

Statlige utviklingsfond og investeringer gjennom tredjepartsland

En analyse av Norfunds bruk av Mauritius

Hilda Birgitte Kleppe og Anders Kvia Andersen

Veileder: Guttorm Schjelderup

Masterutredning i finansiell økonomi

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Dette selvstendige arbeidet er gjennomført som ledd i masterstudiet i økonomi- og administrasjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at Høyskolen eller sensorer innestår for de metoder som er anvendt, resultater som er fremkommet eller konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Sammendrag

Fondet Norfund er et norsk bistandspolitisk verktøy som skal bidra til utvikling gjennom investeringer i privat sektor i utviklingsland. Siden fondets oppstart har det i økende grad benyttet seg av "Offshore Financial Centres" som bosted for investeringer som skal gå til utviklingslandene, og den afrikanske øystaten Mauritius benyttes hyppig til dette. I denne utredningen analyseres omfanget av Norfunds investeringer gjennom Mauritius til utviklingsland. Formålet er å svare på i hvilken grad investering via tredjelandet er nødvendig, samt hva som er konsekvensene av denne praksisen.

Gjennom analyser av Mauritius med hensyn på lovverk og posisjonering mot utenlandske aktører, vurderes jurisdiksjonen til å være et skatteparadis preget av hemmelighet. Mauritius deltar aktivt i dagsaktuelt internasjonalt arbeid innen bekjempelse av skadelig skattepraksis, men da mye av dette arbeidet mangler troverdighet og effektiv funksjon, anses jurisdiksjonen likevel som et regime med skadelige effekter på vekst i utviklingsland.

Ved å drøfte Norfunds argumenter for hvorfor de benytter seg av Mauritius, vurderes det at særlig utviklingslands svake systemer og infrastruktur anses som en legitim grunn for bruken av tredjelandet. Derimot er det begrenset hold i argumenter som omfatter at Mauritius benyttes av hensyn til medinvestorer og for å unngå dobbeltbeskatning. Det avdekkes også at det er mulig for Norfund å benytte seg av alternative løsninger, noe de til en viss grad også gjør.

Det konkluderes med at det i enkelte investeringsscenarier pr. dags dato er nødvendig for Norfund å kanalisere investeringer gjennom Mauritius. Det er derimot potensiale for å redusere bruken. I henhold til konsekvenser, konkluderes det med at Norfund sin bruk av Mauritius ikke direkte svekker utviklingseffekter fra investeringene deres. En negativ konsekvens ved denne investeringspraksisen er derimot at Norfund legitimerer et regime som svekker utvikling i de minst utviklede landene. Effekten fra mange av OECDs tiltak mot skadelig skattepraksis er likevel ikke kjent, og det er mulig at Mauritius kan bli en mer åpen aktør i fremtiden.

Forord

Denne utredningen er skrevet som et avsluttende arbeidskrav for å få utstedt mastergrad i økonomi og administrasjon ved Norges Handelshøyskole (NHH). Utredningen er skrevet innen vår hovedprofil finansiell økonomi, og arbeidet ble gjennomført våren 2018.

Flere land har opprettet statlig eide utviklingsfond som en del av sitt bistandsarbeid. Det er en kjent sak at disse fondene gjennom en årrekke har kanalisert sine investeringer gjennom selskaper i tredjepartsland før de når objektene det skal investeres i. Flere av disse tredjepartslandene har blitt og blir fra flere hold omtalt som skatteparadis, og det har blitt pekt på skadelige globale effekter av hvordan disse landene opererer, særlig med tanke på hemmelighold og kapitalflukt.

På bakgrunn av dette valgte vi å se nærmere på Norge sitt statseide fond Norfund, og hvordan de benytter seg av øystaten Mauritius som et tredjepartsland for sine investeringer i afrikanske utviklingsland. I den sammenheng har vi gjennomgått Norfund som organisasjon, Mauritius som en tilbyder av finansielle tjenester rettet mot globale investorer, og førstnevntes bruk av tredjepartslandet. Vi anser effekter av dette som svært interessant for å forstå hvordan norske bistandspenger blir benyttet.

Vi ønsker å takke Norfund som har tatt oss godt i mot og vært åpne og hjelpsomme. Vi vil også takke Peter Henriksen Ringstad i TJN Norge som blant annet inviterte oss til et skatteseminar i Oslo hvor vi fikk møte en rekke personer som videre har bidratt med gode innspill til oppgaven. Vi er i tillegg svært takknemlige for Norads støtte og innspill. Til sist ønsker vi å takke vår veileder Guttorm Schjelderup som har introdusert oss for et spennende tema og gitt tips og konstruktive tilbakemeldinger gjennom prosessen.

Bergen, juni 2018

Hilda Birgitte Kleppe

Anders Kvia Andersen

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Forord.....	3
Innholdsfortegnelse	4
Forkortelser	6
1. Innledning	7
1.1 <i>Disposisjon.....</i>	7
2. Norges statlige utviklingsfond Norfund	9
2.1 <i>Development Finance Institutions.....</i>	9
2.2 <i>Hvem er Norfund?.....</i>	9
2.3 <i>Hvordan opererer Norfund?.....</i>	10
2.3.1 Mandat.....	11
2.3.2 Finansielle instrumenter	11
2.3.3 Geografiske prioriteringer	12
2.3.4 Prioriterte sektorer	13
2.4 <i>Hvordan styres Norfund?</i>	15
3. Mauritius.....	17
3.1 <i>Veien til finanssenter.....</i>	17
3.2 <i>Posisjonering mot utenlandske investorer</i>	19
3.2.1 Lovgivning.....	20
3.2.2 Selskapsformer	20
3.2.3 Skattlegging	25
3.2.4 Skatteavtaler	26
3.2.5 Vurdering av selskapslovgivning og skattesystem.....	27
3.3 <i>Posisjonering i henhold til OECDs skatteinitiativ.....</i>	31
3.3.1 Automatisk informasjonsutveksling.....	32
3.3.2 Informasjonsutveksling på forespørsel.....	33
3.3.3 BEPS-prosjektet.....	33
3.3.4 Tax Information Exchange Agreements.....	35
3.3.5 Sikrer deltakelse forbedringer ved Mauritius' skatteregime?.....	35
3.4 <i>Er Mauritius et skatteparadis?</i>	39
3.4.1 Hva er et skatteparadis?.....	39
3.4.2 Publiserte lister.....	40
3.4.3 Vurdering av begrepet skatteparadis.....	45

4. Norfunds bruk av Mauritius	46
4.1 <i>Norfunds bruk av Offshore Financial Centres</i>	46
4.2 <i>Hvorfor investerer Norfund gjennom Mauritius?.....</i>	50
4.3 <i>Hvordan bruker Norfund Mauritius som et tredjepartsland?.....</i>	53
4.3.1 <i>Omfang av bruken.....</i>	53
4.3.2 <i>Til hvilke land går kapitalen</i>	57
4.3.3 <i>Til hvilke sektorer går kapitalen</i>	58
4.3.4 <i>Investeringsprosess internt i Norfund</i>	59
4.3.5 <i>Fondsinvesteringer</i>	60
4.3.6 <i>Eksempel på en fondsinvestering: Novastar</i>	64
4.4 <i>Vurdering av Norfunds bruk av Mauritius</i>	67
5. Utviklingsland: påvirkning fra OFC-er og DFI-er.....	71
5.1 <i>Hvorfor trenger disse landene kapitaltilstrømning?.....</i>	71
5.2 <i>Hvordan påvirkes landene av Mauritius og andre OFC-er?.....</i>	72
5.2.1 <i>Kapitalflukt</i>	72
5.2.2 <i>Skatteunndragelse</i>	73
5.2.3 <i>Svekket utvikling.....</i>	75
5.3 <i>Hvordan påvirkes landene av Norfund og andre DFI-er?.....</i>	75
5.3.1 <i>Utviklingseffekter.....</i>	76
5.3.2 <i>Skatteinntekter</i>	77
5.3.3 <i>Hva skjer med selskapene når Norfund går ut?</i>	79
6. Alternativer til investering gjennom Mauritius	80
6.1 <i>Potensielle konsekvenser om bruken av Mauritius opphører</i>	80
6.2 <i>Hva kan Norfund gjøre annerledes?.....</i>	82
6.2.1 <i>Kanaliserer investeringer gjennom andre afrikanske jurisdiksjoner</i>	82
6.2.2 <i>Investere direkte fra Norge</i>	83
6.2.3 <i>Bidra til forbedret infrastruktur i afrikanske land</i>	85
6.2.4 <i>I større grad benytte seg av andre instrumenter enn fond.....</i>	86
6.2.5 <i>Investere med partnere som ikke må benytte seg av OFC-er</i>	87
6.3 <i>Kunne Utenriksdepartementet gjort noe annerledes?</i>	88
7. Konklusjon	91
Appendiks	93
Primærkilder: direkte kommunikasjon	97
Litteraturliste	98

Forkortelser

AEOI	Automatic Exchange of Information
AfDB	African Development Bank
BEPS	Base Erosion and Profit Shifting
CA	The Companies Act 2001
CAA	Competent Authority Agreement
CRS	Common Reporting Standard
DFI	Development Finance Institution
DTA	Double Taxation Agreement
EDFI	European Development Finance Institution
EOIR	Exchange of Information on Request
EU	Den europeiske union
FN	De Forente Nasjoner
FSA	The Financial Services Act 2007
FSC	The Financial Services Commission, Mauritius
GBC	Global Business Company
LLP	Limited Liability Partnership
LP	Limited Partnership
MRA	Mauritius Revenue Authority
MUL	Minst utviklede land
NOU	Norges offentlige utredninger
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OFC	Offshore Financial Centre
SMB	Små og mellomstore bedrifter
Standarden	Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters
TIEA	Tax Information Exchange Agreement
TJN	Tax Justice Network
UD	Utenriksdepartementet

1. Innledning

For Norge og flere andre land er næringsutvikling i utviklingsland en viktig del av bistandsarbeidet. Et verktøy som ofte benyttes for å gjennomføre dette, er store statlig eide investeringsinstitusjoner som skal bidra til utvikling av levedyktige og lønnsomme bedrifter i disse områdene. Investeringsfondet Norfund er en slik institusjon, og har siden 1997 plassert store summer av norsk bistandskapital i trengende utviklingsland over hele verden.

For å nå frem til disse markedene, sender ofte Norfund sine midler gjennom andre land på veien. Et tredjepartsland som benyttes mye, er øystaten Mauritius i Indiahavet utenfor østkysten av Afrika. I Mauritius kan man som privatperson fra hvor som helst i verden, med rundt kr 3 500 på konto, opprette et eget selskap på så kjapt som to dager. Selskapet vil ikke finnes i noe offentlig register, og Mauritius vil ikke kreve skatter av en krone generert gjennom dette selskapet. Dette er derimot ikke karakteristikk som er unike for Mauritius, og flere land som tilbyr lignende muligheter skaper hodebry for skattemyndigheter verden over. Slike land er for mange bedre kjent under begrepet ”skatteparadis”. Skatteparadis har vist seg å undergrave utviklingslands interesser i form av institusjonsbygging, utvikling og skatteinntekter.

I hvilken grad er det nødvendig at Norges bistandsmidler sendes via et regime som Mauritius? Og hva er egentlig konsekvensene av slik praksis, både for utviklingslandene og på et globalt nivå? Dette vil vi forsøke å svare på gjennom denne utredningen.

1.1 Disposisjon

Utredningen vil først gjøre leser kjent med Norfund gjennom en presentasjon av organisasjonen og dens formål. Deretter foretas det en analyse av Mauritius som et internasjonalt finanssenter med hensyn på deres lovverk, selskapstyper og skattesystem. Dette inkluderer også en gjennomgang av landets skatteavtaler og deltakelse innen internasjonalt arbeid mot skadelig skattepraksis, samt en vurdering av om jurisdiksjonen er å anse som et skatteparadis eller ikke. Analysen av Mauritius anses som viktig for å forstå konsekvenser av å investere via jurisdiksjonen.

Deretter analyseres Norfunds bruk av Mauritius. Her drøftes Norfunds argumenter for hvorfor det er nødvendig å benytte jurisdiksjonen som bosted for investeringer, og det gjøres rede for omfanget av bruken. For å i tillegg kunne vurdere Norfunds bruk av Mauritius i henhold til interne retningslinjer og internasjonal lovgivning, gjøres det også rede for Norfunds interne investeringsprosess og hvordan særlig fondsstrukturer i Mauritius fungerer i praksis.

Det vil videre foretas en gjennomgang av hvordan utviklingsland i store trekk påvirkes av ”Offshore Financial Centres” (OFC-er) og ”Development Finance Institutions” (DFI-er), også her med hovedfokus på Mauritius og Norfund. For å ytterligere belyse i hvilken grad det er nødvendig å investere via Mauritius, undersøkes det deretter hvordan Norfund alternativt kunne investert i afrikanske utviklingsland, helt uten å benytte seg av Mauritius. Til sist presenteres våre funn gjennom en konklusjon.

2. Norges statlige utviklingsfond Norfund

Fondet Norfund er et av Norges viktigste verktøy for næringsrettet bistand, og omtales gjerne internasjonalt som en norsk "Development Finance Institution". Som en introduksjon til en mer inngående analyse av Norfunds investeringspraksis og deres bruk av Mauritius, presenteres her organisasjonen i enkle trekk; dens opphav, formål og virksomhet.

2.1 Development Finance Institutions

"Development Finance Institutions" (DFI-er) er en internasjonal samlebetegnelse på statlig eide enheter som skal bidra til utvikling i mindre utviklede land gjennom å investere i privat sektor (Carter, 2017, s. 11; OECD, u.å.a). Denne formen for bistand anses som et effektivt verktøy for å bygge opp lønnsomme, levedyktige bedrifter som bidrar med videre utvikling innen infrastruktur og finansielle systemer.

I følge OECD kan DFI-er være både multilaterale eller bilaterale. Multilaterale DFI-er, også kalt "international financial institutions" (IFI), er etablert av flere land. International Finance Corporation (IFC) under Verdensbanken er et eksempel på en multilateral DFI, og denne er også verdens største (Carter, 2017, s. 11). Bilaterale DFI-er er etablert av ett land, og kan enten være uavhengige institusjoner eller en del av en bank. Norfund er en såkalt bilateral uavhengig institusjon, og det er hovedsakelig denne typen DFI-er utredningen vil omtale.

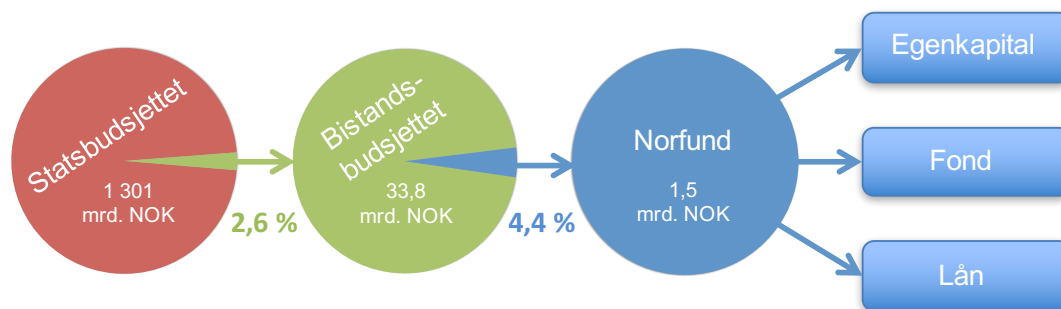
Felles for DFI-er er også at de, i tillegg til å investere selv, skal dra med seg private aktører i prosjektene sine. De fungerer altså som igangsettere som skal trekke med seg ytterligere kapital til private bedrifter. Sammen med flere andre europeiske DFI-er som Finnfund, Swedfund og CDC (Storbritannia) er Norfund medlem av organisasjonen European Development Finance Institution (EDFI). Dette er en plattform opprettet for at medlemsinstitusjonene skal samarbeide og hjelpe hverandre til å nå utviklingsmål (EDFI, 2017a).

2.2 Hvem er Norfund?

I 1995 argumenterte Bistandskommisjonen gjennom NOU 1995:5 for at Norge trengte et nytt politisk verktøy i kampen mot fattigdom. Norad, direktoratet for norsk bistand, hadde i sin tid kun mandat til å gi ut lån til norske bedrifter i utlandet, mens man nå så et behov for et

investeringsfond som aktivt kunne bidra til utvikling av den private sektoren i utviklingsland (Norfund, u.å.a).

Norfundloven ble vedtatt 9. mai 1997 (nr. 26), og med det var statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland, Norfund, etablert (Norfund, 2017a). Fondet er fremdeles et av Norges viktigste virkemiddel i norsk utviklingspolitikk, og har vært en stor bidragsyter for Norge i arbeidet mot å nå FNs tusenårsmål (Rosvold & Bryhn, 2017).

Figur 1: Tildelingene til Norfund fra bistandsbudsjettet vist som andel av statsbudsjettet. Norfund investerer sine midler i hovedsakelig egenkapital, fond og lån. Basert på tall fra 2017 (Finansdepartementet, s. 2).

Ved utgangen av 2017 forvaltet Norfund en kapital på i overkant av 20 milliarder NOK (Norfund, 2018a). Årlig kapitaltilskudd til Norfund allokteres fra Stortingets bistandsbudsjett og har økt betraktelig siden etableringen, fra 175 millioner NOK i 1998 (Norfund, u.å.a) til 1,5 milliarder NOK i 2017 (Utenriksdepartementet [UD], 2016, s. 55). Norfund tildeles med andre ord omtrent 4,4 prosent av Norges årlige bistandsbudsjett, som i 2017 var på 33,8 milliarder NOK (UD, 2017a). Forøvrig har regjeringen et overordnet mål om å øke de årlige overføringene til Norfund med 50 prosent innen 2021 til 2,25 milliarder NOK (UD, 2017b).

Fra Norfunds årsrapport kan man lese at årlig gjennomsnittlig valutajustert avkastning har vært 9 prosent siden oppstart, kalkulert i NOK. For 2017 var avkastningen på 10 prosent (Norfund, 2018b, s. 8). Før justering for valutakurser, var disse avkastningsresultatene på henholdsvis 6 og 14 prosent. Norfund er fritatt for beskatning i Norge gjennom en egen paragraf i skatteloven (Norfund, 2018b, s. 17).

2.3 Hvordan opererer Norfund?

Norfund beskriver seg selv som en aktiv og strategisk minoritetsinvestor. Deres formål er å være addisjonell ved at de skal investere i markeder som det ellers ikke ville blitt investert i

grunnet høy risiko. De ønsker altså å bidra til å fylle gapet mellom hva fattige land trenger og hva privat sektor tilbyr. Norfund skal i tillegg fungere som en katalytisk aktør ved å sende ut positive signaleffekter til andre private investorer i håp om økt privat engasjement i utviklingsland (Norfund, u.å.b).

2.3.1 Mandat

Norfunds mandat er definert i Norfundloven fra 1997 og skal fungere som en utviklingspolitisk rettesnor for fondets investeringer. Under lovens §1 heter det at Norfund:

... har til formål å medvirke med egenkapital og annen risikokapital, samt yte lån og stille garantier til utvikling av bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingsland. Hensikten er å etablere levedyktig, lønnsom virksomhet som ellers ikke vil bli igangsatt som følge av høy risiko.

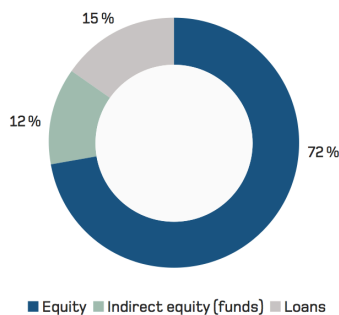
Utviklingsland kjennetegnes ofte ved at de har infrastrukturelle utfordringer og en høy investeringsrisiko, noe som fører til at private investorer ofte skygger unna slike land. Norfund ønsker derimot å bryte ned slike barrierer (Norfund, u.å.c). Mandatet skal sammen med Norfundloven sørge for at fondets bevilgede kapital bidrar til (Norfund, u.å.c):

- Investeringer i lønnsomme arbeidsplasser og bedrifter
- Finansiering av infrastruktur
- Overføring av kunnskap og teknologi
- Sysselsetting og generering av skatteinntekter

Mandatet og Norfundloven legger videre grunnlaget for investeringsstrategien, og derav hva som prioriteres av finansielle instrumenter, geografiske områder og sektorer.

2.3.2 Finansielle instrumenter

Norfund investerer på ulike måter, og hovedinstrumentene de benytter seg av er egenkapital, lån og fond som investerer i små og mellomstore bedrifter (SMB).

Figur 2: Norfunds investerte kapital fordelt på instrument pr. 2017 (Norfund, 2018c, s. 27).

Som investor prioriterer Norfund direkteinvesteringer ved å investere egenkapital, både fordi det er essensielt ved aktivt eierskap, men også fordi det er en mangel på denne typen investeringskapital i utviklingsland. De har et mål om at minst 70 prosent av deres portefølje skal være egenkapitalinvesteringer. Størrelsen på disse investeringene er normalt på 20 millioner NOK og høyere. Prosjektene de investerer i har normalt et samlet egenkapitalbehov på 100 millioner NOK, men Norfund tar maksimalt eierandeler på 35 prosent og har en foretrukket investeringshorisont fra 5 til 10 år (Norfund, 2017b).

I tillegg til egenkapital tilbyr også Norfund lån. På deres egen nettside uttrykker de et ønske om at lån generelt sett skal gå til bedrifter de allerede har investert egenkapital i, men at de også tilbyr ordinære lån til banker, andre institusjoner og fond (Norfund, 2017b).

SMB-fond er den tredje måten Norfund forvalter kapital på, og dette innebærer å bidra med indirekte egenkapital til små og mellomstore bedrifter gjennom fond. Norfund argumenterer for at dette gir dem et større nedslagsfelt samtidig som de presiserer at de kun investerer i SMB-fond med samsvarende investeringsstrategi som Norfund (Norfund, 2017b). Norfunds SMB-portefølje er svært omfattende og består ifølge Norfund av over 600 selskaper.

2.3.3 Geografiske prioriteringer

I de alminnelige bestemmelsene under §1 fra Norfundloven 1997 heter det at “bare land som av OECD er klassifisert som lavere middelinntektsland og land med lavere inntekt pr. innbygger enn disse, samt andre land som Stortinget beslutter kan motta bistand over næringslivsordningene, er kvalifisert som mottakere”. Norfund gis videre unntak fra

regjeringens liste over samarbeidsland* for å kunne være en fleksibel og langsiktig partner for kommersielle aktører, og blir oppfordret i Prop. 1 S 2016-2017 (Utenriksdepartementet [UD], 2016, s. 58) til å prioritere investeringer i Afrika sør for Sahara (UD, 2017b). Årsaken til at tyngden skal rettes mot Afrika sør for Sahara kommer blant annet i kjølvannet av Norads undersøkelser som viser at 214 millioner (om lag hver fjerde person) i Afrika sør for Sahara sulter (Norad, 2015).

Pr. 2018 skriver Norfund på sine egne hjemmesider at deres geografiske prioriteringer er Øst- og Sør-Afrika, Mellom-Amerika og utvalgte land i Sørøst-Asia. Fra og med 2016 ble det geografiske området utvidet til å gjelde Etiopia, Somaliland og gradvis også Vest-Afrika (Norfund, 2016a, s. 3). Geografiske måltall for Norfunds portefølje er som følger (Norfund, 2018c, s. 16):

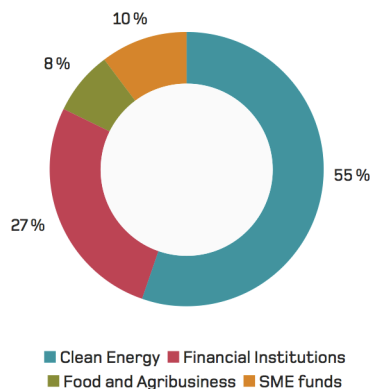
- Andel av portefølje i Afrika sør for Sahara skal være større enn 50 prosent
- Andel av portefølje i land som kategoriseres som minst utviklede land (MUL) skal være større enn 33 prosent

2.3.4 Prioriterte sektorer

Norfund har siden oppstart prioritert sektorene finansinstitusjoner og fornybar energi, mens mat- og landbruksvirksomhet ble den tredje prioriteten i 2011. I 2012 ble strategien revidert igjen, og Norfund bestemte seg da for å også legge større vekt på kompetansebygging og en sterkere regional tilstedeværelse (Norfund, 2017a).

Regjeringen har også bedt om at halvparten av Norfunds fremtidige tildelinger investeres i fornybar energi (UD, 2017b). Til tross for en stor investering i finanssektoren (Arise B.V.) i 2016, som førte til at 52 prosent var kommitert til finans og kun 31 prosent i ren energi, er dette bare et eksempel på at Norfund er et langsiktig politisk instrument og kan fravike sine angitte vektinger på kort sikt (Norfund, 2017c, s. 33).

* Den norske regjeringen har utarbeidet avtaler om samarbeid med utvalgte bistandsmottakende land. En konsentrasjon av land som mottar bilateral bistand fra Norge skal blant annet forenkle resultatoppfølging (UD, 2016, s. 58).

Figur 3: Norfunds investerte kapital fordelt på sektorer pr. 2017 (Norfund, 2018c, s. 27).

Fornybar energi

Norfund har blitt pekt på som ”det viktigste norske virkemiddelet for å utløse private investeringer i energisektoren i de minst utviklede landene (MUL).” (Riksrevisjonen, 2014, s. 9). Ved å sammenligne statistikken på strømforbruk, kWh pr. innbygger, mellom industri- og utviklingsland, indikerer Norfund at tilgang til pålitelig elektrisitet er en forutsetning for økonomisk vekst og utvikling (Norfund, 2017b). Ren energi* er derfor Norfunds største forretningsområde og utgjør om lag halvparten av deres portefølje i dag, mye på grunn av én stor enkeltinvestering i selskapet SN Power AS.

Inntil september 2017 eide Statkraft og Norfund 50 prosent hver i SN Power, som står for flere vannkraft-investeringer i utviklingsland i Afrika, Sørøst-Asia og Mellom-Amerika. I september 2017 inngikk de derimot en avtale om å bytte aksjer i sine felleseide internasjonale vannkraftressurser. I dag eier Norfund 100 prosent av SN Power, som pr. dags dato er deres aller største investering og utgjør om lag 40 prosent av deres totale portefølje (Norfund, 2018d).

Finansinstitusjoner

Norfunds investeringer mot finansinstitusjoner tar for seg kommersielle banker og mikrofinansinstitusjoner, mens en mindre del går til eksempelvis leasing og boligfinansiering (Norfund, 2017b). I følge Norfunds nettside er banksektoren i utviklingsland svært underutviklet og består av flere små lokale banker som fører til høyere

* Norfund skiller mellom begrepet "ren energi", som er navnet på Norfunds investeringsavdeling og dekker hele energiporteføljen og "fornybar energi", som bare dekker energi basert på fornybare kilder. Forskjellen skyldes i stor grad investeringer i gassfyrte kraftverk i Øst- og Vest-Afrika (Norfund, 2017b).

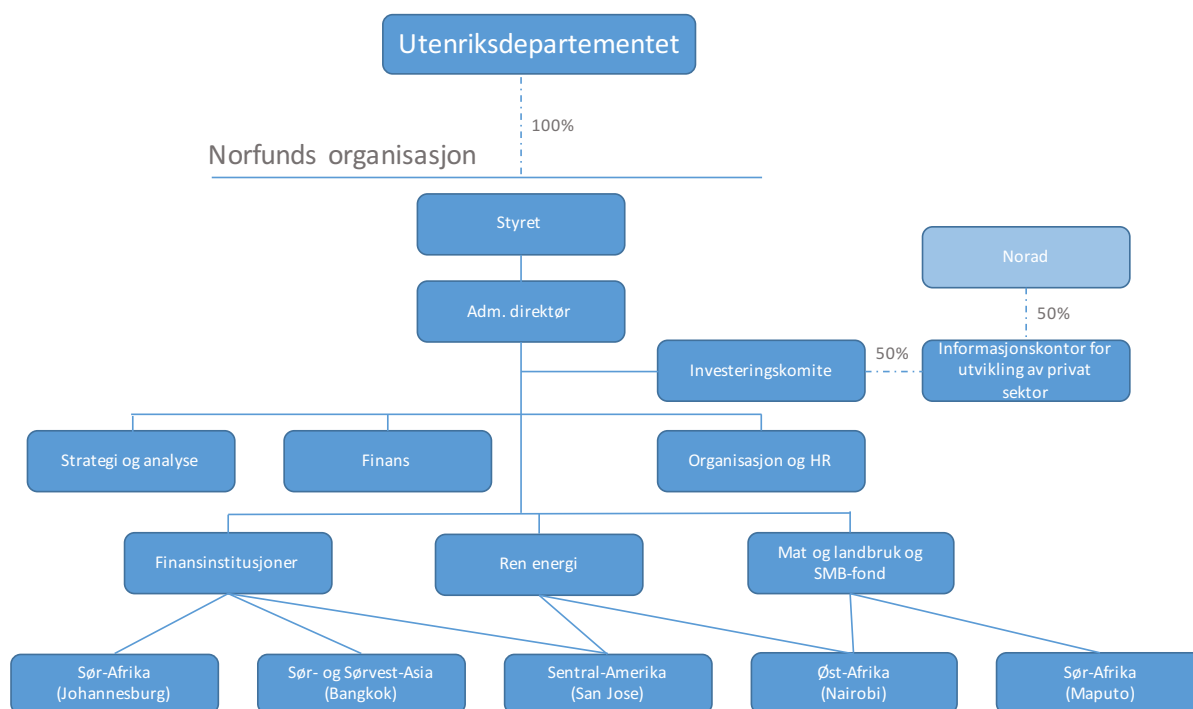
kostnader og et begrenset tjenestetilbud. I et forsøk på å fremme vekst i små og mellomstore bedrifter ønsker Norfund å skape mer effektive og skalerbare banker i håp om at det skal kunne tilbys billigere og mer målrettede tjenester.

Mat- og landbruksvirksomhet

Uten å nevne noe anslag, skriver Norfund at de planlegger økte investeringer i Afrikas mat- og landbrukssektor, samt akvakultur (Norfund, 2017b). Norfund peker på at gårdsdrift i utviklingsland ofte er karakterisert av lav produktivitet, men ser et stort potensiale for videreutvikling av denne sektoren.

2.4 Hvordan styres Norfund?

Norfund eies 100 prosent av staten og forvaltes av et eget styre underlagt Utenriksdepartementet (UD, u.å.). Ved utgangen av 2016 hadde Norfund totalt 69 ansatte – 47 på hovedkontoret i Oslo og 22 fordelt på regionale kontorer i Nairobi, Maputo, Bangkok, San José og Accra (Norfund, 2017d). Under vises Norfunds organisasjonskart:

Figur 4: Organisasjonskart over Norfund. Reprodusert fra Norfunds organisasjonsoversikt (Norfund, u.å.d).

Styret skal sikre at fondet forvaltes og drives i samsvar med Norfundloven og øvrige instruksjoner fra Stortinget ved Utenriksdepartementet, og fastlegger strategien deretter. Styret

godkjenner også enkeltinvesteringer over fastsatte beløp eller prosjekter som klassifiseres som høyrisiko. Under intervju har også Norfund forklart at alle investeringer som involverer bruk av tredjepartsland må godkjennes av Norfunds styre. Beslutninger angående øvrige prosjekter er delegert til administrerende direktør sammen med investeringskomitéen. Administrerende direktør har videre vetorett til å sei nei til en investering, men kan ikke godkjenne investeringer som ikke er ønsket av styret. Investeringskomitéen er et rådgivende organ ledet av ekstern kompetanse for å sikre uavhengighet, som rapporterer direkte til administrerende direktør. Komitéen behandler prosjektene to ganger: først opp mot strategi, deretter mot fremforhandlede avtaler. Investeringsavdelingene og regionskontorene sørger for målrettet ekspertise og nærhet til investeringene (Norfund, u.å.d).

Norad er en egen fagetat under Utenriksdepartementet og skal "sikre kvalitet i norsk bistand" (Norad, 2018). Deres hovedoppgaver er å sikre at norske bistandspenger brukes best mulig. De skal samtidig rapportere til Utenriksdepartementet om hva som fungerer og ikke, samt at de bestiller uavhengige evalueringer, av blant annet Norfunds virksomhet (Norad, 2018).

3. Mauritius

Mauritius er en afrikansk republikk i Indiahavet som består av flere øyer øst for Madagaskar på totalt rundt 2 000 km² (Thuesen, 2018). Fra statistikk på Verdensbanken sine nettsider kan det leses at det i 2016 bodde rundt 1,3 millioner mennesker der, og at bruttonasjonalprodukt (BNP) pr. innbygger for samme periode var 9 631 USD. Til sammenligning var gjennomsnittlig BNP pr. innbygger i Afrika sør for Sahara like i underkant av 1 500 USD i 2016 (The World Bank, 2017).

For få tiår siden var Mauritius en underutviklet og lite diversifisert økonomi med hovedfokus på sukkerproduksjon. I løpet av 90-tallet jobbet myndighetene aktivt med å endre lovverk og posisjonere øygruppen som en tilbyder av finansielle tjenester til resten av verden. Basert på bruttonasjonalinntekt (BNI) pr. innbygger klassifiserer De Forente Nasjoner (FN) i dag Mauritius som et middelinntektsland (United Nations [UN], 2017, s. 144), og landet er blitt kjent som inngangsporten for investeringer til Afrika. Mauritius omtales også ofte som et skatteparadis.

For å gi forståelse rundt konsekvenser av investeringer gjennom Mauritius, presenterer dette kapitlet Mauritius sin posisjon som et internasjonalt finanssenter.

3.1 Veien til finanssenter

Øysamfunnet Mauritius var ubebodd frem til Nederland forsøkte å kolonisere det på 1600-tallet, og har etter dette vært under både fransk og britisk styre til det ble erklært uavhengig i 1968 (British Broadcasting Corporation [BBC], 2018). Landet har drevet med sukkerekseport siden kolonitiden, og det er fortsatt en viktig del av næringsgrunnlaget (the Commonwealth, u.å.; African Development Bank [AfDB], Organization for Economic Cooperation and Development [OECD] & United Nations Development Programme [UNDP], 2017, s. 4). Da dette er en næring svært utsatt svingninger, utviklet Mauritius etterhvert en mer diversifisert økonomi som inkluderte økende tekstilproduksjon og turisme som gode næringsdrivere (Cable News Network [CNN], 2015). Gjennom de siste tiårene har økonomien blitt ytterligere diversifisert ved at finanssektoren har vokst frem. Finans-, eiendoms- og “business services”-bransjen er i dag det viktigste grunnlaget i økonomien, og utgjorde til sammen 26 prosent av landets BNP i 2017 (AfDB, 2018a, s. 3).

Vi har kommet frem til at det er to hovedårsaker til at Mauritius i dag anses som nummer én ”hub” for investeringer i Afrika:

- 1) Politisk stabilitet
- 2) Landet ønsket selv å bli det

1) Etter at landet ble erklært uavhengig har det vært relativt stabilt politisk, og har flere år på rad gått til topps i Mo Ibrahim Foundation (MIF) sin rangering av afrikanske land i kategorien ”Safety & Rule of Law” (2017, s. 26 – 31). Professor James Hines fra University of Michigan Law School spesialiserer seg innen skatt, og har uttalt at godt styresett er noe som generelt sett kjennetegner suksessfulle skatteparadiser (National Public Radio [NPR], 2013). Han peker på at investorer ønsker en solid lovgivning som beskytter deres rettigheter. I 1992 ble Mauritius en parlamentarisk demokratisk republikk som styres av statsminister og regjering (BBC, 2018). Det holdes valg hvert femte år, og statsminister i dag er Pravind Jugnauth tilhørende partiet Militant Socialist Movement (MSM). Offisiell statsleder er likevel presidenten, som inntil nylig var Ameenah Gurib-Fakim. Hun gikk av i mars i år etter en korrupsjonsskandale (Allison, 2018). Dette viser at det også i Mauritius forekommer korrupsjon, men samtidig illustrerer denne episoden at systemene i landet fungerer. Sammenlignet er det flere kjente saker hvor ledere i andre afrikanske land har blitt sittende etter å ha stukket unna hundrevis av millioner fra statskassen (Allison, 2018; Ringstad & Hermstad, 2018). Basert på politisk stabilitet er det altså ikke alle land i Afrika som hadde hatt mulighet til å bli finanssentre. På et seminar arrangert av Tax Justice Network Norge (TJN Norge) i mars i år ble Dr. Attiya Waris, styremedlem i komitéen for regnskapsstudier ved Lawschool, University of Nairobi, spurt om hvorfor ikke flere land i Afrika forsøker å posisjonere seg som finanssentre da dette er såpass økonomisk attraktivt. Hun svarte da at mange er på vei, men at de fleste rett og slett ikke har mulighet grunnet de politiske og infrastrukturelle forholdene i landene.

2) I tillegg til stabile politiske forhold har staten ønsket å bli en tilbyder av finansielle tjenester, og har jobbet aktivt mot dette siden slutten av 1980-tallet (Fitzgibbon, 2017). På 90-tallet ble selskapslovgivningen lagt om, skattesatsene kuttet og skatteavtaler med land i Afrika begynte å bli signert (Fitzgibbon, 2017). Mot slutten av 90-tallet økte i tillegg konkurransen i tekstilbransjen grunnet lavkostland, noe som satt ytterligere fart på utviklingen (The Africa Report, 2013). Privatisering, liberalisering i de finansielle markedene og tilbud rettet mot offshore-virksomheten skulle nå sørge for en enda mer

diversifisert økonomi. Professor James Hines peker på at også lave skattesatser og et ”business-vennlig” miljø er faktorer som karakteriserer de mest suksessfulle skatteparadisene (NPR, 2013).

Det kan virke som at ingen andre land til nå har nådd helt opp i konkurransen om å bli Afrikas nummer én finanssenter. I Verdensbanken sin “Ease of doing Business”-kåring for 2018 ble Mauritius for tiende gang rangert som nummer én av de afrikanske økonomiene (World Bank Group, 2018, s. 4). Etersom at de stabile forholdene lenge har vært på plass for Mauritius, har de kunnet videreutvikle seg jevnt og trutt gjennom årene, og har nå fortrinn foran sine eventuelle konkurrenter. I tillegg til at landet har hatt muligheten til opparbeide seg gode investerings- og lovkunnskaper over tid, kan også deres tilpasningsdyktighet trekkes frem som en av årsakene til at landet enda troner på topp innen finans. Eksempelvis har det de siste årene vært stort internasjonalt fokus rundt skadelig skattepraksis. Mauritius har på bakgrunn av dette innsett at det gjelder å gjøre seg attraktive for multinasjonale selskaper også på andre grunnlag enn skatt, og har derav ansatt en konsulent fra Harvard Law School for å legge en plan for den finansielle sektoren for de neste ti årene (Houlder, 2017). De har også i stor grad deltatt i internasjonalt arbeid mot skadelig skattepraksis, mer om dette i delkapittel 3.3.

3.2 Posisjonering mot utenlandske investorer

Sett bort i fra andre store industrier som sukkerproduksjon og turisme, er som nevnt finans-, eiendoms- og “business services”-bransjen det viktigste grunnlaget for Mauritius sin økonomi. Finansielle tjenester bidro aller mest til BNP-veksten i landet i 2017 med en vekst på seks prosent (AfDB, 2018b, s. 158). Utenlandske direkteinvesteringer, eller ”foreign direct investments” (FDI), til Mauritius har økt jevnt de siste årene, og det forventes ytterligere vekst i årene fremover (AfDB et al., 2017, s. 2; AfDB, 2018b, s. 158).

I den voksende “business-bransjen” tilbys det flere tjenester rettet mot utlendinger, og særlig selskapstypene med tilhørende skattlegging som kan opprettes av internasjonale aktører har fått mye oppmerksomhet. Et raskt Google-søk leder til flere nettsider som formidler tilbud til privatpersoner om å enkelt opprette selskaper på øyen. En nettside opplyser om at du kan få ditt eget “Mauritius Offshore Company” helt uten skatteplikt på så kjapt som 48 timer (SFM, 2018).

I de neste underkapitlene følger en gjennomgang av selskapstyper og -strukturer og skatteforhold som angår internasjonal investeringsvirksomhet via Mauritius.

3.2.1 Lovgivning

Siden Mauritius gikk inn for å bli et finanssenter på slutten av 90-tallet, har de utarbeidet et lovverk godt tilpasset utenlandske investorer. Lovverket bygger på engelsk lovgivning, som trekkes frem som en fordel av investorer verden rundt. De mest aktuelle mauritiske lovene som regulerer global investeringsvirksomhet er som følger:

- The Companies Act 2001
- The Financial Services Act 2007
- The Trusts Act 2001
- The Limited Partnerships Act 2011 (LP Act)
- The Limited Liability Partnership Act 2016 (LPP Act)
- The Income Tax Act 1995

The Companies Act 2001 (heretter omtalt som CA) omfatter lovgivning for alle mauritiske selskaper, og forklarer hva som gjelder for hvilke type selskaper, i tillegg til hvilke fritak selskaper som driver virksomhet utenfor Mauritius har. The Financial Services Act 2007 (heretter omtalt som FSA) regulerer detaljert virksomheten til tilbydere av finansielle tjenester og lisensiering av globale selskaper. The Trusts Act 2001, LP Act og LLP Act omfatter registrering og administrasjon av henholdsvis truste og disse typene begrenset-ansvar-selskaper. The Income Tax Act 1995 er hovedlovgivningen for skatt i landet. Disse tekstene er brukt i videre gjennomgang av selskapsformer, lovgivning og skatt, sammen med hovedsakelig NOU 2009:19 om skatteparadis og utvikling og guider utgitt av advokatfirmaet Appleby.

3.2.2 Selskapsformer

I Norges offentlige utredninger, nr. 19 fra 2009, ble det presentert en oversikt over noen av selskapsformene som tilbys i Mauritius basert på hva som er oppgitt i CA (s. 83 – 86). Med unntak av små oppdateringer og innføring av den nye partnerskapstrukturen LLP, har selskapslovgivningen holdt seg relativt stabil i Mauritius siden dette. Denne stabiliteten blir av blant andre Norfund trukket frem som et attraktivt aspekt ved å benytte seg av Mauritius sine tjenester. De forklarer at et usikkerhetsmoment ved mindre utviklede jurisdiksjoner er at

det er risiko for lovendringer som kan komplisere prosessene når penger skal trekkes ut igjen av investeringsobjekter.

Mauritius tilbyr mange ulike selskapstyper og -strukturer for både egne og utenlandske statsborgere. Avhengig av hvor og hva de skal drive med har de ulike krav og blir behandlet ulikt rettslig. Selskapsformene og -strukturene som presenteres her er dem som generelt sett anses som mest utbredt blant utenlandske aktører.

Global Business Licences

Et hjemmehørende selskap som skal drive virksomhet utenfor Mauritius, kan søke til det statlige reguleringsorganet the Financial Services Commission (FSC) om å få enten et "Category 1 Global Business Licence" eller et "Category 2 Global Business License" (FSA, 2007, §71.(1)). Selskaper som innehar disse lisensene er for mange kjent som "Global Business Companies", forkortet som GBC1 og GBC2. I CA, FSA og Applebys *Guide to Companies in Mauritius* kaller de det ikke GBC1 og GBC2, men refererer til "companies holding a Category 1 Global Business Licence or a Category 2 Global Business License" (CA, 2001; FSA, 2007; Appleby, 2016a). For enkelhets skyld vil vi likevel benytte uttrykkene GBC1 og GBC2 ved omtale av disse selskapstypene. Lisensene vil refereres til som henholdsvis GBC1- og GBC2-lisenser.

GBC-selskaper behandles annerledes rettslig og skattemessig enn selskaper som driver virksomhet lokalt i Mauritius, og slik todelt lovgivning refereres ofte til som "ringfencing" i litteraturen (NOU 2009:19, 2009, s. 9). Sammenlignet med de lokalt drivende virksomhetene, har GBC-er en rekke fritak (CA, 2001, §343-345). Eksempler på slike fritak som trekkes frem i NOU 2009:19 er at GBC-er i ulik grad er fritatt fra offentlig inspeksjon av selskapet og selskapsdokumenter, samt utarbeiding av "annual return" og "annual report" (2009, s. 84). Noen av de andre særtrekkene som nevnes ved disse selskapene er at all virksomhet må drives i utenlandsk valuta og at et datterselskap kan eie aksjer i et holdingselskap som eier datterselskapet (s. 83). Sistnevnte praksis er ulovlig i flere land, eksempelvis i Norge under Aksjelovens § 9-1.1) og i Storbritannia under deres Companies Act 2006 § 136 (1).

GBC-er skal til enhver tid være administrert av et lisensiert lokalt management-selskap (FSA, 2007, §71(5) og §76(1), referert i Appleby, 2016a, s. 10). Det er disse selskapene som søker om GBC-lisenser og betaler avgifter og gebyrer på vegne av selskapene.

GBC-er vurderes som en svært viktig bærebjelke i Mauritius sin økonomi; GBC-er satt i midten av 2017 på eiendeler estimert til en verdi av rundt 630 milliarder USD – tilsvarende omtrent 50 ganger Mauritius sin BNP (AfDP et al., 2017, s. 9). I følge Marc Hein, tidligere leder av FSC, var det i 2013 registrert rundt 25 000 selskaper med GBC-lisens i Mauritius (Bracking & Ware, 2013).

GBC1

Både private og offentlige selskaper i Mauritius kan søke om å få GBC1-lisens, samt trustar, partnerskap (inkludert begrensede partnerskap) og stiftelser (Appleby, 2016a, s. 4). Norfund investerer blant annet i fond strukturert som GBC1-selskap (NOU 2009:19, 2009, s. 83).

En GBC1-lisens gir rett til å drive hvilken som helst lovlig aktivitet fra Mauritius, men skal bedriften drive med finansielle tjenester eller investeringsvirksomhet kreves det en ekstra tillatelse fra FSC (Appleby, 2016a, s. 3).

Virksomheten til et GBC1-selskap skal som nevnt foregå utenlands, men de har likevel mulighet til å ha aktivitet i Mauritius, samhandle med personer bosatt i Mauritius eller GBC2-bedrifter og ha aksjer eller annen interesse i andre hjemmehørende firma i landet (FSA, 2009, §71(6)(a)). Et GBC1-selskap plikter å levere en form for regnskap og rapport fra revisor i henhold til International Financial Reporting Standards (IFRS) og the International Standards on Auditing (ISA) til FSC (CA, 2001, §215(4)). Ingenting av dette blir derimot offentlig tilgjengelig (CA, 2001, §343).

For at et GBC1-selskap skal anses som hjemmehørende i Mauritius, trenger det i utgangspunktet kun å være registrert der. Men for at de skal kunne anses som hjemmehørende under skattelovgivningen, og derav kunne benytte seg av blant annet skatteavtalene til landet, må også selskapet ha sin sentrale ledelse og kontroll i Mauritius (Appleby, 2016a, s. 4). Dette innebærer blant annet at selskapet må ha minst én selskapssekretær opprinnelig fra Mauritius, og dette kan under visse betingelser være et aksjeselskap (Appleby, 2016a, s. 4).

GBC2

GBC2-selskap skiller seg først og fremst ut fra GBC1-selskap ved at de har enda flere fritak, en fullstendig oversikt over dette kan finnes via CA 2001 § 343. Denne oversikten viser blant annet til at GBC2 er helt fritatt fra å føre regnskap og å bruke revisor (§193-196), samt fullt ut unndratt fra offentlig innsyn (§225).

Men det følger også begrensninger med denne registreringsformen, og *Guide to Companies in Mauritius* fra Appleby (2016a, s. 4 – 5) peker på de mest vesentlige. GBC2 kan ikke hente kapital fra offentligheten, og kun private selskaper kan søke om GBC2-lisens. Det er flere begrensninger for hvilke aktiviteter selskapet kan drive med, for eksempel er de unndratt bankvirksomhet og finansielle tjenester. Skattemessig anses ikke GBC2-er som hjemmehørende i Mauritius, noe som blant annet innebærer at de ikke kan benytte seg av Mauritius sine skatteavtaler (s. 21). Men også denne selskapsformen sikres likevel en viss grad av lokal tilknytning ved at de må ha et registrert management-selskap som administrerer dem. Appleby-guiden peker videre på at GBC2-er er et mer fleksibelt verktøy som egner seg godt for å forvalte private eiendeler (s. 5). Her siktes det trolig til at de reduserte pliktene for GBC2-selskaper sammenlignet med GBC1-selskaper anses som et attraktivt element fra enkelte investorers perspektiv.

Foreign Companies

I CA 2001 Part XXII – Foreign Companies §273 heter det at “This Part shall apply to a foreign company only if it has a place of business or is carrying on business in Mauritius”. §274 forklarer videre at et selskap går under “carrying on business in Mauritius” dersom de er direkte involvert på en eiendom i landet, og at dette for eksempel ikke gjelder selskaper som kun har bankkonto i landet eller holder styremøter der*. Det kreves blant annet at slike selskaper har et registrert kontor i Mauritius, som de faktisk benytter seg av og holder åpent for offentligheten (Appleby, 2016a, s. 32). Det gis inntrykk av at ”Foreign Companies” typisk er multinasjonale selskaper som har en filial i Mauritius.

”Foreign Companies” må på samme måte som GBC-er benytte seg av et lokalt management-selskap, og de kan også få tildelt GBC1-lisens (Appleby, 2016a, s. 4 og s. 32).

Truster

Truster, også kjent som trust-fond eller trust-strukturer, benyttes for å holde finansielle eiendeler. *A guide to trusts in Mauritius* fra Appleby (2015, s. 2) forklarer at en trust ikke er en separat juridisk enhet, men et juridisk forhold satt opp av en benefisient (faktisk eier) og

* En masteroppgave av Bakke-Løyning fra UiO (2011, s. 14) peker på at det i NOU 2009:19 var feilaktig av Kapitalfluktutvalget å omtale ”Foreign Companies” og GBC-er som det samme. Ved å vise til the Company Act 2001 argumenterer forfatteren for at ”Foreign Companies”, eller utenlandske foretak, typisk er filialer av utenlandske selskaper som skal drive forretning i Mauritius. GBC-er er derimot selskaper som driver forretning utenfor Mauritius. Etter egen gjennomgang deler vi oppfatning med forfatteren av denne oppgaven.

en "trustee" (forvalter). Dette forholdet innebærer et dobbelt eierskap av trust-fond ved at de juridisk tilhører én person ("trustee"), mens det fordelsmessige faktiske eierskapet tilhører en annen person (benefisient). Appleby-guiden forklarer videre at "trustee" har ansvar for eiendelene under selskapet, og styrer disse på vegne av benefisienten ut fra trustens vilkår. Benefisienten står derav ikke skattemessig ansvarlig for eiendelene, og de er heller ikke tilgjengelige for vedkommendes kreditorer (s. 3). Appleby viser til at dette er strukturer som egner seg godt som verktøy for skatteplanlegging og langsiktig formuesforvaltning. Truster kan for øvrig søke om GBC1-lisens (s. 4).

Truster kan stiftes av privatpersoner, både innbyggere i Mauritius og utlendinger, samt selskaper (Appleby, 2015, s. 2). De skal på samme måte som GBC-er også til enhver tid administreres av et autorisert management-selskap (s. 4). Det er ikke obligatorisk å registrere truster i noe offentlig register (NOU 2009:19, s. 86).

Partnerskap-strukturer

Det er i hovedsak to typer partnerskapstrukturer som benyttes av internasjonale investorer i Mauritius: "Limited Partnerships" (LP) og "Limited Liability Partnerships" (LLP).

LP-er reguleres av LP Act, og er strukturer bestående av såkalte generelle partnere ("General Partners") og begrensede partnere ("Limited Partners"). Førstnevnte er ansvarlige for alt av gjeld og forpliktelser tilknyttet LP-enheten, mens de begrensede partnerne kun er ansvarlige for kapitalen de selv bidrar med og har derav også mindre innflytelse i strukturen (Appleby, 2016b, s. 3-4). LP-strukturer opererer typisk som fond som investerer utenfor Mauritius, og de innehar da GBC1-lisens og er tilknyttet et lokalt agent-selskap (Appleby, 2016b, s. 7). Investorer som for eksempel Norfund er involvert i denne typen organisering.

LLP Act trådte i kraft i Mauritius 3. januar 2017 og introduserte da en ny bedriftsstruktur i jurisdiksjonen: partnerskapstrukturen LLP. Anastasiya Seenauth, ansatt ved Appleby i Mauritius, forklarer i en artikkel at en LLP er en bedriftsenhet som integrerer funksjoner fra både selskaper og LP-er (2017, s. 1). Ved LP-strukturering er som nevnt de generelle partnerne solidarisk ansvarlige. I Seenauths artikkel forklares det at LLP derimot er etablert slik at enhver partner ikke kan holdes ansvarlig for gjeld som overstiger beløpet av deres bidrag, som kan være penger, lån, tjenester eller andre typer bidrag. LLP-er kan altså minne om aksjeselskap bare med begrenset ansvar, og Seenauth peker videre på at LLP anses som et praktisk instrument for dem som ønsker begrenset ansvars-beskyttelse gitt av selskapets

struktur, samtidig som de kan engasjere seg i forvaltningen av enheten. Norfund peker på at innføringen av LLP har gjort det vesentlig enklere å gjennomføre aksje- og kapitalutvidelser når flere investorer etterhvert skal inn i eksisterende investeringsprosjekter.

3.2.3 Skattlegging

I Mauritius skattlegges både personer og bedrifter med en flat sats på 15 prosent. Mva-satsen er også på 15 prosent, og det er ingen formuesskatt eller skatt på kapitalgevinster i landet (PKF International, 2016, s. 4; Deloitte, 2018).

I en AfDB-rapport fra 2018 kan det leses at Mauritius sine skatteinntekter som andel av BNP er estimert til 18 – 20 prosent for de ti siste årene (2018a, s. 4). Til sammenligning ligger Norge på over det dobbelte for samme periode, og gjennomsnittet for OECD-landene ligger på i overkant av 30 prosent (OECD, 2016a). Tidligere visepresident og finansminister i Mauritius, Xavier-Luc Duval, sa følgende til *The Africa Report* i 2013: “For a country like Mauritius, with no large government expenditure on the military, there is no need to overburden the population with taxation” (Bracking, S. & Ware, G.). Men fra den samme AfDB-rapporten for 2018 vises det at staten har gått i underskudd de siste ti årene (2018a, s. 4). Underskuddet i statsbudsjettet forventes i tillegg å øke de neste årene, men Mauritius planlegger også å innføre forbedringer i skatteinnsamlingen (AfDB, 2018b, s. 158).

GBC1-selskaper har i utgangspunktet en skatteplikt til Mauritius på 15 prosent, men de har rett til å enten 1) kreditere i forhold til faktisk betalt skatt i utlandet, eller 2) benytte seg av en antatt kreditering av 80 prosent av den mauritiske skatten før kreditering mot faktisk betalt skatt til utlandet (Mauritius Revenue Authority [MRA], 2016, s. 21). Derfor vil selskaper med GBC1-lisens i realiteten aldri måtte skatte mer enn en sats på 3 prosent. Som Kapitalfluktutvalget sa det i NOU 2009:19: “selv om man ikke kan fremvise bevis for skatt betalt ute gis man automatisk en skatterabatt.” (s. 84).

GBC2-selskaper anses som nevnt ikke som skattemessig hjemmehørende i Mauritius, og er derav helt fritatt for skatt (The Income Tax Act 1995, referert i MRA, 2016, s. 23).

GBC-er gir altså ikke et stort skattegrunnlag til staten, men genererer inntekter gjennom et årlig gebyr og aktivitet de skaper i management-selskapene. Under vises en oppstilling av satser pr. september 2012:

	GBC1-lisens	GBC2-lisens
To Financial Services Commission (FSA)		
Application Processing Fee	\$ 500	\$ 100
Annual Licence Fee	\$ 1 750	\$ 235
Registrar of companies		
Application Processing Fee	Rs 2 100 (\approx \$ 75)	\$ 65
Annual Registration Fee	Rs 6 000 (\approx \$220)	\$ 65

Tabell 1: Avgifter til myndighetene for bedrifter med GBC1- og GBC2-lisens. \$ er amerikanske dollar, Rs er mauritiske rupees. Eventuelle andre satser tilknyttet selskapstypen som innehar GBC-lisens kommer i tillegg. Reprodusert fra «Guide to Companies in Mauritius,» av Appleby, 2016a, s. 22.

”Foreign Companies” anses ikke som hjemmehørende i Mauritius, men de kan søke om GBC1-lisens og vil da skattlegges deretter (Appleby, 2016a, s. 4).

Appleby opplyser om at trustar i utgangspunktet er skattepliktige av inntekt, altså differansen av beløper som genereres fra eiendeler under trusten og det som betales ut til benefisienten (forvalters inntekt) (Appleby, 2015, s. 7). Men det vises til at dersom 1) benefisienten ikke er bosatt i Mauritius, 2) benefisienten har en GBC-lisens, eller 3) trusten er en såkalt “purpose trust” hvor trusten skal gagne et formål utenfor Mauritius, kan den fritas for skatt. I Mauritius brukes også Private Trust Companies (PTC) som et verktøy for formuesforvaltning (s. 6). Dette er selskaper som fungerer som forvaltere av enten én enkelt trust eller flere trustar. Disse innehar typisk GBC-lisenser, noe som vil føre til at de skattlegges i henhold til dette (s. 7). Det kan derfor hevdes at trustar betaler tilnærmet ingenting i skatt til Mauritius.

Ingen hjemmehørende LP eller LLP vil være skattepliktige av inntektsskatt, men enhver partner i slike enheter er skattepliktig av sin andel av inntekten fra enheten (Appleby, 2016a, s. 12; Seenauth, 2017, s. 3). Både partnerskap-enheter og partnere kan for øvrig inneha GBC1-lisens, og vil da skattlegges som oppgitt for dette (Appleby, 2016a, s. 13; Seenauth, 2017, s. 3).

3.2.4 Skatteavtaler

Et annet aspekt ved Mauritius som ofte trekkes frem i sammenheng med deres tilbud rettet mot utenlandske investorer, er deres skatteavtaler med andre land. På Mauritius Revenue Authority (MRA) sine nettsider (2018) vises en oversikt over landet sine 43 aktive skatteavtaler med nasjoner over hele verden. 16 av disse avtalene er med land i Afrika, 12

med land i Europa og resterende med hovedsakelig asiatiske land. Ytterligere 31 avtaler venter på å bli signert, ratifisert eller er under forhandling. Noen av disse er nye oppdaterte avtaler med land som allerede har eksisterende skatteavtaler med Mauritius.

Felles for skatteavtalene er at de hovedsakelig er inngått for å hindre dobbeltbeskatning, og de refereres ofte til som Double Taxation Agreements (DTA-er). Avtalene regulerer hvilke satser som skal betales på hvilke grunnlag, og til hvilket land skattene tilfaller under ulike omstendigheter. Norfund har forklart at dette anses som svært viktig for mange investorer, og at Mauritius sitt store utvalg av DTA-er er deler av årsaken til at investeringer fra investorer av ulike nasjonaliteter ofte samles gjennom fond hjemmehørende i Mauritius. For enkelte investorer vil dobbel skattlegging påvirke lønnsomhet av investeringer i så stor grad at direkteinvesteringer til et land uten avtale med deres hjemland ikke betraktes som aktuelt.

Som nevnt kan selskaper som anses skattemessig hjemmehørende i Mauritius benytte seg av skatteavtalene, derav også selskaper med GBC1-lisens. Alle Mauritius sine skatteavtaler er utformet basert på OECD sin standard for skatteavtaler (OCRA Worldwide, u.å.).

3.2.5 Vurdering av selskapslovgivning og skattesystem

Finanssentre som Mauritius har blitt kritisert for hemmelighold og indirekte tilrettelegging for kriminelle forhold som hvitvasking, korrupsjon og skatteunndragelse. På bakgrunn av dette presenteres en vurdering av enkelte elementer i landets regulering med hensyn til potensielle skadelige effekter. Det er ikke blitt utført en direkte sammenligning av forholdene i Mauritius med andre jurisdiksjoner. Vurderingen er kun basert på egne tanker oppstått ved den begrensede gjennomgangen av lovverk som er utført, samt hva andre har uttalt seg om og pekt på i forbindelse med systemene. Praksisen rundt skatteavtaler er også belyst.

Selskapslovgivning og skattlegging

I NOU 2009:19 ble det konkludert med at det mauritiske lovverket bærer preg av hemmelighold, og at sekretessreglene i landet utgjør ”svært skadelige elementer i den globale økonomien og for utviklingslandene spesielt” (2009, s. 38). Utvalget viste for eksempel til problematikk ved regnskapslovgivningen til GBC1-selskaper. GBC-ene sine regnskap sendes kun til the Financial Services Commission (FSC) (s. 84). Kreditorer og andre regnskapsbrukere har i utgangspunktet ikke innsyn, noe som fører til at det blir vanskeligere å kontrollere usikre forhold. Straffene som oppgis for regelbrudd i CA 2001 er

også relativt milde, og består i største hovedsak av bøter (s. 84). Utvalget var i tillegg usikre på hvordan brudd på reglene for regnskapsføring blir håndhevet, og pekte på at Mauritius ikke har noe incentiv til å bry seg særlig om å følge opp dette da slike selskaper uansett ikke driver virksomhet i landet og nesten ikke skatter dit (s. 29). GBC2-selskaper skatter ikke til Mauritius i det hele tatt, og på bakgrunn av dette og sekretesseregler omtalte utvalget selskapstypen som et ”svært godt egnet skjulested for penger og andre typer skatteunndragelse” (s. 85). Også mauritiske trusters ble vurdert som strukturer det er enkelt å misbruke som følger av manglende muligheter for innsyn fra omverdenen (s. 86). Da lite har endret seg ved Mauritius sin lovgivning siden 2009, indikerer dette at de problematiske forholdene pekt på i NOU 2009:19 også er til stede i dag. Vårt inntrykk samsvarer generelt sett med Kapitalfluktutvalgets, og vi synes særlig det er utfordrende å peke på andre grunner til å opprette et GBC2 enn for å benytte det til å unngå skatt og å skjule kapital og eierskap.

En artikkel publisert av Bjørn H. Amland i *Development Today* i slutten av 2017 bygger også oppunder funnene fra NOU 2009:19. Amland gjengir blant annet utdrag fra Tax Justice Network (TJN) sin vurdering av Mauritius i sammenheng med deres rangering av hemmelighold i jurisdiksjoner i 2017, som viser at organisasjonen har identifisert svakheter i landets skatte- og finansregulering. Mer om denne rangeringen i underkapittel 3.4.2. I likhet med Kapitalfluktutvalget er TJN kritiske til graden av hemmelighold, og trekker også frem negative elementer som at landet ikke tilbyr offentlig innsyn i registre for flere selskapstyper, og at regnskap og eiere bak selskaper heller ikke er tilgjengelige for allmennheten. I henhold til skatt vises det til at mauritiske management-selskap ikke må oppgi informasjon til skattemyndighetene om betalingstransaksjoner til utlendinger, samt at Mauritius ikke unngår å fremme skatteunndragelse ved at de tillater skattekreditter for utenlandske skattebetalinger.

Peter Henriksen Ringstad, politisk rådgiver i Tax Justice Network Norge (TJN Norge), mener også at Mauritius tilbyr lite åpenhet. Han mener at dette gjør at det er vanskelig å etterprøve de faktiske forholdene, og at det at man registrerer selskap i Mauritius vil kunne føre med seg ulike risikofaktorer til investeringene som disse eventuelt foretar.

Det kan også stilles spørsmål til kravene om hvordan GBC1-selskaper skal settes opp i Mauritius. Et av kravene som vurderes av FSC ved utstedelse av GBC1-lisens er at selskapet skal ha minst to direktører bosatt i landet, og i en guide utgitt av Appleby basert på lovverket står det at disse skal være ”of sufficient calibre to exercise independence of mind and judgement” (FSA, 2007, §71(4), referert i 2016a, s. 3). Appleby forklarer også at FSC vil

vurdere om direktørene har kapasitet og mulighet til å utøve sine plikter i henhold til reglementet (2016a, s. 3). Vi har ikke funnet ytterligere informasjon om hva som nøyaktig inngår i vurderingen av disse forholdene, og får inntrykk av at kravene kan være gjenstand for skjønn og ulike tolkninger. På bakgrunn av dette kan det gjerne ikke utelukkes at det er mulig å benytte seg av løsninger hvor lokale såkalte ”stråmenn” settes i disse posisjonene, mens selskapene i realiteten styres fra andre steder. For GBC1-selskaper er det altså ønskelig at virksomheten til en viss grad skal styres fra Mauritius, og dette vil tas med i vurderingen til FSC ved utstedelse av GBC1-lisens. FSA 2007 part X viser til flere krav som legges til grunn for vurderingen, men det står ikke noe om at manglende oppfyllelse av disse direkte vil føre til at lisensen ikke blir tildelt.

En skandale som ble kjent i forbindelse med den mye omtalte ”Paradise Papers”-lekkasjen* illustrerer hvor enkelt det kan være å opprette selskaper med ikke-redelige formål i Mauritius. Will Fitzgibbon, journalist for nettverket International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ), forteller i en artikkel fra 2017 om den korruperte forvalteren Jean-Claude Bastos de Morais som fikk ansvaret for å investere store summer fra Angolas statsfond. Etter å ha blitt avvist ved Appleby-kontorer på både Jersey og Isle of Man, påtok Appleby seg å sette opp mauritiske selskapsstrukturer for Bastos fra kontoret der. Selv om Applebys ansatte i Mauritius kjente til at Bastos tidligere var dømt i en korrupsjonssak, og hadde konkludert med at han var en ”risky client”, gikk de videre med kundeforholdet. Pengene fra Angola sitt fond ble blant annet investert i et selskap eid av Bastos selv, som han mottok flere titalls millioner dollar i utbytte fra (Fitzgibbon, 2017).

Generelt sett gir likevel regelverkene og informasjon fra myndighetene i Mauritius inntrykk av at søknadsprosessen for å få GBC-lisenser er relativt omfattende. Prosessen innebærer blant annet inkorporeringsdokumenter og en ”law practitioner” sin sertifisering på at søknaden er i henhold til Mauritius sine lover (Appleby, 2016a, s. 5). Ut fra en guide utgitt av FSC i 2016, hvor de detaljert forklarer søknadsprosessen for lisenser, kan det virke som at de går selskapene grundig etter i sømmene. Eksempelvis oppgir de at dersom de ikke får tilstrekkelig informasjon ut fra søknadspapirene eller forstår hva bedriften skal drive med, vil de kreve mer informasjon fra management-selskapet eller søker for å kunne gi ut lisens

* I 2017 ble over 13 millioner dokumenter lekket fra advokatfirmaet Appleby og tjenesteleverandør Estera, som avslørte omfattende detaljer om hvordan alt fra politikere til multinasjonale selskapsgiganter benytter seg av avanserte globale strukturer for å unngå skatt (ICIJ, 2017). Dokumentene fikk tilnavnet ”Paradise Papers”.

(2016, s. 5). Det vises til at de blant annet kan ringe eller be om møte ved uklarhet. Søker må også betale et administrasjonsgebyr og en årlig avgift for å i det hele tatt kunne sende søknaden sin (s. 3), noe som ikke gir FSC et incentiv til å godta søknader utelukkende for å tjene på det. Basert på dette er vårt inntrykk at opprettelse av GBC-er i Mauritius i teorien er relativt godt regulert, og at det er etablerte og grundige ”due diligence”-prosesser rundt vurderingen av hvilke aktører som skal slippe til. Men vi må likevel understreke at vi ikke er sikre på hvor grundige vurderingsorganene er i praksis, eksempelvis kan det stilles spørsmål til hvor ofte FSC faktisk benytter seg av muligheten til å ta oppklarende telefonsamtaler eller møter med søker. Som saken med forvalter Bastos og Appleby illustrerer, kan det også tenkes at det er relativt enkelt å utelate informasjon i en søknad. Vi vet for så vidt heller ikke noe om hvor mange selskaper som faktisk får avslag i søknadsprosessen.

I en fersk rapportoppdatering om arbeidet med skadelige skatteregimer opplyser OECD om at Mauritius er i prosess med å endre aspekter ved sine GBC-selskaper (OECD, 2018a, s. 17). OECD deler derimot ikke informasjon om hva som inngår i disse endringene, men en artikkel fra *The Times of India* i 2017 oppgir at statsminister Pravind Jugnauth i fjor foreslo at kravene til ”substans” ved GBC1-selskapers virksomhet skal skjerpes (Kably, 2017).

Skatteavtaler

I henhold til skattepraksisen i Mauritius er det ikke bare den lave skattleggingen av utenlandske investorer som har mottatt kritikk. Noe som i økende grad har blitt dratt frem i det globale søkelyset, er landet sine urettferdige skatteavtaler med svakerestilte land. Avtalene fører til at deler av kapitaltilstrømningen inn til disse landene genererer lite skatt gjennom at de kommer fra selskaper som anses som hjemmehørende i Mauritius. Det er ingen hemmelighet at landet sine skatteavtaler tiltrekker seg investorer, og som Norfund har påpekt er skatteavtalene en del av det attraktive aspektet ved å bruke Mauritius med tanke på dobbeltbeskatning. Men i realiteten fører disse avtalene til mer enn at investorer slipper å skatte til to land; de slipper ofte å skatte i det hele tatt. Dette medfører ofte tap av verdifulle inntekter for fattige utviklingsland.

Mauritius sine skatteavtaler er som nevnt utarbeidet basert på OECD sin standard for skatteavtaler. Dette er én av to hovedmodeller som brukes globalt i dag, hvor den andre er en FN-utarbeidet modell (Lennard, 2012). I følge Catherine Mutava, assisterende direktør ved Strathmore Tax Research Centre i Nairobi, er sistnevnte en noe ”snillere” modell. Michael Lennard, leder av internasjonalt skattesamarbeid og handel i the Financing for Development

Office (FfDO) under FN, forklarte på en presentasjon i 2012 at OECD-modellen generelt sett favoriserer residenslandet (landet hvor investor er hjemmehørende). Han viste videre til at FN-modellen favoriserer økt opprettholdelse av kildelandets skatterettigheter (landet hvor investeringer foretas).

På spørsmål om hvorfor utviklingsland som for eksempel Kenya inngår skjeve skatteavtaler med mer utviklede land, svarer skatteekspert Catherine Mutava at det er flere årsaker til dette. Hovedsakelig er det fordi utviklingsland ønsker kapitaltilstrømning. Men det kan også ligge politiske motiver bak inngåelse av avtalene, for eksempel at noen få høyerestilte personer i utviklingslandet drar personlig nytte av det. Hun har også pekt på at i forhandlinger av avtaler generelt er det rike residensland som har størst forhandlingsmakt og ekspertise, noe som kan lede til asymmetriske avtaler. NOU 2009:19 viser også til den sterke forhandlingsposisjonen til residensland og kildelandene sin avhengighet av investeringer for å kunne skape vekst (s. 55). NOU 2009:19 peker i tillegg på den ytterligere urettferdigheten med skatteavtalene til Mauritius ved at GBC1-selskaper får dra nytte av dem (s. 82). GBC1-selskaper er i realiteten svært lite tilknyttet Mauritius, og utvalget mener det ikke kan rettferdiggjøres at beskatningsretten for disse selskapene tillegges Mauritius.

En artikkel om investering i Mauritius av Vanessa Houlder i *Financial Times* i 2017 hevder derimot at eksisterende praksis rundt Mauritius sine skatteavtaler kan være i ferd med å endres. Artikkelen viser blant annet til at organisasjonen Tax Justice Network Africa har gått til sak mot myndighetene i Kenya fordi de mener at skatteavtalen deres med Mauritius bryter prinsippet om godt styresett, bærekraftighet og ansvarlighet. Videre har India og Rwanda allerede reforhandlet sine avtaler med Mauritius, og Martin Hearson, ekspert på skatteavtaler fra London School of Economics, uttaler i artikkelen at Mauritius står overfor en tid hvor flere afrikanske land vil komme til å revurdere avtalene. I 2017 forpliktet forøvrig Mauritius seg til å oppdatere alle sine skatteavtaler (Fitzgibbon, 2017; OECD, 2017a). Dette innebærer oppdatering i henhold til de fire minimumsstandardene under BEPS-prosjektet som forklares i underkapittel 3.3.3.

3.3 Posisjonering i henhold til OECDs skatteinitiativ

De siste årene har bekjempelse av uønskede skatteforhold fått et stadig økende fokus internasjonalt, og Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) har gått i bresjen som verdens fremste aktør innen utforming av tiltak mot skadelig skattepraksis.

Norfund peker på viktigheten for en finansjurisdiksjon som Mauritius av å kunne oppfylle krav som settes av for eksempel OECD. Det vises til at Mauritius risikerer å bli valgt bort av investorer til fordel for andre jurisdiksjoner dersom landet ikke selv bidrar på disse områdene. Dette delkapitlet ser derav nærmere på Mauritius sin deltakelse i henhold til de viktigste dagsaktuelle tiltakene utarbeidet av hovedsakelig OECD, samt i hvilken grad dette kan føre til et forbedret skatteregime i landet.

3.3.1 Automatisk informasjonsutveksling

OECD mener at økt internasjonalt samarbeid gjennom automatisk informasjonsutveksling, eller "Automatic Exchange of Information" (AEOI), er veien å gå for å sikre at funksjonen til de internasjonale skattesystemene opprettholdes. Mauritius har blant annet signert følgende avtaler tilknyttet AEOI:

- *The Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters* (Standarden)
- *The Multilateral Competent Authority Agreement on Automatic Exchange of Financial Account Information* (CRS MCAA)

Standarden ble utgitt av OECD i 2014 på bakgrunn av et ønske blant G20* -landene om å utarbeide en felles internasjonal modell for automatisk informasjonsutveksling (OECD, 2017b, s. 5). Mauritius var blant de første av de nå nesten 100 landene som totalt har forpliktet seg til å implementere Standarden i løpet av 2017 og 2018 (OECD, 2014). Hovedprinsippet under Standarden er at jurisdiksjoner skal innhente informasjon fra sine finansinstitusjoner og automatisk utveksle denne informasjonen med andre jurisdiksjoner på årlig basis (OECD, 2016b, s. 3). Dette er også kjent som "the Common Reporting Standard" (CRS). Finansiell informasjon som skal rapporteres i henhold til Standarden inkluderer alle typer investeringsinntekter, i tillegg til saldo på konto og fortjeneste fra salg av finansielle aktiva (OECD, 2016b, s. 3). Både privatpersoners og selskapers (inkludert trusters og stiftelser) kontoer skal rapporteres, og det er også krav om å se gjennom passive enheter for rapportering av personene som til sist kontrollerer disse enhetene (s. 4). Finansinstitusjoner som skal utveksle informasjon inkluderer alle finansielle institusjoner som banker,

* The Group of 20 (G20) er en organisasjon fra 1999 bestående av EU og 19 av verdens ledende økonomier som samarbeider om å møte globale utfordringer (<https://www.g20.org/>).

forvaltere, meglere og visse forsikringsselskaper. Implementering av Standarden innebærer videre at alle disse kravene må innarbeides i deltakende jurisdiksjoners lovverk (s. 5). Standarden er altså omfattende, og i teorien ville implementering av Standarden på et globalt nivå gjøre det mulig for alle land å hankses med skatteunndragelse og andre former for skadelig skattepraksis (Sadiq & Sawyer, 2015).

CRS MCAA fra 2014 skal operasjonalisere automatisk informasjonsutveksling i henhold til Standarden, og denne avtalen lar deltakende land aktivere bilaterale utvekslingsrelasjoner med hverandre (OECD, 2018b). Pr. april 2018 har Mauritius aktivert 58 ulike relasjoner for utveksling med land over hele verden, og landet har forpliktet seg til å foreta den første utvekslingen av informasjon i henhold til avtalen i september 2018 (OECD, 2018c).

3.3.2 Informasjonsutveksling på forespørsel

Mauritius har allerede implementert *The standard for exchange of information on request* (EOIR) fra 2009, som skal komplimentere Standarden for automatisk informasjonsutveksling (OECD, 2016c, s. 1). EOIR-standarden innebærer at dersom en jurisdiksjon sitter på informasjon som er relevant for et annet land sin administrasjon eller håndhevelse av lokal skattelovgivning, skal de kunne utveksle denne på forespørsel (OECD, 2016c, s. 2).

The Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax purposes (Global Forum), en datterorganisasjon av OECD, evaluerer jurisdiksjoners deltakelse innen skattesamarbeid. På en OECD-utarbeidet database-nettside vises resultater av disse evalueringene, og det kan leses at Mauritius i 2017 ble evaluert som "Largely Compliant" i henhold til EOIR, som er den høyeste vurderingen et land kan oppnå (OECD, 2018d).

3.3.3 BEPS-prosjektet

"Base Erosion and Profit Shifting" (BEPS) refererer til skatteplanlegging for å strategisk utnytte hull i utformingen i det internasjonale skattesystemet for å kunstig forflytte fortjeneste til steder der det er lav eller ingen skatt OECD, u.å.b). Resten av underkapittel 3.3.3 er basert på informasjon fra databasen på OECD-nettstedet

<https://www.compareyourcountry.org/tax-cooperation>.

I 2016 ble storsatsingen ”The Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting” startet, et prosjekt utarbeidet av OECD og G20. Prosjektet skal utstyre land med instrumenter for å motvirke BEPS, og i første omgang må deltakende jurisdiksjoner forplikte seg til å implementere fire minimumsstandarder som omfatter følgende områder:

1. Skadelig skattepraksis
2. Land-for-land-rapportering
3. Forebygging av skatteavtale-misbruk
4. Effektiv løsning av avtale-relaterte konflikter mellom land

Deltakende lands implementering av de fire minimumsstandardene evalueres også av Global Forum. Pr. juni 2018 er Mauritius kun blitt evaluert i henhold til minimumsstandard 1 og 2.

Minimumsstandarden for skadelig skattepraksis gjennomgår blant annet hvordan skatteregimer er satt sammen, og vurderer dem basert på flere kriterier med hensyn på potensielle skadelige egenskaper. Et eksempel på en skadelig egenskap vist til av OECD, er regimer med manglende krav til skattebetalere om å involvere seg i aktiviteter i skatteregimet de får dra fordeler av. OECD nevner også ”ringfencing” som et eksempel på en skadelig egenskap ved et regime. I 2017 fikk Mauritius vurderingen ”no harmful regime exists” i sammenheng med sitt skatteregime. Denne vurderingen tildeles i tilfeller hvor for eksempel et regime ikke impliserer noen av kriteriene det dømmes etter, har blitt endret for å fjerne skadelige funksjoner eller har blitt avskaffet. Vurderingen kan også oppnås om regimet har skadelige egenskaper, men er i ferd med å endre eller fjerne disse, har fått påvist at disse egentlig ikke er skadelige eller at de er utenfor rammen av vurderingen.

Minimumsstandard nummer to i BEPS-prosjektet omhandler land-for-land-rapportering, og deltakende land evalueres her på bakgrunn av to krav. For det første må landene ha lover for at morselskaper i konsern skal sende inn årlige rapporter på vegne av hele konsernet til skattemyndighetene. Disse rapportene skal være utformet basert på en felles internasjonal mal for land-for-land-rapportering. Mauritius er pr. juni 2018 i slutfasen i prosessen med å innføre lovene for rapportering. For det andre må rapportene utveksles med skattemyndigheter i alle land hvor konsernet opererer. Dette innebærer at landene må benytte seg av både en internasjonal avtale som tillater automatisk utveksling av informasjon om skattebetalere, i tillegg til en ”competent authority agreement” (CAA) som fastsetter vilkårene for utvekslingen. Mauritius har allerede signert Standarden, samt avtalen *The CAA*

on the Exchange of CbC Reports (CbC MCAA) (OECD 2017c). De har derav møtt kravet om at utvekslingsnettverket av rapporter skal være på plass.

I juli 2017 forpliktet Mauritius seg til å implementere de fire minimumsstandardene i alle sine bilaterale skatteavtaler innen utgangen av 2018 (OECD, 2017a).

3.3.4 Tax Information Exchange Agreements

Mauritius har også vært delaktige i signering av "Tax Information Exchange Agreements" (TIEA-er), som er basert på modeller for bilaterale avtaler utarbeidet av Global Forum i 2002 (OECD, u.å.c). Avtalene redegjør for omfanget av skatteinformasjon som skal utveksles mellom to land (OECD, u.å.c). På sine nettsider skilter Mauritius Revenue Authority (MRA) med at landet har 11 aktive slike avtaler, deriblant med Norge, og at ytterligere tre er ferdig forhandlet og venter på signatur (MRA, 2018).

3.3.5 Sikrer deltakelse forbedringer ved Mauritius' skatteregime?

Som vi har sett, deltar Mauritius aktivt i OECDs arbeid for internasjonal bekjempelse av skadelig skattepraksis. Dette gir inntrykk av at landet er på vei til å bli en langt mer åpen aktør, og at problemer knyttet til eksempelvis hemmelighold ved deres lovgivning vil bli løst. Men for at dette skal kunne bli en realitet, må de internasjonale skattepraksis-tiltakene faktisk fungere.

Eksempelvis må det oppnås ved global implementering av Standarden for at den skal kunne gi ønskede resultater (OECD, 2017b, s. 11). Implementeringen av de felles rapporteringskravene er en relativt omfattende prosess, ettersom at deltakende jurisdiksjoner blant annet må få på plass administrativ og IT-messig infrastruktur nødvendig for å kunne samle inn og utveksle informasjon (OECD, 2016b, s. 4). Det har derfor blitt pekt på at dette er et tiltak som vil utelukke svakerestilte land som grunnet infrastrukturelle og økonomiske årsaker ikke har kapasitet til å delta. Dr. Attiya Waris ved University of Nairobi forklarer at det for flere afrikanske land pr. dags dato ikke er mulig å implementere rapporteringskravene. Landene er blant annet rammet av for mye korrupsjon til at de kan møte kravene om konfidensialitet rundt oppbevaring av data som følger med informasjonsinnsamlingen. Sett fra et globalt perspektiv vil det da være lite hjelp i om Mauritius får på plass systemer for å kunne rapportere informasjon om utenlandske investorers kontoer. Om hjemlandene til disse investorene likevel ikke kan motta

informasjonen, vil Mauritius i praksis fortsatt kunne fungere som en jurisdiksjon hvor investorer fra utviklingsland kan skjule sin identitet og kapital.

I Skatteetatens virksomhetsstrategi for perioden 2015 – 2017 (s. 14) heter det at “I tillegg viser erfaringer og forskning at det, til tross for internasjonale initiativ om økt informasjonsutveksling, fortsatt foreligger muligheter for å skjule utenlandsformuer og internasjonale transaksjoner fra beskatning”. I sammenheng med Standarden har også OECD erkjent at det finnes veier rundt systemet, og i februar i år kom de med en uttalelse om hvordan flere jurisdiksjoner har tilbudt utlendinger såkalte ”statsborgerskap ved investering” (OECD, 2018g). Disse ordningene muliggjør misbruk på den måten at individer kan benytte seg av et tredjeland sine skatteordninger, og at de derav kan unngå å rapporteres i henhold til Standarden. OECD kom videre med en oppfordring til publikum om å komme med tips om slike forhold, og i en rapport gitt ut i april ble blant annet Mauritius listet opp som en av jurisdiksjonene hvor det er høy risiko for at slike forhold kan forekomme (OECD, 2018h). OECD har til en viss grad også selv tatt tak i problemet, og har blant annet innført noen nye opplysningsregler. Disse innebærer at finansielle institusjoner, i Standard-deltakende land som *velger* å innføre disse tilleggsreglene, plikter å gi beskjed til landets skattemyndigheter om avtaler de setter i stand for klienter som forsøker å unngå den felles rapporteringsstandard (OECD, 2018i). De nye opplysningsreglene er altså ikke obligatoriske for land å innføre, og har blitt kritisert av TJN for å være godtroende (Knobel, 2018). OECD har heller ikke kommet med ytterligere kommentarer rundt hva som blir konsekvensene av om de nye reglene implementeres uten å følges. Uten medfølgende konsekvenser og krav om obligatorisk innføring blir det lite realistisk at de nye reglene skal kunne stenge de eksisterende smutthullene i Standarden. Videre tiltak skal for så vidt diskuteres senere i år når OECD og G20 møtes til en konferanse i Paris (OECD, 2018i).

I følge skatteekspert Catherine Mutava er også utveksling av informasjon på forespørsel en utfordrende prosess i praksis. Hun bruker Mauritius og Kenya som et eksempel, og forklarer at dersom kenyanske myndigheter ønsker finansiell informasjon fra Mauritius om en av sine innbyggere, er dette en lang og tungvint prosess preget av mye byråkrati og avhengighet av godvilje. Myndighetene i Mauritius gir heller ikke nødvendigvis ut informasjon direkte, de kan i følge Mutava kun bekrefte detaljer kenyanske myndigheter spør om. Dette innebærer i så fall at det kan være tilnærmet umulig å få ut relevant skatteinformasjon om utlendinger fra Mauritius. Kenya er til og med medlem av Global Forum og derav tilknyttet EOIR-standard, og de er også i henhold til denne standarden evaluert til ”Largely Compliant”

som Mauritius. Det blir ikke like betydningsfullt å oppnå en god vurdering i henhold til denne avtalen om den ikke fungerer.

Også den reelle effekten av TIEA-er har blitt kritisert. En artikkel i *The Telegraph* sin nettavis fra 2011 inneholder et intervju med aksjonist og såkalt skatteekspert Richard Murphy, som den gang var hard i sin vurdering av TIEA-er (O'Hare, 2011). "TIEAs don't work. Everyone knows it" uttalte han, og pekte videre på lignende problematikk som Catherine Mutava viser til med EOIR: "In order to make a successful TIEA request you need to correctly identify the individual, which is made virtually impossible by a combination of legal entities and professional services designed to ensure he or she remains anonymous". I 2015 kom OECD ut med en tilleggsprotokoll til modellen sin for TIEA-er, som gjorde det mulig for jurisdiksjoner å utvide nye og eksisterende TIEA-er til å også omfatte automatisk og/eller spontan utveksling av informasjon (OECD, 2015). Det er derimot ikke noe krav om å gjøre dette. De fleste av Mauritius sine avtaler ble inngått i 2012 og er heller ikke blitt oppdaterte i etterkant (MRA, 2018). Murphy sin kritikk av TIEA-er er derav trolig aktuell for Mauritius også i dag. Mistankene om dette bekreftes i rapporten *Financial Flows and Tax Havens: Combining to Limit the Lives of Billions of People*, som ble publisert i slutten av 2015 av en gruppe internasjonale forskere fra blant annet Norges Handelshøyskole (NHH). Her forklares det også at TIEA-er ikke fungerer optimalt, og at land som mottar forespørsler om informasjon ikke har noen incentiver, annet enn "goodwill" og generøsitet, til å bruke ressurser på å fremskaffe informasjonen som etterspørres (s. 14). Det gis i tillegg inntrykk av at OECD har fokusert lite på disse typer avtalene de seneste årene, og det er derav en mulighet for at også de har innsett at denne typen avtaler ikke har oppnådd ønsket effekt. At Mauritius har signert flere TIEA-er vurderes derav som et forhold som ikke direkte forbedrer deres skatteregime.

Det er også noen tvilsomme elementer ved BEPS-prosjektet. Eksempelvis kan det stilles spørsmål til at Mauritius har oppnådd klassifiseringen "no harmful regime exists" fra evaluering av landets skatteregime. Som nevnt oppgir OECD at det å ikke sette krav til skattebetalere om å involvere seg i aktiviteter i skatteregimet de får dra fordeler av, er en skadelig egenskap ved et regimes reguleringer. Som det ble diskutert i underkapittel 3.2.5 om vurdering av selskapslovgivning, er det uvisshet rundt hvor enkelt det er å opprette GBC1-selskaper. Det ble også pekt på den mulige urettferdigheten ved at GBC-er får benytte seg av Mauritius sitt skatteavtale-nettverk da det er mulig for slike selskaper å ha en relativ svak tilknytning til Mauritius. Det anses derfor som noe søkt at Mauritius oppnår den

”mildeste” vurderingen av sitt regime, når det finnes to andre klassifiseringer for skatteregimer*. Det kan også pekes på at ”ringfencing” er mulig i Mauritius, basert på deres skatterabatter som tilbys GBC-selskaper. Dette nevnes også av OECD som en skadelig egenskap. I rapporten fra forskergruppen fra blant annet NHH, brukes faktisk Mauritius som et eksempel for å vise hvordan ”ringfencing” fungerer i praksis (2015, s. 35). Likevel kan som nevnt et skatteregime oppnå ”not harmful”-klassifiseringen dersom det har skadelige egenskaper, men er i ferd med å endre eller fjerne disse. Vi tolker det derav som at tilslutningen til BEPS-prosjektet er tilstrekkelig for å komme innunder dette kravet, da de fleste andre deltakende jurisdiksjoner også har oppnådd denne klassifiseringen. Om dette er tilfelle, synes vi likevel det er misledende at Mauritius pr. dags dato fremstilles som en jurisdiksjon med et skatteregime helt uten skadelige egenskaper.

Generelt sett savner vi mer tilgjengelig informasjon om hvordan det sikres at land som deltar på tiltakene faktisk gjør det de skal, samt hva som er konsekvensene om avtaler brytes. Dette er også noe som kan svekke troverdighet og betydningen av aktiv deltakelse i henhold til skatteinitiativene. Det er likevel forståelig at OECD som en samarbeids- og utviklingsorganisasjon i begrenset grad kan komme med direkte sanksjoner, og at dette blir opp til lovgivende organer i de enkelte landene. Det kan også tenkes at manglende deltakelse i henhold til tiltakene kan føre med seg indirekte negative konsekvenser. Ettersom at hele verden stadig åpner øynene mer for skadelige skatteforhold, vil det å ikke kunne møte internasjonale standarder være lite gunstig for et land, og de kan trolig møte sanksjoner i form av press fra ulike interessenter og manglende vilje til samarbeid fra andre hold.

Vi har altså sett at selv om Mauritius sin deltakelse innen internasjonale skatteinitiativer i teorien er god, vil ikke dette nødvendigvis sikre endringer ved deres regime i praksis. Flere forhold setter derimot tvil til de nevnte tiltakenes troverdighet, og derav også Mauritius sin posisjon som et finanssenter. Likevel er det enda usikkerhet rundt hvordan tiltakene faktisk vil fungere, da flere av dem ikke er endelig iverksatt enda. Det blir spennende å følge videre global utvikling på dette feltet, og hvordan det eventuelt vil endre forhold ved jurisdiksjoner som Mauritius.

* De tre klassifiserings-kategoriene brukt av Global Forum for evaluering av skatteregimer er ”harmful”, ”potentially harmful” og ”not harmful” (OECD, 2018d).

3.4 Er Mauritius et skatteparadis?

Skatteparadis, eller den engelske versjonen ”tax haven”, er etter hvert blitt et godt etablert uttrykk i litteratur, medier og hos internasjonale organisasjoner for å typisk beskrive jurisdiksjoner som baserer store deler av sitt næringsgrunnlag på tilbud av finansielle tjenester til utenlandske aktører. Det kan være utfordrende å gi et konkret svar på om dette er det korrekte begrepet å bruke om Mauritius, særlig fordi det ikke er helt klart hva som inngår i definisjonen av et skatteparadis, men også fordi det er aspekter ved Mauritius som er vanskelige å få fullstendig tak på.

Følgende delkapittel vil forsøke å gi en viss klarhet rundt dette, ved å gjennomgå Mauritius i lys av noen definisjoner og såkalte skatteparadis-lister publisert av andre aktører.

3.4.1 Hva er et skatteparadis?

Det er ingen universell akseptert definisjon av et skatteparadis. I følge en ordliste fra OECD sine nettsider definerer organisasjonen et skatteparadis ”i den klassiske formen” som ”a country which imposes a low or no tax, and is used by corporations to avoid tax which otherwise would be payable in a high-tax country.” (OECD, u.å.d). De har videre utvidet denne definisjonen til å si at skatteparadiser har følgende karakteristikk: ”No or only nominal taxes; Lack of effective exchange of information; Lack of transparency in the operation of the legislative, legal or administrative provisions”.

Som tidligere gjennomgang har vist, er flere av disse karakteristikkene gjeldende for Mauritius. Landets lovgivning er som vi har sett preget av hemmelighet, og jurisdiksjonen opererer definitivt med lave skattesatser. Myndighetene i Mauritius har likevel benektet at det er korrekt å omtale dem som et skatteparadis. I etterkant av ”Paradise Papers”-skandalen mottok International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ) et 11 sideres dokument fra staten hvor de forklarte at de hverken er ”secretive” eller en ”tax haven”, og ministre og presidenten har flere ganger uttalt offentlig at de ikke er det (Fitzgibbon, 2017; Houlder, 2016; Houlder, 2017).

Tax Justice Network (TJN), en uavhengig interessegruppe som er kjent for å representere en kritisk røst i debatten om global skattepraksis, opplyser om at de ikke opererer med en konkret definisjon av skatteparadis, men de nevner ”hemmelighet” og ”flukt” som viktige elementer i forbindelse med hvilke jurisdiksjoner de omtaler som skatteparadis (TJN,

2018a). I samme forbindelse bruker de også begrepet “secrecy jurisdiction” (oversettes her til sekretessejurisdiksjon) og “offshore financial centre” (OFC) synonymt til skatteparadis. TJNs definisjon på en sekretessejurisdiksjon er som følger: “A secrecy jurisdiction provides facilities that enable people or entities escape or undermine the laws, rules and regulations of other jurisdictions elsewhere, using secrecy as a prime tool.” (TJN, 2018a). Men de sier også at det gjerne ikke er svart på hvitt at et land er en sekretessejurisdiksjon, dette kan nemlig være et spørsmål om i hvor stor grad de er det.

Flere elementer i OECDs og TJNs definisjoner går igjen i andre aktørers beskrivelse av skatteparadis. Eksempelvis viser utvalget i NOU 2009:19 (s. 15) til at uavhengig av hvilket begrep man benytter for å omtale slike jurisdiksjoner, er strenge sekretesseregler, regelverk som bidrar til å omgå interesser i andre stater og særegne skattesystemer typiske felles kjennetegn.

Uttrykket ”skatteparadis” er i hvert fall negativt ladet, noe som gjør at enkelte aktører skyr det. Andre etablerte uttrykk som også gjerne brukes synonymt er ”Offshore Financial Centre” (OFC), ”investment hub” eller ”un-cooperative tax jurisdictions”.

3.4.2 Publiserte lister

En annen måte å definere skatteparadiser på, er å vise til hvilke land som er skatteparadiser. Et initiativ som tilbys av både OECD og en rekke andre aktører, er utforming av lister over jurisdiksjoner med skadelige skatteregimer. Også Norfund opererer med en svarteliste med finanssentre som de absolutt ikke vil benytte seg av, men i motsetning til listene som vil gjennomgås her, er innholdet på Norfund sin liste ukjent (Speed, 2016). Offentlig publisering av slike lister vil først og fremst føre til et økt press mot slike jurisdiksjoner til å snu seg om. Mange ulike lister fra flere aktører har blitt publisert gjennom årene, men flere av dem har ikke blitt oppdatert på lenge. Som det pekes på i NOU 2009:19, kan skattegrunnlag og skattesatser være flyktige størrelser over tid i mange stater (s. 14), og listene som her vil gjennomgås i sammenheng med Mauritius er derav fra kjente aktører som publiserer oppdaterte lister regelmessig.

OECDs “List of Unco-operative Tax Havens”

OECD er kjent for sin “List of Unco-operative Tax Havens” som de for første gang publiserte i 2000, og listen inneholdt da 35 jurisdiksjoner (OECD, 2000, s. 17). I forkant av denne publiseringen var det likevel hele 41 land som kvalifiserte til å defineres som

skatteparadis, blant disse også Mauritius (OECD, 2000, s. 29). OECD opplyste derimot om at land som på forhånd hadde forpliktet seg til å implementere datidens gjeldende standarder for transparens og informasjonsutveksling ikke ble inkludert på listen (OECD, u.å. xx). Allerede to år etter første publisering var listen tynnet ut fra 35 til 7 jurisdiksjoner, og i dag står ingen jurisdiksjoner oppført på OECD sin "List of Unco-operative Tax Havens" (OECD, 2018j).

TJN har ved flere tilfeller kritisert OECD sin praksis når det kommer til skatteparadis. De har blant annet referert til OECD sin tomme skatteparadis-liste som "hvitvasking" og "en meningsløs gest", og peker spesielt på at dagens krav til å komme på listen er for svake (Shaxson, 2016; Cobham, 2017). I 2016 delte OECD og G20 sine nye objektive krav, som i enkle trekk innebærer at jurisdiksjoner som vurderes må bestå to av tre av nevnte krav for å unngå å komme på listen (OECD, 2017d):

1. Oppnå "Largely Compliant"-vurdering ved evaluering av deltakelse under EOIR-standard
2. Forplikte seg til å implementere Standarden og utveksle første informasjon i løpet av 2018
3. Delta i et informasjonsutvekslingsnettverk som tillater både AEOI og EOIR.

Som vi har sett, tilfredsstillt Mauritius alle de nevnte kravene, og unngår derav listeplassering med god margin. TJN er her hard i sin kritikk, og peker i en artikkel på hvor "enkelt" det i praksis er å komme unna listen (Shaxson, 2016). Det vises for eksempel til at Bahamas og flere andre jurisdiksjoner offisielt sett har forpliktet seg til å implementere Standarden, men likevel unngår å forholde seg til den ved å utsette sin deltakelse eller stille tilleggskrav. Store dokumentlekkasjer som "Paradise Papers" og "Panama Papers" har også vist at flere jurisdiksjoner som på papiret tilfredsstillt OECD-kravene i praksis ikke har operert i henhold til dem. Eksempelvis vurderte OECD Panama som samarbeidsvillig innen AEOI i 2015, men gjennom "Panama Papers" ble det i 2016 avslørt at landet i stor grad kan benyttes for å skjule kapital for skattemyndigheter (Cobham, 2017; OECD, 2016d).

Som vist til i delkapittel 3.3 er det lite informasjon å finne om hvilke sanksjoner som følger ved manglende deltakelse i OECDs skatteinitiativ, eller ved å ikke følge kravene som deltakende jurisdiksjon. Det samme gjelder for informasjon om straff tilknyttet plassering på deres skatteparadis-liste. Likevel er OECD en organisasjon med relativt mye tyngde

internasjonalt, og det kan derav tenkes at det er lite ønskelig å bli anerkjent som et land som ikke er samarbeidsvillig i henhold til skattepraksis. Dette kan eventuelt medføre konsekvenser i form av at andre jurisdiksjoner tar avstand fra samarbeidsforhold.

EUs svarteliste

5. desember 2017 publiserte Den europeiske union (EU) for første gang en egen svarteliste med land som i følge deres etterforskning ikke møter satte standarder for god skattepraksis og i tillegg motstrider seg å samarbeide med EU (European Commission, 2017a). 17 land ble i første omgang inkludert på listen, og dette er siden blitt redusert til ni jurisdiksjoner basert på følgende tre hovedkriterier (European Commission, 2017b; European Council & Council of the European Union, 2018):

1. Transperans
2. Rettferdig skattekonkurransen
3. BEPS-implementering

Det første kriteriet handler om at jurisdiksjonen skal ha et transparent skattesystem, og dette bedømmes etter de nøyaktig samme tre kravene som OECD benytter seg av for sin liste (European Commission, 2017b). I motsetning til OECD vil EU derimot stramme inn dette kriteriet til at land må bestå alle krav, ikke kun to av tre, fra juni 2019 (European Commission, 2017b).

Kriteriet om rettferdig skattekonkurransen vurderes etter to underkriterier: 2.1. jurisdiksjoner skal ikke ha skadelige skatteregimer som går imot prinsipper i EUs ”Code of conduct for business taxation”; 2.2. jurisdiksjoner skal ikke legge til rette for offshore-strukturer eller arrangementer som tar sikte på å tiltrekke profitt som ikke reflekterer virkelig økonomisk aktivitet i jurisdiksjonen (EU, 2017). Sammen med sin svarteliste publiserte EU også en ”gråliste” over land som har bekreftet at de skal ta tak i mangler i sine skattesystemer slik at de vil møte EUs krav. Mauritius er satt opp som et av landene som fortløpende skal forbedre seg innen kriteriet rettferdig skattlegging, nærmere bestemt punkt 2.1.. Gråliste-landene ble gitt en frist ut 2018 til å møte kravene til EU (EU, 2017). Det er ikke gitt ut ytterligere offentlig informasjon om hvilke mangler det ble detektert ved Mauritius. Krav 2.1. virker derimot som det mest omfattende å vurdere land etter, da ”Code of conduct for business taxation” fra 1997 inneholder en oppstilling av en rekke ulike forhold som brukes for å vurdere om en jurisdiksjon har et skadelig skatteregime (EU Law, 1998, C 2/3). Eksempelvis

oppgir kodeksen at manglende transparens i skatteregler og ”ringfencing” potensielt er skadelige forhold. Basert på dette, og at Mauritius og andre land ikke bestod dette delkriteriet, gis det inntrykk av at EUs gjennomgang har vært relativt grundig.

Når det gjelder underkriterium 2.2. angående virkelig økonomisk aktivitet kan det derimot stilles spørsmål til hvordan EU har vurdert Mauritius. EU deler ikke ytterligere informasjon om hva som menes med ”virkelig aktivitet”. Som tidligere gjennomgang viste til, har enkelte selskapstyper som tilbys fra Mauritius svært lite tilknytning til jurisdiksjonen. Som det ble pekt på med eksempelvis GBC-selskaper, er disse satt opp for å drive virksomhet *utenfor* Mauritius. De generer inntekter i form av at de benytter seg av management-selskaper, men om dette kan regnes som ”virkelig aktivitet” er heller tvilsomt.

Det tredje kriteriet om BEPS-implementering innebærer at jurisdiksjoner skal forplikte seg til å implementere OECD sine fire minimumsstandarder innen BEPS, og i fremtiden vil det også kreves at jurisdiksjoner oppnår positiv vurdering av deres innsats på området (EU, 2017). På samme måte som transperans-kriteriet gir også dette kriteriet muligheter for en relativt objektiv vurdering.

EU indikerte i forkant av sin publisering av listene at de ville føre med seg sanksjoner (European Commission, 2016). Dette ville i så fall vært positivt for det globale arbeidet innen skatteproblematikk, da det ville gitt et betydelig press på nasjoner til å slutte seg til OECD sine initiativer ettersom at disse i såpass stor grad benyttes som svarteliste-krav av EU. Vi har derimot ikke funnet noen publikasjoner i etterkant som inneholder informasjon om hvilke sanksjoner som er planlagt innført, og vil påstå at dette igjen svekker det internasjonale skattearbeidet. Flere andre elementer har også blitt kritisert ved EU sine nye lister, blant annet at ingen EU-land ble inkludert på listen (Toplensky, 2017). TJN har også mot EUs liste-publisering vært harde i sin kritikk. De påstår for eksempel at ikke alle kriterier er direkte tilgjengelige for etterprøving av offentligheten, og at det er problematisk at flere kriterier er grunnet på krav fra OECD som i følge dem ikke er en fullt ut objektiv aktør (Lips & Cobham, 2017). TJN utarbeidet i tillegg sin egen liste basert på EU-kriteriene som ble publisert i forkant av svartelisten, og kom selv frem til at 41 jurisdiksjoner burde inkluderes – deriblant Mauritius (Lips & Cobham, 2017). Det samme ble også gjennomført av Oxfam, en internasjonal konføderasjon av 20 organisasjoner som jobber mot fattigdom i verden. De kom frem til at Mauritius og 34 andre jurisdiksjoner burde plasseres på svartelisten (Oxfam, 2017). Det er verdt å nevne at de likevel har inkludert EU-land på sine

lister. Oxfam rangerte også i 2016 Mauritius som nummer 14 på sin egen liste over verdens 15 verste skatteparadis (Oxfam, 2016).

Tax Justice Networks Financial Secrecy Index

TJN er gjerne mest kjent for sin ”Financial Secrecy Index” (FSI), som de på sin hjemmeside omtaler som ”verdens eneste bona fide skatteparadis-ranking basert på objektive kriterier” (TJN, 2018a). FSI for en jurisdiksjon er satt sammen av to hovedkomponenter; den første er en ”hemmelighetsscore” fremstilt fra kvalitativ data fra 20 ulike indikatorer; den andre komponenten er jurisdiksjonenes vektete andel av den finansielle offshore-aktiviteten i verden satt fra kvantitative data (TJN, 2018b).

Mauritius har hatt en plass på TJN sine lister siden 2009, da de for første gang satte opp sin egen liste over skatteparadiser, men denne gang kun basert på andre organisasjoners lister (TJN, 2018c). For 2018 er Mauritius plassert som nummer 49 av vurderte 112 land, med en hemmelighetsscore på 72 og andel av den globale eksporten av finansielle tjenester på 0,02 prosent (TJN, 2018d). Til sammenligning hadde Vanuatu den høyeste hemmelighetsscoren på 89, og USA den største andelen av verdens finansielle offshore-aktivitet på 22,30 prosent. Sveits har den høyeste kombinerte FSI-plasseringen for 2018. I henhold til indikatorene som benyttes for å sette hemmelighetsscore, gjør Mauritius det svært dårlig på de fleste områder innen registrering av eierskap, samt transperans i selskaper og strukturer (TJN, 2018e). Også i sammenheng med skatt oppnår de høy grad av hemmelighold, men de gjør det bra i kategorien ”international standards and cooperation”.

I følge TJN innebærer fremstillingen av FSI omfattende kartlegging over et år, hvor store mengder informasjon om jurisdiksjonene hentes inn og samles i en database (2018b). All informasjon er hovedsakelig hentet fra offentlige kilder som internasjonale rapporter, lovdata og nyheter. Omtalte jurisdiksjoner får også muligheten til å bidra med oppdaterte data. TJN har opprettet en egen nettside for FSI, og her deler de svært utfyllende informasjon om deres arbeid og metode for å komme frem til årets indekser (TJN, 2018b). Hele prosessen med å fremstille FSI vurderes på bakgrunn av dette som transparent, objektiv og grundig.

TJN er gjerne ikke en organisasjon som har samme tyngde som for eksempel OECD og EU, men vårt inntrykk er at deres FSI-liste i økende grad anerkjennes internasjonalt og i økonomisk litteratur. At TJN er en mindre og politisk uavhengig organisasjon har også sine

klare fordeler ved at de ikke må ta de samme potensielle hensynene som store internasjonale aktører må, og dette øker igjen troverdigheten til deres arbeid.

3.4.3 Vurdering av begrepet skatteparadis

Basert på gjennomgåtte definisjoner og liste-publikasjoner, er det ingen tvil om at Mauritius på flere områder kan anses som et skatteparadis. Noe som til stadighet går igjen er hemmeligholdet knyttet til landet, og elementer ved deres skattepraksis. Selv om ikke de store aktørene OECD og EU har Mauritius på sine skatteparadis-lister, kan det likevel hevdes at landet hadde "fortjent" en plass på de respektive listene.

NOU 2009:19 peker på at uttrykk som "OFC" og "finanssenter" er uklare begreper (s. 14), og benytter selv begrepet "skatteparadis". Skatteparadis er et enkelt begrep å bruke, og det gir muligens en økt forståelse hos et bredere utvalg interessenter. Basert på hva som er gjennomgått i kapittel 3 synes vi også det er korrekt å omtale Mauritius som et skatteparadis. Likevel oppfatter vi "skatteparadis" som et noe utdatert uttrykk som tradisjonelt sett i størst grad har rammet små "paradisøyer" og har latt større nasjoner med like skadelig praksis slippe unna. Dette har vært en stor, og etter vår mening en noe urettferdig debatt som er et eget tema i seg selv. Vi ønsker derav fortrinnsvis å benytte det etter vår mening mer nøytrale begrepet "Offshore Financial Centres" (OFC) ved omtale av Mauritius og andre lignende jurisdiksjoner. "Tredjepartsland" benyttes også der hvor slike land omtales i forbindelse med hvordan de benyttes av DFI-er. "Skatteparadis" inkluderes likevel der det anses som hensiktsmessig, særlig i forbindelse med gjengivelser av informasjon fra andre aktører som benytter dette uttrykket.

4. Norfunds bruk av Mauritius

Store deler av Norfunds investeringskapital blir kanalisert inn i markeder via et tredjeland, og Mauritius er jurisdiksjonen som blir benyttet hyppigst. Norfund er ikke alene om å benytte seg av tredjepartsland for investeringer. Dette er en mye brukt praksis for DFI-er og blir benyttet som et samlested for kapital før de går til angitt investeringsland.

I følgende kapittel redegjør vi blant annet for omfanget av Norfunds bruk av Mauritius og drøfter i hvilken grad den er nødvendig. Da bruken i hovedsak gjelder for fondsinvesteringer foretas det også en dypere analyse av hvordan disse investeringsstrukturene settes opp og fungerer i praksis.

Mye forskning omfatter Norfunds bruk av OFC-er generelt, og kapittelet starter derav med en presentasjon av dette.

4.1 Norfunds bruk av Offshore Financial Centres

I Norfunds egen virksomhetsrapport for 2017 har de viet et avsnitt til hvorfor de tyr til bruk av OFC-er (2018c, s. 20). Her argumenterer de blant annet for at land med svake rettssystemer og risiko for korrupsjon i rettssystemet, kan gjøre at administrering og håndheving av lover og regler blir ineffektivt og uforutsigbart. Dette er deler av årsaken til at direkteinvesteringer i flere utviklingsland kan være utførende. Norfund skriver videre at ved å involvere seg direkte i utviklingsland, kan det være vanskelig for Norfund og dets partnere å sikre at lovlige skritt tas i tilfelle økonomiske uregelmessigheter eller tvister.

Slike uforutsigbare rettssystem og mangelfull politisk styring representerer ofte en for høy risiko for investorer og långivere. Tredjepartsland blir dermed brukt for investeringer i enkelte land for å redusere denne risikoen. Det er viktig å merke seg at bruken av OFC-er gir Norfund et større ansvar for å sikre full oversikt over slike transaksjoner, særlig med tanke på skatteunndragelse, ulovlige kontantstrømmer og transparens. Hvordan dette gjøres i praksis kommer vi mer inn på i underkapittel 4.3.4 Investeringsprosess internt i Norfund.

Norfund skriver videre at de bruker OFC-er med forsiktighet og at de følger OECDs retningslinjer for skatteparadis. Det vil si at de i prinsippet skal unngå bruk av tredjepartsland som ikke overholder de internasjonale standardene for åpenhet og

informasjonsutveksling, samt at de skal unngå land som ikke har inngått informasjonsutvekslingsavtaler med Norge (Norfund, 2018e).

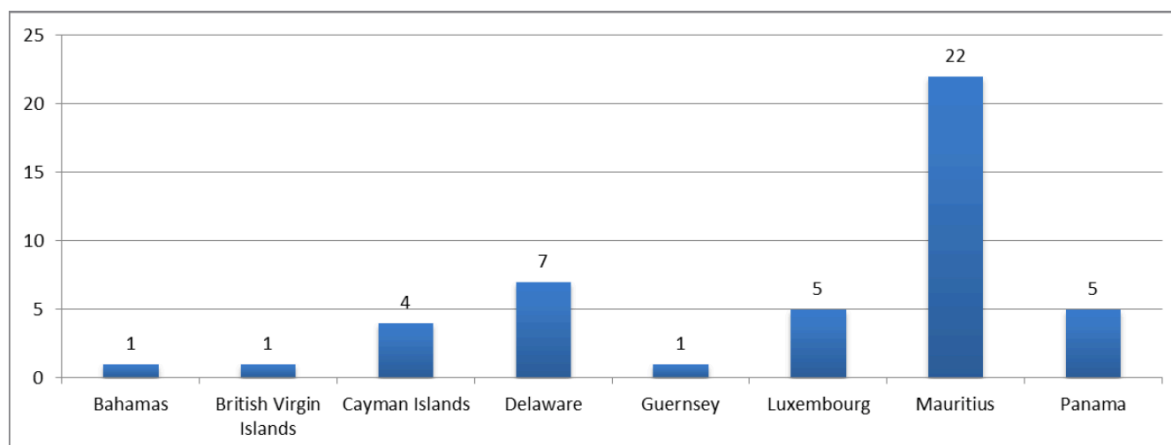
Norfund har måttet tåle mye kritikk for sine investeringer gjennom OFC-er som Mauritius. Temaet har blant annet blitt tatt opp i NOU 2009:19, ulike finansaviser, samt blant flere interesseorganisasjoner. En som har kritisert Norfunds bruk av tredjepartsland er Alvin Mosioma, lederen for Tax Justice Network Afrika. I en artikkel fra *Vårt land* publisert i 2016 stiller Mosioma seg kritisk til Norfunds argumenter, og mener at det ikke er noen andre årsaker til å investere gjennom Mauritius foruten om å spare skatt. Han peker også på at Norfunds beslutninger har en viktig signaleffekt (Sylte, 2016a).

Norfund har derimot argumentert for at det ikke er sekretessen som gjør OFC-ene attraktive, og viste i et notat til Kapitalfluktvalget i NOU 2009:19 (2009, s. 79) at det er hva de kan tilby som gjør dem nyttige. Her pekes det på forhold som:

- Sikker og kostnadseffektiv håndtering av transaksjoner mellom investorers hjemland og bedriftene som fondet investerer i
- Et godt og stabilt juridisk rammeverk spesialtilpasset finanssektorens behov
- Ordninger som hindrer unødig beskatning i tredjeland
- Politisk stabilitet

Under samtaler med representanter fra Norfund i mars 2018 ble det bekreftet at disse argumentene fortsatt er gjeldende. De legger også til at det i mange tilfeller er medinvestorene som ønsker å benytte OFC-er.

I februar 2015 publiserte det finske konsultentselskapet Gaia Consulting Ltd, på oppdrag fra Norad, en 266 siders evaluering av Norfund sin virksomhet. Her undersøkte de blant annet omfanget av Norfunds investeringer i åtte ulike OFC-er. Diagrammet under viser antall investeringer gjennom hvert av disse OFC-ene pr. 2013:

Figur 5: Et utklipp fra Gaia Consulting Ltd sin rapport som viser antall investeringer fra Norfund gjennom OFC-er pr. 2013 (2015, s. 47).

I rapporten står det videre at både antall og verdien av investeringer i OFC-er i forhold til total portefølje ble redusert fra 2009 til 2013 (2015, s. 47). Sett bort fra andel av total portefølje, viste rapporten at antall investeringer gjennom OFC-er i perioden faktisk økte med 15 prosent, med en verdistigning på 35 prosent. Dette kan forklares ved at størrelsen på total portefølje økte i samme periode. Rapporten peker videre på at den nedadgående trenden i henhold til total portefølje kan forklares ved at Norfund reduserte sine fondsinvesteringer, men også fordi fondet iverksatte gradvise tiltak for å redusere investeringer gjennom OFC-er etter anbefalinger fra NOU 2009:19 (2009, s. 105).

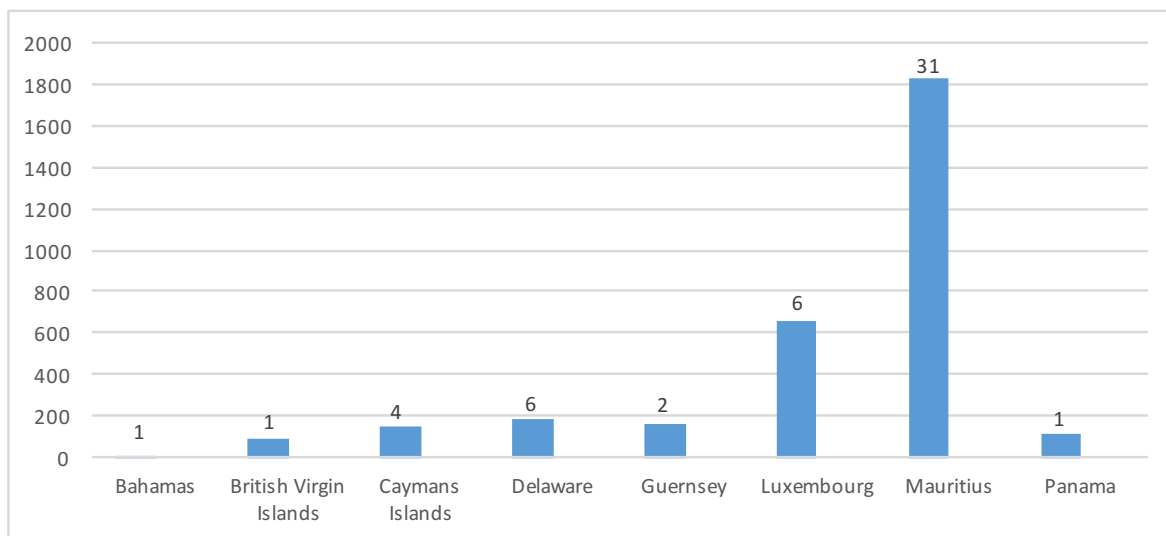
Vi har benyttet tall fra Norfunds offentlige investeringsoversikt til å foreta en analyse av utviklingen fra 2013 til mars 2018. Det er blitt tatt utgangspunkt i de samme OFC-ene som Gaia så på. Resultater er presentert i tabell 2.

År	2013	2018
Antall aktive investeringer i OFC (stk.)	46	52
Sum gjennom OFC (mill. NOK)	1 940	3 186
Total portefølje (mill. NOK)	9 631	20 439
Andel i OFC ift. total portefølje	20 %	16 %

Tabell 2: Sammenligning av Norfunds bruk av OFC-er med utgangspunkt i rapporten til Gaia Consulting Ltd fra 2015 (Vedlegg 1).

I vår analyse ser vi at antall investeringer i nevnte OFC-er har økt fra 46 i 2013 til 52 i 2018 (13 prosent), og at verdien av disse har økt fra 1 940 millioner til 3 186 millioner NOK (64 prosent). Samtidig kan man se at kapital gjennom OFC-er i forhold til total portefølje har gått ned fra 20 prosent i 2013 til 16 prosent i 2018. Dette kan forklares ved at porteføljens totale verdi har økt med over 110 prosent siden 2013, mens investeringer i OFC-ene har økt

med om lag 64 prosent. Disse funnene indikerer at selv om verdiene allokert gjennom OFC-er øker, så har det derimot vært en nedadgående trend i forhold til total porteføljeværdi.

Figur 6: Norfunds bruk av OFC-ene pr. mars 2018 i millioner NOK, som Gaia Consulting Ltd så på i sin rapport i 2015 (Vedlegg 1).

Det er også verdt å nevne at Gaia Consulting Ltd på det tidspunktet de foretok analysen tok utgangspunkt i Norfunds daværende bruk av OFC-er. Eksempelvis har det i ettertid blitt foretatt investeringer gjennom Nederland på over 2 milliarder NOK. Det er likevel verdt å merke seg at dette i hovedsak skyldes én stor investering i banksektoren gjennom selskapet Arise B.V. (Norfund, 2018d). Denne investeringen bør naturligvis inkluderes som en investering gjennom et OFC, og løfter da andel investeringer gjennom OFC-er i forhold til total portefølje opp til om lag 26 prosent (5 363 millioner NOK). Dette viser også at Nederland er blitt det tredjepartslandet Norfund investerer mest kapital gjennom, til fordel for Mauritius, der de har kanalisert i overkant av 1,8 milliarder NOK (Vedlegg 2).

Gaia-rapporten viser også til at bruken av OFC-er i 2013 var høyest innenfor fondsinvesteringer, og hele 64 prosent av SMB fonds-porteføljen var den gang kanalisert via OFC-er (2015, s. 48).

Basert på intervjuer med Norfund, konkluderer rapporten fra Gaia med at Norfund ikke er ute etter direkte økonomiske fordeler ved å etablere seg i OFC-er, men at det derimot gjøres på grunnlag av etableringsformål (2015, s. 48) Ellers vises det til lignende begrunnelser som Norfund oppga til Kapitalfluktutvalget i 2009.

I 2017 kom forskeren Paddy Carter ut med rapporten *Why do Development Finance Institutions use offshore financial centres?*, som tar for seg DFI-ers bruk av OFC-er. Her

viser Carter blant annet til at noen DFI-er erkjenner at bruken av OFC-er noen ganger fører til at utviklingslandene blir mindre kapable til å skattlegge inntekter fra utenlandske investorer (2017, s. 8). Samtidig viser NOU 2009:19 til at Norfund selv har pekt på at enkelte av fondsinvesteringene de deltar i, ikke kunne blitt gjennomført fra Norge på grunn av norske regler for finansinstitusjoner og fond (2009, s. 79).

4.2 Hvorfor investerer Norfund gjennom Mauritius?

Mauritius er en foretrukket ”hub” for investeringer til Afrika og benyttes ofte av DFI-er (Fitzgibbon, 2017). Norfund er intet unntak og har kanalisert 9 prosent av sin totale portefølje gjennom øystaten, noe som utgjør over 1,8 milliarder NOK.

Blant Norfunds bruk av tredjeland, er det Mauritius som blir brukt hyppigst, og jurisdiksjonen blir særlig benyttet for fondsinvesteringer i Afrika. Fra tidligere publisert forskning og intervju med Norfund kan argumentene for bruken av Mauritius sammenfattes i følgende hovedpunkter:

- Tilstanden i enkelte afrikanske land gjør direkteinvesteringer svært utfordrende
- Mauritius er en profesjonell og kunnskapsrik tilbyder av finansielle tjenester
- Mauritius har billigere tjenester enn andre OFC-er
- Mauritius har effektive systemer og god infrastruktur
- Mauritius gir investorene trygghet om å unngå dobbeltbeskatning
- Enkelte afrikanske investorer har ikke mulighet til å delta i strukturer som er satt opp utenfor Afrika

Tilstanden i enkelte afrikanske land gjør direkteinvesteringer svært utfordrende

Norfund fokuserer som nevnt mye på utviklingsmarkeder i Afrika sør for Sahara. De har foretatt investeringer i Afrika siden 1998 og har med det tilegnet seg en god forståelse for investeringskulturen og prosessene i regionen. Erfaringene Norfund har opparbeidet seg er at enkelte land i Afrika, på grunn av sin lite utviklede infrastruktur innen bank og finans, mangelfulle kunnskap og politiske uro gjør det svært utfordrende å investere direkte i

regionen. Noen av problemene som går igjen er usikkerheten knyttet til lokale jurisdiksjoner med tanke på korrupsjon og uvissheten om hvilket lovverk som møter dem i fremtiden, samt kulturutfordringer knyttet til måten bedrifter styres på.

Ved å investere direkte i enkelte afrikanske land, kan også Norfund i større grad stilles direkte ansvarlig om noe skulle gå galt i sammenheng med investeringen. Ved å registrere investeringene i Mauritius kan de unngå slike problemstillinger i og med at Mauritius sammen med flere andre afrikanske land er Comesa-medlemmer. Comesa er en økonomisk samarbeidsorganisasjon tilsluttet investeringsavtaler som blant annet innebærer ulike handelspreferanser, fri flyt av varer og kapital mellom medlemsland, samt investeringsbeskyttelse ved eksempelvis krig (Comesa, 2018). Selv beskriver Norfund Comesa som en lett variant av EU-/EØS-avtalen, bare i Afrika. Avtalen er multilateral og sørger altså for gjensidig forpliktelse til å beskytte hverandre sine investeringer. Representanter i Norfund har også forklart at investeringer som er registrert i Mauritius faller under det britiske rettssystemet hvor høyeste ankeinstans er høyesterett i London. Dermed elimineres usikkerheten knyttet til ustabil lovgivning ved eventuelle tvister mellom investorene og andre interessenter. Det er viktig å merke seg at Norfund også i noen tilfeller foretar direkteinvesteringer i Afrika, men stort sett gjelder dette lån og mindre egenkapital-investeringer.

Mauritius er en profesjonell og kunnskapsrik tilbyder av finansielle tjenester

Investeringene i Afrika strekker seg tilbake til 1998, mens bruken av Mauritius startet i 1999, noe som indikerer at behovet for alternativer til direkteinvesteringer i Afrika kom tidlig (Vedlegg 2). Gjennom årene har Norfund bygget seg opp et godt nettverk i Mauritius og deres erfaring er at forvalterne i Mauritius er velutdannede, kunnskapsrike og profesjonelle. Dette gjør arbeidet med å finne og realisere investeringsprosjekter for Norfund i Afrika tryggere og mer effektivt. Forvalterne i Mauritius beskrives også som svært flinke til å sette sammen investeringsstrukturer og tilrettelegge for samarbeid mellom ulike DFI-er så vel som private aktører. Under intervju understreket Norfund at investeringsstrukturene som oftest satt opp før de investerer.

Mauritius har billigere tjenester enn andre OFC-er

Det er videre blitt pekt på at Mauritius generelt sett er svært billige å bruke sammenlignet med andre OFC-er, både når det kommer til administrasjon og rådgivningstjenester. Norfund

viser også til at finansielle aktører på eksempelvis Cayman Island ”outsourcer” mye av sine tjenester til Mauritius. Det kan argumenteres for at utgifter knyttet til bruk av tredjeland fører til at mindre kapital går til utviklingsland. Ved å kutte ut Mauritius som et mellomledd, ville følgelig disse utgiftene vært en del av investeringskapitalen. Dette er derimot i følge Norfund ikke et alternativ pr. dags dato. Som vi hittil har sett kan det derimot hevdes at bruk tredjeland i noen tilfeller er nødvendig, og da er det positivt at Mauritius er et billigere alternativ. Norfund sier blant annet at kostnadsbildet har stor betydning for mindre fond og at utviklingslandene ikke ville hatt det bedre om disse fondene ble relokert til for eksempel London, Nederland eller Amsterdam. Dette bekreftes også i funn fra rapporten* *Why do Development Finance Institutions use offshore financial centres?* av Carter (2017, s. 22).

Mauritius har effektive systemer og god infrastruktur

Med sine velutformede regelverk og bedriftsstrukturer for utenlandske investorer er Mauritius et svært effektivt OFC for investeringer i Afrika. Potensielle prosjekter og fondsetableringer går raskt fra screening til realisering. Representanter fra Norfund viser også til at mauritiske banker i tillegg har kontornett på det afrikanske fastlandet som gjør transaksjoner raskere, billigere og sikrere.

Mauritius gir investorene trygghet om å unngå dobbeltbeskatning

Skattereglene blir ofte mer komplekse med en gang man benytter seg av et tredjepartsland. Som vi har vist til, har Mauritius et stort nettverk av skatteavtaler med afrikanske land, som sikrer at aktører som investerer på kontinentet ikke blir skattlagt i både sitt residensland og i kildelandet. Norfund sier selv at de ønsker å bidra til beskatning i de landene de investerer i, men understreker at de ikke ønsker å bli utsatt for dobbeltbeskatning. Dette er også særlig viktig for mange medinvestorer.

En motstilling til dobbeltbeskatning er i følge Paddy Carter at noen residensland gir skattekreditt mot skatt betalt i andre land, men at det også er land som ikke beskatter oversjøiske utbytter og kapitalgevinster. Dette fører i praksis til ”dobbel ikke-beskatning” når det foreligger en skatteavtale som gjør at det heller ikke betales skatt i kildelandet (2017, s. 16).

* Det er verdt å merke seg at Norfund har vært med på å finansiere Carters rapport, noe som gjør at det kan stilles spørsmål til dens troverdighet. Carter opplyser likevel i teksten om at publikasjonen er redaksjonelt uavhengig.

Enkelte afrikanske investorer har ikke mulighet til å delta i strukturer som er satt opp utenfor Afrika

Norfund opplyser om at det er viktig for dem å få med seg lokale investorer i afrikanske fond, både av hensyn til målet om å være en katalytisk investor, men også fordi det kan gi ut positive signaleffekter til andre aktører. Utfordringen med å få med seg afrikansk kapital er at noen afrikanske investorer ikke har mulighet til å delta i fond som er satt opp i land utenfor Afrika. Videre poengterer Norfund at Mauritius er et afrikansk land og andre afrikanske alternativer synes ikke å ha fordeler mot Mauritius.

Oppsummert virker Norfunds argumenter for investering gjennom Mauritius å være relativt rasjonelle. Hovedtyngden ligger i følge Norfund selv på at dette pr. dags dato er den beste og mest egnede inngangen til de mest trengende afrikanske markedene.

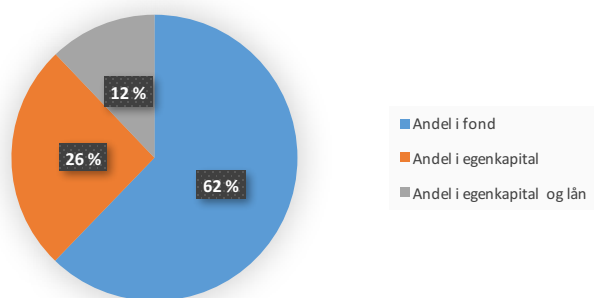
4.3 Hvordan bruker Norfund Mauritius som et tredjepartsland?

Norfunds bruk av Mauritius foregår hovedsakelig innen fondsinvesteringer, der DFI-er som Norfund i prinsippet har to valgmuligheter med tanke på hvilke rolle de ønsker å ha i investeringsstrukturene. Samtidig som det er viktig at investeringene de er en del av er i henhold til strategi og mandat, er det også viktig at de tar vare på rollen som en addisjonell og katalytisk investor. Det er viktig å notere seg at bruken av Mauritius kun innebærer at investeringen er registrert i Mauritius, mens all aktivitet knyttet til selskapene de investerer i foregår i andre land, hovedsakelig i Afrika.

4.3.1 Omfang av bruken

Fra Norfunds offentlige investeringsoversikt kan man se at bruken av Mauritius har vært relativt jevn i de siste tiårene (Norfund, 2018d). Fra sektordiagrammet under kan man se at fond benyttes mest for investeringer via Mauritius, mens det ikke er registrert en eneste investering som lån.

Instrumentfordeling i Mauritius

Figur 7: Instrumentfordeling av Norfunds kapital som går via Mauritius pr. mars 2018 (Vedlegg 2).

Om man ser på alle investeringer med bosted i Mauritius, inkludert solgte posisjoner, har Norfund totalt foretatt 36 investeringer, der 31 av disse er aktive pr. mars 2018.

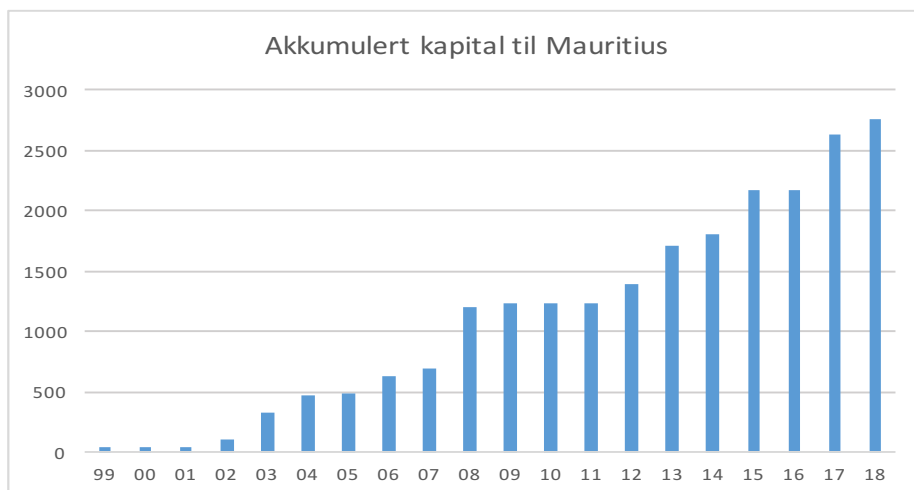
Investeringer med bosted i Mauritius (mill. NOK)	
Totalsum kommitert (36)	2 756
Solgte posisjoner (5)	320
Aktive investeringer (31)	2 436
Kommitert pr. mars 2018	1 823

Tabell 3: Oversikt over omfanget av Norfunds investeringer med bosted i Mauritius pr. mars 2018. Antall i parentes (Vedlegg 2).

I sum utgjør originalt kommitert beløp* av solgte og aktive posisjoner 2 756 millioner NOK. Originalt kommitert beløp for de aktive investeringene utgjør et samlet beløp på 2 436 millioner NOK, men siden Norfund ofte kjøper seg opp eller selger seg ned i investeringene utgjør kommitert beløp pr. mars 2018 1 823 millioner NOK. Det vil si at 9 prosent av Norfunds investerte kapital går gjennom Mauritius. Ved utgangen av 2017 var Norfunds totalverdi i SMB-fond på 2 056 millioner NOK. (Norfund, 2018c, s. 57). Dette tilsvarer om lag 10 prosent av hele Norfunds portefølje, der 55 prosent av disse fondsverdiene går gjennom Mauritius.

Ved å sette inn originalverdiene av solgte og aktive posisjoner i en akkumulert graf, kan man se at verdiene ser ut til å øke noe mer i perioden etter 2011, noe som kan ha sammenheng med at det ikke ble foretatt investeringer gjennom Mauritius i perioden 2010 og 2011.

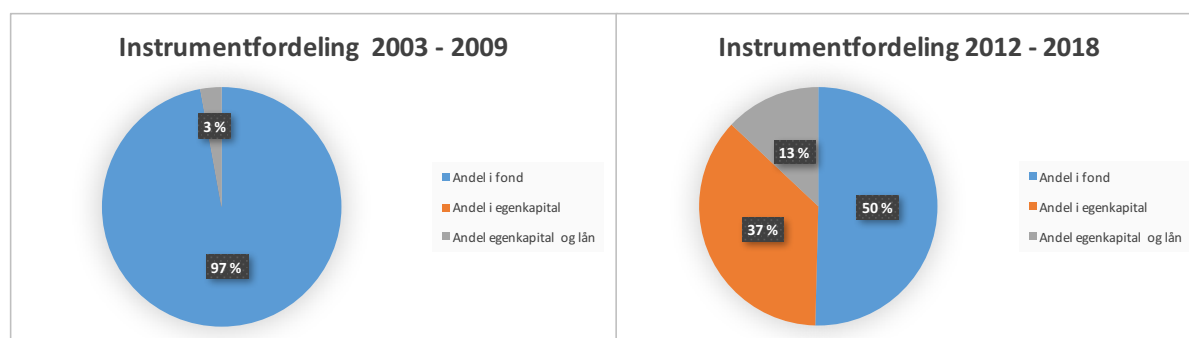
* Originalt kommitert beløp er definert som Norfunds totale forpliktelse til investering da prosjektet ble igangsatt (Norfund, 2018d).

Figur 8: Akkumulerte verdier av Norfunds originale kommiteringer i mill. NOK siden oppstart i 1999 med bosted i Mauritius, for solgte og aktive posisjoner (Vedlegg 2).

Dette kommer av at Utenriksdepartementet i 2010 ga nye retningslinjer for Norfund angående bruken av OFC-er, som følge av funnene i Kapitalfluktutvalgets rapport i 2009 (Sylte, 2016b). Under de nye retningslinjene ble det bestemt at Norfund ikke kunne investere i OFC-er utenfor OECD med mindre det forelå en informasjonsutvekslingsavtale med Norge. Norfund ble med det hindret i å investere via Mauritius i 2010 og 2011 da Norge på dette tidspunktet ikke hadde en slik avtale på plass (Carter, 2017, s. 30). Fra 2011 til 2012 ble det imidlertid fremforhandlet en informasjonsutvekslingsavtale av typen TIEA med Mauritius, som igjen tillot Norfund å bruke Mauritius som et tredjeland for sine investeringer (Finansdepartementet, 2012, s. 1).

Vi ble også nysgjerrige på om denne begrensningen i bruken av Mauritius førte til noen endringer i omfang og instrument. I analysen under ser vi derfor på perioden frem til Norfunds siste investering før begrensningen (periode 1) og sammenligner dette med periode 2, som er Norfunds første investering etter avtalen var signert frem til mars 2018. På grunn av manglende informasjon om de solgte posisjonene ser vi kun på instrumenter i sammenheng med originalt kommitert beløp som enda er aktive, i sektordiagrammene under. De solgte posisjonene ble forøvrig inngått i tidsrommet 1999 – 2008 og er merket som investeringsfond (utenom én), noe som i utgangspunktet ville trukket opp andel i fond på sektordiagrammet for perioden 2003 – 2009 (Vedlegg 2).

Figur 9: Norfunds originale kommitteringer for aktive posisjoner pr. 2018, med bosted i Mauritius. Delt opp i to perioder etter årstall for inngått investering (Vedlegg 2).

Fra sektordiagrammene vises det at verdien av originale kommitteringer i fondsinvesteringer i forhold til totalverdi i Mauritius for perioden frem til 2009 er vesentlig høyere enn for perioden 2012 – 2018 (97 prosent vs. 50 prosent).

	2003 – 2009 (periode 1)				
	Fond	Egenkapital	EK og lån	Lån	Totalt
Verdi (mill. NOK)	887	0	26	0	913
Antall investeringer (stk.)	11	0	1	0	12
	2012 – 2018 (periode 2)				
	Fond	Egenkapital	EK og lån	Lån	Totalt
Verdi (mill. NOK)	768	558	198	0	1 523
Antall investeringer (stk.)	8	7	4	0	19

Tabell 4: Sammenligning av Norfunds originale kommitteringer med bosted i Mauritius, for periodene før og etter begrensningen i bruken av Mauritius (Vedlegg 2).

Antall fondsinvesteringer i forhold til antall investeringer totalt er også gått ned fra 92 prosent (11 av 12) i første periode til 42 prosent (8 av 19) i andre periode. Ved å se på totalverdiene for kommiterte beløp i de angitte periodene ser man at Norfunds originale kommitteringer i Mauritius har økt med om lag 67 prosent, fra 912 til 1 523 millioner NOK. Man bør likevel merke seg at Norfunds totale portefølje har blitt nesten fire ganger større i 2017, enn den var i 2009 (Norfund, 2010 s. 2). Fondsandelene har gått noe ned, mens egenkapital og det kombinerte instrumentet egenkapital og lån har gått vesentlig opp. Den nedadgående trenden for fondsinvesteringene kan sees i sammenheng med Norfunds økte fokus på aktivt eierskap i senere år (Norfund, 2016, s. 2). På en annen side, ser det ikke ut til at anbefalingene fra NOU 2009:19 om å redusere bruken av OFC-er er blitt fulgt opp (2009, s. 105). Vi ser altså et potensielt skifte i bruken av instrument, men bruken av Mauritius generelt er ikke på vei ned.

4.3.2 Til hvilke land går kapitalen

Som vi har sett går store deler av Norfunds kapital via Mauritius gjennom fond, som i tillegg til å spre kapitalen utover flere sektorer også sprer den over flere land. Dette er naturligvis en del av en diversifiseringsstrategi for å redusere den totale risikoen i fondene, men også en del av Norfunds strategi om å få et større nedslagsfelt (Norfund, 2018c, s. 55). I og med at Norfund ikke har offentliggjort data som viser hvor mye og til hvilke land hver investering går, viser vi heller til hvilke regioner kapitalen går til fra Mauritius. Norfund har forklart at Mauritius hovedsakelig benyttes for investeringer i Afrika, og dette stemmer overens med våre beregninger basert på Norfunds offentlige investeringsoversikt (Norfund, 2018d). Ved å samle alle investeringer som går via Mauritius, ser man at 1 710 millioner NOK (94 prosent) av investeringene ender i Afrika. De øvrige seks prosentene går til Asia og Stillehavet, i tillegg til én investering i Latin-Amerika (Vedlegg 2).

Til sammenligning har Norfund foretatt hele 80 investeringer totalt i Afrika med en verdi på 8 516 millioner NOK pr. mars 2018 (Vedlegg 3). Det vil si at om lag 20 prosent av Norfunds investeringer til Afrika har bosted i Mauritius. Om man bare se på investeringer i Afrika med afrikanske land som bosted, utgjør dette 2 925 millioner NOK (34 prosent) (Vedlegg 3).

	Egenkapital	Fond	EK og lån	Lån	Totalt
Antall investeringer i Afrika (stk.)	21	25	14	20	80
Mill. NOK i Afrika	5 397	1 570	915	634	8 516
Antall investeringer i Afrika via Mauritius (stk.)	7	15	5	0	27
Mill. NOK i Afrika via Mauritius	468	1 021	221	0	1 710
Mill. NOK i Afrika med afrikansk bosted	662	1 233	522	509	2 925
Mill. NOK i Afrika med bosted utenfor Afrika	4 735	337	393	125	5 590
Mill. NOK investert direkte i Afrika	137	67	248	509	961

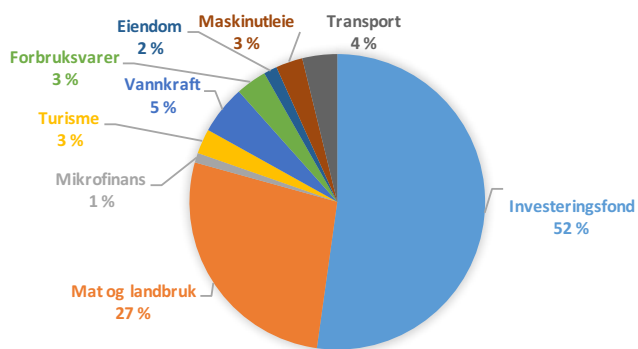
Tabell 5: Oversikt over omfanget av Norfunds investeringer i Afrika pr. mars 2018 (Vedlegg 3).

Videre indikerer investeringsoversikten på Norfunds hjemmeside at de kontinuerlig forsøker å bruke flere afrikanske land som bosted for investeringer, men da i hovedsak for mindre investeringer og med en høyere grad av lån, sammenlignet med bruk av OFC-er utenfor Afrika. I tillegg til Mauritius, skiller Sør-Afrika seg også ut som et afrikansk bosted som benyttes mye for investeringer til dette kontinentet. Landet benyttes også som et bosted for fondsinvesteringer. For de totale investeringene i Afrika med afrikansk bosted kan man forøvrig se at 42 prosent av kapitalen investeres via fond og 23 prosent gjennom egenkapital. Om man ser på investeringene via tredjeland utenfor Afrika benyttes egenkapital mest med 85 prosent og fond med snaue 6 prosent (Vedlegg 3). Analysen viser også at 87 prosent av

egenkapitalinvesteringene i Afrika kommer fra land utenfor kontinentet. Vi har også sett på hvilke instrumenter som benyttes der investeringer i Afrika kanaliseres uten bruk av tredjepartsland. Merk gjerne at dette gjelder investeringer der vi med sikkerhet kan se at bostedet for investeringen samsvarer med landet det investeres i*. Resultatet viser at 53 prosent av investeringene foretas ved bruk av lån og 26 prosent ved bruk av det kombinerte instrumentet egenkapital og lån. Dette indikerer at bruk av andre instrument kan føre til mer direkteinvesteringer i Afrika. Videre i analysen ser vi at så lite som 11 prosent av Norfunds kapital til Afrika foretas direkte uten bruk av tredjepartsland.

4.3.3 Til hvilke sektorer går kapitalen

Norfunds portefølje i Mauritius går hovedsakelig til investeringsfond og sektoren mat og landbruk. Fordeling vist i figur 10.

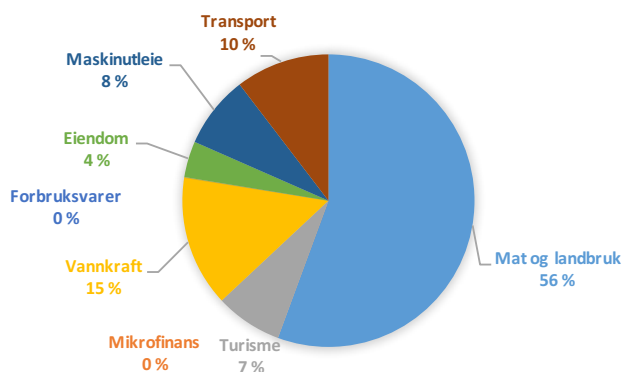

Figur 10: Oversikt over sektorfordelingen for Norfunds investeringer med bosted i Mauritius, pr. mars 2018 (Vedlegg 2).

Kapitalen som går gjennom investeringsfond går for så vidt også til ulike sektorer, men utfordringen her er at når Norfund foretar en fondsinvestering, er det vanskelig å skille ut hvor mye som går til de ulike sektorene i fondet. Av den grunn har Norfund kun merket slike investeringer som “investeringsfond” (Norfund, 2018d). Norfund kan likevel selv gå til forvalterne og få et øyeblikksbilde av hvor mye av kapitalen i fondene som går til de ulike sektorene, men dette er data som ikke er offentlig tilgjengelig og ofte forandres kvartalsvis, i følge Norfund.

* Vi så oss nødt til å utelukke investeringer som er merket som ”regionalt” under investeringsland, da vi ikke med sikkerhet kan fastslå hvor mye av den investerte kapitalen som går til samme land som investeringen har bosted.

Om man skiller ut fondsinvesteringene og heller ser på egenkapitalinvesteringene, lån og kombinasjonen av disse alene, får man et klarere bilde av sektorfordelingen for disse investeringene. Til tross for at dette kun utgjør 38 prosent av investeringskapitalen via Mauritius, blir det ansett for å være mer aktive posisjoner.

Figur 11: Oversikt over sektorfordelingen for Norfunds investeringer ved bruk av egenkapital, lån og kombinasjonen egenkapital og lån, med bosted i Mauritius, pr. mars 2018 (Vedlegg 2).

Det som i hovedsak skiller seg ut, er at om lag 75 prosent av investeringene via Mauritius som går til mat og landbruk kommer fra egenkapitalinvesteringer og lån (Vedlegg 2), noe som indikerer at Norfund her ønsker å ha en mer aktiv rolle i utviklingen. Dette kan ha sammenheng med utfordringene sektoren står ovenfor. I følge professor Judith Narvhus ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), ødelegges 40 prosent av avlinger i utviklingsland av skade ved høsting, dyr, dårlig infrastruktur eller overflod i sesonger (Risbråthe, 2014).

4.3.4 Investeringsprosess internt i Norfund

I modellen under beskrives Norfunds interne investeringsprosess i enkle trekk. Modellen ble gjennomgått under samtale med representanter fra Norfund og indikerer hvordan de jobber internt fra de identifiserer en investeringsmulighet til de selger seg ut igjen.

Figur 12: Norfunds interne investeringsprosess (Norfund, 2018f).

Norfund opplyser om at det hele starter med innkommende eller utgående forespørsler om finansiering. Potensielle prosjekt går fra prosjektpromotører til en "screening"-prosess der prosjektene selekteres videre etter krav om geografi, sektorer og ulike reglement. Hvis

prosjektet kommer gjennom ”screening”, presenteres det så et utkast til Norfunds egen investeringskomité, som er et rådgivende organ ledet av en ekstern ekspert for å sikre uavhengighet. Komitéen rapporterer direkte til administrerende direktør i Norfund. Hvis Investeringskomitéen sammen med administrerende direktør godkjenner investeringen, går den til fase to: ”Due Diligence”. Videre poengterer Norfund at større investeringer og prosjekter som kategoriseres som høy-risiko i tillegg krever godkjenning av Norfunds styre.

Under ”Due Diligence” gjøres en dypere analyse og vurdering av prosjektet i henhold til ledelse, marked, aksjonærer, lover, regler, forskrifter og standarder. Normalt utføres det også en tredjepartsverifikasjon på punkter som utføringsevne og markedsvurderinger og -analyser. Hvis det er politisk utsatte personer i eierstrukturen, kan det kreves en såkalt forretningsintegritetskontroll. Om prosjektet går videre herfra, er neste steg forhandlingsbordet, hvor eierandeler, prismekanismer, horisont og ”exit”-strategi diskuteres. Når kontrakten er signert, går man over til det aktive eierskapet og prosjektteamet starter med overvåking og støttefunksjoner, blant annet innen det de selv beskriver som en ”Grant Facility”-ordning (Norfund, 2018f).

Når avtalt investeringshorisont nærmer seg slutten, gjenstår siste fase: ”Exit”. Hvor lenge Norfund er på eiersiden, avgjøres primært av hvor lenge Norfund er addisjonell. Når ”Exit” er gjennomført er det nå blitt rutine å utføre en revidering av prosjektet, med fokus på nøkkelpersoner, utviklingseffekter, eksterne faktorer og kvaliteten på Norfunds arbeid. Implementeringen av revideringsfasen ble foretatt i etterkant av Gaia Consulting sin kritikk av Norfunds ex ante-prosess i 2015 (Gaia Consulting Ltd, 2015, s. 75-76). Gaias rapport pekte på at eksistensen til et selskap etter ”exit” ikke kvalifiserer som en indikator på om utviklingsmålet er nådd, noe som førte til at Utenriksdepartementet anbefalte Norfund å innføre en utvidet revideringspraksis for avsluttede prosjekter (UD, 2015, s. 4).

Den operasjonelle inntekten fra et prosjekt består av summen av renter, utbytter og salg av aksjer. Etter at et prosjekt er avsluttet, blir denne inntekten reinvestert og prosessen starter på ny (Norfund, 2018f).

4.3.5 Fondsinvesteringer

Da fond er det instrumentet som benyttes mest for Norfund sine investeringer gjennom Mauritius, presenteres her en gjennomgang av hvordan slike strukturer generelt settes opp og fungerer i praksis.

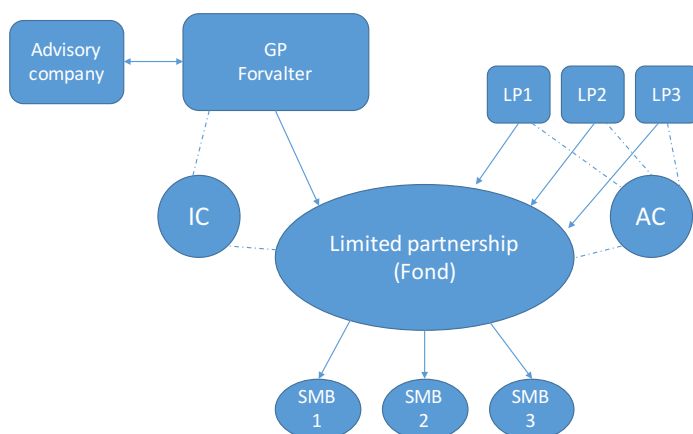
Strukturering av fond

I foregående kapittel så vi på den interne prosessen som foregår i Norfunds organisasjon ved en investering, mens det her fokuseres på fondsstruktureringen som foregår i Mauritius. Paddy Carter (2017, s. 8) skriver at DFI-er generelt benytter seg av slike fond for å kunne samle kapital fra flere nasjoner for så å investere dette i andre land, og at bostedet for fondene dermed vil være “offshore” for alle land utenom landet det investeres i.

Slike fondsstrukturer settes ofte opp som begrensede partnerskap, og når Norfund skal foreta en fondsinvestering i Mauritius har de i følge Norfund i prinsippet to valg:

1. Etablere et fond på eget initiativ som ”General Partner”
2. Investere i et allerede eksisterende fond som ”Limited Partner”

Forskjellene på hvilken rolle man tar i investeringen er vesentlige med tanke på ansvarsforhold, arbeidsmengde og oppfølging. Eksempelvis er det fondsforvalterne som går inn i bedriftenes styreposisjoner ved fondsinvesteringene, mens Norfund selv tar styreposisjoner direkte i selskapene ved egenkapitalposisjonene. Norfund viser til at strukturene ofte er satt opp før Norfund kommer på banen og at de i all hovedsak foretrekker å gå inn som en ”Limited Partner”, selv om det har hendt at de også har etablert fond på eget initiativ som ”General Partner”. Typisk starter prosessen fra Norfunds side ved at de søker opp kjente fondsforvaltere i Mauritius med lang erfaring og god forståelse for markedet Norfund vil inn i. Er Norfund fornøyd, sender de penger i en ”pool” som det investeres fra. Varigheten på hvor lenge de er inne i fond varierer, men i hovedsak vokser de i en syv til åtte års periode.

Figur 13: Illustrasjon av hvordan Norfunds fondsstrukturer er satt sammen i Mauritius (basert på samtaler med representanter fra Norfund).

I modellen over kan man se hvordan et fond i enkle trekk typisk er satt sammen av blant annet forvalter ("General Partner"), investorene ("Limited Partners") og bedriftene det investeres i (SMB-ene). Videre forteller Norfunds representanter at investeringsteamet ofte er plassert i landet det investeres i og at forvalter også leier inn et lokalt rådgivingselskap ("Advisory Company") i landet de foretar investeringer. "Advisory Committee" (AC) er på sin side et rådgivende organ for og blant investorene, og ikke en del av den formelle selskapsstrukturen, men gjerne regulert i selskapsavtalen. Det er i følge Norfund ikke inkorporert noe sted og er normalt ikke noe rettssubjekt. Tilsvarende er "Investment Committee" (IC) heller ikke et selskapsorgan som er "etablert" noe sted, men en komité med representanter fra utviklingsfondene som vurderer hvilke investeringer som skal gjøres. Også dette kommer an på hvordan det er regulert i avtalen. I praksis foregår dette ved video- og telefonmøter.

Bakgrunnssjekker og hemmelighold

Norfund opplyser at de ofte i fondsinvesteringene investerer sammen med andre DFI-er, og at det da ikke betraktes som et behov å utføre bakgrunnssjekker på disse. De viktigste bakgrunnssjekkene gjøres mot "General Partners" og "Investment Committee". Dette gjøres ved hjelp av internettsøk og ved å forhøre seg i markedet etter erfaringer. Selv om dette kan virke noe svakt er det viktig å notere seg at Norfund lenge har vært i dette markedet og har opparbeidet seg et godt nettverk. Forøvrig forteller Norfund at de også stiller krav om å godkjenne investorer som ønsker å komme inn i fond etter at Norfund er inne. Bedriftene det skal investeres i (SMB-ene) sjekkes opp mot såkalte "Limited Partnership Agreements" (LPA). I disse avtalene står alle krav og forventninger Norfund har til selskapene det skal investeres i. Dette ansvaret overlates i følge Norfund til forvalterne. Spesielt ønsker Norfund å finne ut hvem som kommer inn som eiere i de lokale bedriftene (SMB-ene), da de ikke ønsker eiere som eksempelvis kan ha kriminelle hensikter eller tilknytning til terrorisme. Som vedlegg i LPA-ene ligger også skriv som "Know Your Client" (KYC) og "Anti Money Laundering" (AML), med formål om å blant annet finne ut herkomsten til pengene.

Fra intervju viser også Norfund til Financial Action Task Force (FATF) som er et rammeverk som følges tett i Mauritius og beskriver hvordan business-integriteten bør være. På spørsmål om de ofte sier nei til medinvestorer, forklares det at de ofte sier nei til fond som medinvestorer i direkteinvesteringer. Dette hender derimot sjeldnere i fondsinvesteringer, da de som regel investerer med andre DFI-er. På Norfunds egen nettside

kan man lese: ”We do not expect enterprises to be ‘perfect’ when we invest initially, but we expect companies to show a willingness to improve” (Norfund, 2018e). En potensiell utfordring med LPA-ene er at vilje til forbedring er vanskelig å måle, og da dette ansvaret overlates til fondsforvalterne kan det tenkes at Norfund kan havne utenfor ønsket kontrollnivå.

At Norfund ikke deler identiteten på sine medinvestorer ved slike fondsinvesteringer, anses av enkelte aktører som problematisk. Juridisk og politisk leder i utviklingsorganisasjonen Eurodad, Maria Jose Romero, uttalte i et intervju med *Nettavisen* i 2016 at noen av selskapene Norfund investerer i er tilslørt av hemmelighold (Paust, 2016). Videre i artikkelen mener hun at Norfund og andre selskaper ikke har gjort mye for å endre på dette. Romero oppfordrer på vegne av Eurodad norske myndigheter til å innføre et offentlig register for faktiske eiere av selskaper og fond, og til å endre politikken for DFI-er.

Representanter fra Norfund forklarer derimot at identiteten på eiere og medinvestorer utelukkes offentligheten av hovedsakelig to grunner:

1. Mindre organisasjoner og velstående afrikanere er mer utsatt for forhold som utpressing og kidnapping i de landene de kommer fra om deres finansielle styrke gjøres kjent.
2. Det er en fare for at investorer med politisk tilknytning skal bli oppfattet som å støtte en etnisitet og at deres investeringer derav blir tolket som et politisk mål.

Norfund legger også til at så lenge de selv vet hvem eierne er, ser de ingen grunn utover samfunnsinteressen til å publisere dette. Det presiseres også at Norfunds eier (UD) kan kreve å få innsyn. På spørsmål om Norfund kan påvirke ønskene om skjult identitet sier representantene at enten så stoppes Norfund fra å investere, eller så finner investoren et annet fond. Det understrekes at beskyttelsesbehovet i disse markedene er vesentlig større enn i for eksempel Norge.

Det kan tenkes at en utfordring med å skjule identiteter til medinvestorer, er at selv ikke Norfund har mulighet til å vite *alt* om alle aktører de samhandler med. Det kan være at ikke alt kommer frem av elementer som relasjoner eller koblinger til handlinger og organisasjoner Norfund ikke ønsker å ha noe med å gjøre. I slike tilfeller kunne et offentlig register gjort det mulig for alt fra privatpersoner til statlige myndigheter å avdekke uønskede forhold. Representanter fra Norfund sier selv at de kan se en verdi av å ha offentlige registre, men

forklarer at man vil stå overfor et etisk dilemma om et offentlig register på samme tidspunkt kan være til fare for andre parter. Så lenge et offentlig register ikke er noe krav som stilles fra Utenriksdepartementet som eier, ser det ut til at dagens praksis vil fortsette inntil videre.

Norfund understreker også at de til enhver tid vet hvem sine medinvestorer er, og at aktører med uheldige relasjoner aldri ville blitt invitert til å investere i fond sammen med Norfund. Det er likevel en kjent problemstilling at personer fra utviklingsland som er involvert i politikken, investerer i fond der de selv er involvert i næringspolitiske forhold tilknyttet fondet. Slike problemstillinger blir ifølge Norfund avdekket gjennom LPA-ene og slike aktører vil da ikke kunne investere i samme fond som Norfund. En annen potensiell problemstilling er at stråmenn kan benyttes for å dekke slike ymse relasjoner, men hvorvidt dette skjer er for oss uvisst. Norfunds argument om å skjule sine medinvestorers identitet blir også noe svekket av at de selv opplyser om at de som oftest investerer sammen med andre utviklingsfond. Det gis inntrykk av at privatpersoner med et beskyttelsesbehov er en lite representert gruppe i investeringer med Norfund. Det kan derav stilles spørsmål til om det av hensyn til en liten gruppe er verdt å risikere at aktører med tvilsomme hensikter skal kunne få investere sammen med Norfund.

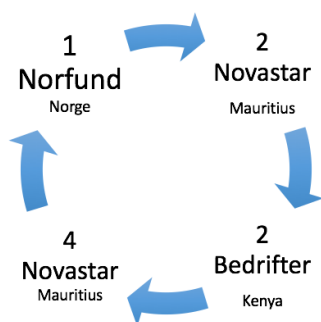
4.3.6 Eksempel på en fondsinvestering: Novastar

Ved å ta utgangspunkt i en konkret fondsinvestering ønsker vi her å gi leser førstehåndsinformasjon om hvordan tidligere nevnt teori benyttes i praksis for Norfund. En slik praktisk tilnærming vil kunne bidra med en utfyllende forståelse av prosessen, samt at eksempelets natur kan være til hjelp ved sammenligning av andre investeringer.

Novastar Ventures East Africa Fund er et av fondene med bosted i Mauritius som Norfund investerer i. Fra Norfund sine nettsider (2018d) kan det leses at de har vært inne i dette fondet siden 2013, og at de pr. mars 2018 har i overkant av 76 millioner NOK i fondet. Fondet er satt opp for å skulle finne og utvikle ”de nye stjernene” i Øst-Afrika, og fokuserer på selskaper i Kenya. Basert på samtaler med Norfund, presenteres her en gjennomgang av denne investeringen i henhold til hvordan kapitalen beveger seg gjennom alle ledd, hvordan den er strukturert, bakgrunnen for at Mauritius ble valgt som bosted for fondet og hvordan informasjonsflyten fungerer.

Kapitalflyt og strukturering

I foregående underkapittel så vi på hvordan fond kan settes opp og struktureres i Mauritius, mens det her gis et innblikk i hvordan kapitalen beveger seg i en spesifikk investering som Norfund har foretatt med bosted i Mauritius. Kapitalflyten er derimot relativt lik for samtlige av fondsinvesteringene Norfund har foretatt med bosted i Mauritius. Novastar er satt opp som et "Limited Partnership", og er derav strukturert på en lignende måte som i tidligere vist illustrasjon av fondsstrukturering.

Figur 14: Illustrasjon av kapitalflyten for Norfunds investering i fondet Novastar, med bosted i Mauritius (beskrevet av Norfund under intervju).

Modellen over illustrerer kontantstrømmen mellom involverte aktører i Novastar i enkle trekk. Etter at fondet var etablert startet kapitalinnhenting som i følge Norfund dekker tre finansieringsbehov:

1. Generelle driftskostnader, inkludert revisjon og assistanse
2. Forvaltningshonorar
3. Finansiering av selve investeringen

Norfund beskriver de to første finansieringsbehovene som relativt forutsigbare og stabile, og disse trekkes fra Norfund og andre investorer kvartalsvis. Finansieringskapitalen trekkes fra investorenes kontoer når fondet har selektert selskapene det skal investeres i, og gjennom sine organer har fått godkjent investeringen i Kenya. Finansieringskapitalen trekkes ved utbetalingsanmodninger fra fondet i henhold til Norfunds eierandel, som i dette fondet er i overkant av 10 prosent. Videre forklares det at denne kapitalen først går til en bankkonto som fondet disponerer i Mauritius. Derfra vil pengene enten gå til den aktøren de kjøper eierandeler fra, eller investeres direkte i selskapets konto i utlandet for de investeringene som skal gjøres. Overføringen kan også gå via en annen oppkjøper. Med tiden vil fondet kjøpe seg opp og selge seg ned i selskaper, noe som frigjør kapital som igjen vil gå tilbake til fondets konto i Mauritius. Om Norfund etterhvert ønsker å selge seg ned i fondet for å flytte

kapital til et nytt prosjekt, frigjøres kapitalen og går tilbake til Norfunds investeringskapital i Norge.

Videre presiserer Norfund at fondene generelt sett kan betraktes som en kapitalstruktur og at det derav ikke er et selskap med egne ansatte. Alle tjenester som selve forvaltningen, struktureringen og rådgivningen som fondet har behov for, blir kjøpt inn fra andre aktører av forvalter ("General Partner"). Fondet reguleres så av avtaler mellom forvalter, selve fondet og investorene i fondet, inkludert Norfund.

Valg av Mauritius som bosted

Angående valg av bosted for dette fondet, forteller en av Norfunds representanter at det kjøpt var gjensidig enighet mellom alle parter om at Mauritius skulle benyttes. Det vises til at andre jurisdiksjoner i prinsippet også kunne blitt valgt, men at alle involverte aktører var godt kjent med Mauritius. Forhold ved Mauritius som det allerede er blitt pekt på, som at de har gode lovverk og kan sikre at dobbeltbeskatning unngås, var også deler av årsaken til at Mauritius ble ansett som det mest gunstige alternativet i dette tilfellet. I tillegg er det enkelte investorer i Afrika som ikke har mulighet til å investere i fond som settes opp utenfor Afrika, og ved å velge et afrikansk bosted som Mauritius kunne ekskludering av en del investorer som Novastar ønsket å invitere inn dermed unngås.

På spørsmål om i hvilken grad Norfund alene kan påvirke hvor fond settes opp, forklares det at Norfund inngår i en diskusjon blant flere investorer, men at de har innflytelse. Dette dreier seg hovedsakelig om at de kan velge å ikke investere, og desto mer fondet og de andre investorene er avhengige av Norfunds deltakelse, dess større innflytelse vil de ha.

Informasjonsflyt og transparens

I henhold til identitet på medinvestorer i fondet, viser Norfund til at det stilles krav til selve fondet om å kartlegge dette. De kjenner derav til eierskap og bakenforliggende eierskap på alle medinvestorer, men også for eiere i bedriftene fondet investerer i. Fondet rapporterer også til en agent i Mauritius som i henhold til regelverk og bestemmelser skal sikre at ikke fondet misbrukes, eller kan misbrukes, til finansiering av illegale forhold. Norfund som investor har også store rettigheter til innsyn, og forklarer at deres dialog med forvalter er preget av stor åpenhet. De har blant annet en komplett liste over alle medinvestorer, og har rett til å bli informert om nye investorer. Dersom eventuelle nye investorer ønsker å ta en eierandel i fondet på over 25 prosent, har Norfund rett til å skulle godkjenne dette. For nye

eiere kan Norfund også bidra med egne bakgrunnsundersøkelser. Sammen med hovedsakelig andre DFI-er, er Norfund en av investorene som har vært med i fondet fra start. Avslutningsvis presiseres det også at i de tilfellene Norfund har bedt om ytterligere informasjon fra eierne av fondet, har dette aldri blitt avvist.

4.4 Vurdering av Norfunds bruk av Mauritius

Det har vært mange diskusjoner knyttet til Norfunds bruk av OFC-er. Mange stiller seg spørrende til hvorfor det i det hele tatt benyttes, hvordan det fungerer i praksis og hva konsekvensene av bruken er. I foregående kapitler har vi sett på hvorfor og hvordan Norfund benytter seg av Mauritius, med hovedfokus på fondsstrukturene. Vi vil her presentere en egen vurdering av bruken opp mot Norfunds mandat, Norfundloven og øvrige retningslinjer, samt sammenligne med tidligere forskning.

Norfunds bruk av OFC-er har blitt tatt opp i NOU 2009:19, i Norad og blant andre eksterne forskningsgrupper. Ingen av studiene så langt har konkludert med at bruken av OFC-er er i direkte strid med Norfunds mandat. Norfundloven fra 1997 legger heller ingen særlige begrensninger for bruken utover at pengene skal gå til der de trengs mest og i henhold til Utenriksdepartementets og styrets retningslinjer (§1 og §11).

Fra vår studie og intervjuer med Norfund, er vår oppfatning at Norfund følger retningslinjer for bruk av OFC-er gitt av OECD, EDFI og Utenriksdepartementet. Dette ble det også konkludert med i rapporten fra Gaia Consulting (2015, s. xi). Gaia-rapporten viste også til at avgjørelser relatert til bruken av OFC-er er veldokumentert, og at grunnene til å investere gjennom tredjeland er i henhold til Norfunds egne retningslinjer. Dette er også vårt inntrykk, og Norfund virker å ha gode interne rutiner før og etter valg av jurisdiksjon som sørger for forsvarlig bruk. Rapporten fra Gaia Consulting viser forøvrig også til at Norfunds investeringer dermed ikke kan assosieres med skatteunndragelse eller hvitvasking av penger (2015, s. 46).

Norfunds argumenter for bruken av Mauritius viser seg å være gjennomgående rasjonelle og med utgangspunkt i dagens nåværende situasjon i afrikanske land. Man ser også tegn til at fondet prøver å benytte seg av direkteinvesteringer i Afrika så langt det lar seg gjøre, selv om det ser relativt utelukket ut angående fondsstrukturene. Man ser også at større egenkapitalinvesteringer ofte går gjennom tredjeland, da større investeringer ofte er

synonymt med større sikkerhetsbehov for investeringen. De kortsiktige effektene av Norfunds forbud mot å benytte seg av Mauritius, viser også at konsekvensene ved opphør i bruken kan være mer skadelige enn konsekvensene av selve bruken. Norfund viser etter vår mening ingen motvilje utover den manglende infrastrukturen og hensynet til medinvestorer mot å benytte afrikanske land som bosted for investeringer.

Under samtale med Norfund ble det også lagt vekt på viktigheten for Norfund å ha klare retningslinjer å forholde seg til. Disse retningslinjene er utarbeidet og godkjent av eier (UD). Forøvrig vurderes alle beslutninger om bruk av OFC opp mot disse retningslinjene i styret, som også er valgt av eier.

Rapporten fra Gaia Consulting viser til at Norfunds virksomhet reflekterer deres mandat om å etablere bærekraftige selskaper i utviklingsland, og det ble konkludert med at deres gjennomgang ikke avdekket noen vesentlige grunner til å foreta store endringer ved dagens virksomhet (2015, s. 84). Rapporten påpekte også at den brede tilnærmingen til Norfunds mandat gir rom for tolkninger, men også en mer fleksibel drift (s. vi).

På en annen side finnes det elementer ved investeringene utover selve bruken av tredjeland, som kan komme i konflikt med mandatet. Dr. Attiya Waris ved University of Nairobi forklarer at kenyanske investorer som regel er rike politiske eliter som benytter seg av metoder som involverer bruk av Mauritius til å ”roundtrippe” kapital tilbake til Kenya. Ved å for eksempel investere i fond som er registrert i Mauritius, men investerer i Kenya, kommer investorene unna Kenyas kapitalskatt på 30 prosent og oppnår en skattesats tilnærmet 0 prosent i tillegg til selskapsavgifter i Mauritius. Som vi har sett, fungerer informasjonsutveksling mellom Mauritius og Kenya dårlig, og informasjonen Kenya kan hente ut om sine investorer fra Mauritius er svært begrenset. Om Norfunds fondsstrukturer kan benyttes av lokale investorer for å unngå skatt, er dette et forhold som i hvert fall ikke vil bidra til bærekraftig vekst for utviklingsland.

Norfund viser forøvrig til at de har svært lite kjennskap til problematikken med ”roundtripping” i Mauritius, mye grunnet grundige bakgrunnssjekker og egenerklæringsskjema. På en annen side har Norfund et ansvar for å sørge for at deres egne og øvrige fondsstrukturer de er involvert i, ikke benyttes til lignende formål. Norfund påpeker også at de aldri vil delta i konstruksjoner der formålet kan være å unngå skatt. Det vises også til at Norfund samarbeider og bistår utenlandske myndigheter, og blant annet

benytter seg av utenriktjenesten for å sikre at de håndterer temaer som skatt, politikk, miljø og menneskerettigheter på en god måte ved sine investeringer (UD, 2018, pkt. 2).

En annen indirekte konsekvens av Norfunds bruk av Mauritius, er de negative signaleffektene dette sender ut til omverdenen. *Abc nyheter* hadde følgende overskrift på en av sine artikler publisert februar 2013: “Skattesvik-anklagede bruker statlige Norfund til sitt forsvar” (Vermes, 2013). Artikkelen dreier seg i hovedsak om to skattesvik-saker, der forsvarerne legitimerer sine klienters bruk av skatteparadis med at også Norfund sender milliarder til skatteparadis. Dette var naturligvis dårlige nyheter for UD, og i følge *abc nyheter* oppstod det uro i departementet. Videre viser artikkelen til at Guttorm Schjelderup, leder i Kapitalfluktutvalget ved utarbeidelsen av NOU 2009:19, allerede i 2012 advarte mot Norges legitimering av skatteparadis som skader utviklingsland. Avslutningsvis i artikkelen om skattesvik-sakene, forklarer tidligere statssekretær Arvinn Eikeland Gadgil at man ikke løser problemet med hemmelighold ved å sikte på Norfund. Han understreker viktigheten med å få slutt på hemmeligholdet, men viser til at det må skje på et globalt nivå for å komme noen vei.

I §8 i Norfundloven fra 1997, står det at generalforsamlingen kan fastsette egne vedtekter for fondets organisasjon og virksomhet. Under §7 i disse vedtektene står det blant annet at Norfund må sette av minimum 25 prosent av statens tilførte kapital til tapsavsetninger, for å dekke påregnelige tap på investeringer (Norfund, 2013). Slike tapsavsetninger, sammen med de årlige tilskuddene fra staten, tilsier at Norfund skal kunne ta større risiko enn andre fond uten lignende fordeler. Med andre ord, så hadde det ikke vært feil av Norfund å benytte seg mer av direkteinvesteringer i Afrika til tross for at dette kan føre til økt risiko. Selv om bruken av Mauritius er i henhold til mandat og internasjonale lovverk, er Norfund rustet til å kunne foreta direkteinvesteringer i Afrika, med risikoen dette innebærer.

I en artikkel fra *Dagens Næringsliv* kan man lese at Norfund fikk et resultat på 14 prosent i 2017, uten tapsavskrivninger (Grande, 2018). Under samtaler med Norad pekte en representant fra Evalueringsavdelingen på at Norfunds tapsavsetningspost sjeldent blir brukt. Det ble uttalt at enten er Norfund svært flinke til å investere, eller så tar de ikke den risikoen de er satt til å gjøre. Det ble også poengtert at det heller ikke stilles noe avkastningskrav fra statens side. Norfund på sin side argumenterer for at det er Norfunds vedtekter som styrer hvor mye risiko fondet skal ta og understreker at de ikke *skal* tape disse pengene. Til

orientering går ubrukte tapsavsetninger inn i Norfunds reservekapital (Norfund, 2018b, s. 17 og 33).

I etterkant av Kapitalfluktutvalgets vurdering av Mauritius som et skadelig regime i 2009, ble Norfund for en periode nektet av UD å foreta nye investeringer via jurisdiksjonen. Norfund fikk benytte seg av Mauritius igjen etter at Norge signerte en TIEA med Mauritius. Denne typen avtaler har derimot vist seg å ha mangler og å fungere dårlig i praksis. Signering av denne informasjonsutvekslingsavtalen alene tilsier derfor ikke at det er mer legitimt for Norfund å investere gjennom Mauritius i dag, sammenlignet med i 2009.

Vi har derimot sett at det er foretatt enkelte endringer ved Norfund som organisasjon siden 2009. Vår gjennomgang av deres interne rutiner og hvordan de investerer, viser at de er blitt en mer transparent aktør. Det vurderes også at det i enkelte tilfeller kan være nødvendig å benytte seg av Mauritius som bosted for investeringer, og da er det positivt at dette gjøres på en kontrollert og transparent måte. Til tross for dette, ser vi fremdeles behovet av offentlig tilgjengelige lister over medinvestorer, da dette kan tenkes å bidra til ytterligere forsikring om at illegale forhold ikke kan forekomme i investeringer som Norfund er en del av.

5. Utviklingsland: påvirkning fra OFC-er og DFI-er

Landene som skal motta bistand gjennom investeringer, hovedsakelig utviklingsland, kan for så vidt anses som den viktigste interessenten i forbindelse med tematikken som belyses gjennom denne utredningen. Norfund er opprettet for å gagne dem, og Mauritius livnærer seg mye på investeringer som skal inn i disse landene. Hensikten med å inkludere dette kapitlet er å belyse OFC-er og DFI-er sin påvirkning på utviklingsland, særlig land i Afrika sør for Sahara.

5.1 Hvorfor trenger disse landene kapitaltilstrømning?

Landene det hovedsakelig investeres i fra DFI-er klassifiseres som utviklingsland. NOU 2009:19 (2009, s. 54) forklarer at felles elementer ved utviklingsland er at de ofte mangler ressurser, kompetanse og kapasitet til å bygge opp og videreutvikle et effektivt byråkrati.

Utviklingsland, eller ”developing economies” er et begrep som brukes om de landene i verden med de svakeste økonomiske forholdene, og rapporten *World Economic Situation and Prospects* som årlig publiseres av FN viser at det i dag er hele 124 land som defineres som utviklingsland (2018, s. 142). Land kan også klassifiseres etter BNI pr. innbygger, hvor land av typen ”low-income” har under omtrentlig én USD i BNI pr. innbygger basert på tall fra Verdensbanken (UN, 2018, s. 140). Et annen begrep som er vanlig å bruke på svarestilte økonomier, er ”minst utviklede land” (MUL). Land plasseres på listen over MUL basert på BNI pr. innbygger, en indeks for menneskelig kapital og en indeks for økonomisk sårbarhet (UN, 2018, s. 140).

Utviklingsland har altså en svak økonomi, men de mangler også i mange tilfeller infrastrukturen nødvendig for å kunne utnytte ressursene de har og utvikle seg videre. Eksempelvis lever mer enn 1,5 milliarder mennesker i land som er rike på naturressurser, men klassifiserte som lavinntektsland (Fjeldstad, Jacobsen, & Ringstad, 2017, s. 99). Ulike former for kapitaltilskudd, om det så er tradisjonell bistand eller investering i det private næringslivet, er altså svært tiltrengt for å kunne bygge opp utviklingsland.

5.2 Hvordan påvirkes landene av Mauritius og andre OFC-er?

Det er gjort en del forskning på hvordan utviklingsland påvirkes av OFC-er, og resultatene har vist at dette er mest i negativ retning. Kofi Annan uttalte i 2013 at når utenlandske investorer i stor grad benytter seg av ”offshore-selskaper”, ”skallselskaper” og skatteparadis, svekker de informasjonsutvekslingsstandarder og undergraver Afrikas arbeid med å fremme økt transparens (Africa Progress Panel, 2013, s. 7).

Store summer beveger seg mellom OFC-er og utviklingsland, eksempelvis ble over 50 millioner USD sprøytet inn i den kenyanske økonomien fra mauritiske firma i 2016, gjennom oppkjøp og investering i kenyanske firma (AfDB et al., 2017, s. 4). Videre viste analyser fra ActionAid i 2013 (s. 1) at i underkant av én av to dollar av store bedriftsinvesteringer i utviklingsland kanaliseres fra eller via skatteparadis. I slutten av 2011 ble det estimert at rundt 75 milliarder USD i utenlandske direkteinvesteringer gikk fra Mauritius til utviklingsland (ActionAid, 2013, s. 9).

OFC-er investerer mye mer i utviklingsland enn det sistnevnte gjør i OFC-er (Centre for Applied Research at Norwegian School of Economics et al., 2015, s. 15), og det er ingen tvil om at det er behov for kapitaltilstrømning til disse økonomiene. Det som likevel gjerne får mest oppmerksomhet når det snakkes om hvordan OFC-er påvirker utviklingsland, er kapitalen som tappes motsatt vei.

5.2.1 Kapitalflukt

Kapitalflukt kan defineres bredt som penger eller verdipapirer som raskt flyter ut av et land (Arezki, Rota-Gracioso & Senbet, 2017, s. 104). Illegale finansielle utstrømninger, eller ulovlig kapitalflukt, sikter typisk til en form for tapping av midler fra utviklingsland som er ervervet ved lovbrudd, eller i seg selv medfører lovbrudd, og dette innebærer for eksempel korrupsjon, smugling eller skatteunndragelser (Arezki et al., 2017, s. 104; NOU 2009:19, 2009, s. 61; Ringstad & Hermstad, 2018). Ulovlig kapitalflukt er videre blitt fremhevet som et av de største hindrene for utvikling i Afrika (Ringstad & Hermstad, 2018). Dette underkapitlet viser at OFC-er i stor grad bidrar til kapitalflukt fra utviklingsland.

I følge NOU 2009:19 (2009, s. 61) publiserer skatteparadisene generelt sett lite statistikk som kan bidra til anslag på ulovlig kapitalflukt. Thabo Mbeki, tidligere president i Sør-

Afrika, forklarer i rapporten *Illicit financial flows: report of the High Level Panel on illicit financial flows from Africa* (United Nations Economic Commission for Africa [UN.ECA.], 2015, s. 3) at det praktisk talt er umulig å få en komplett oversikt over ulovlige kapitalstrømmer, nettopp fordi de er ulovlige, og at ansvarlige aktører derav aktivt forsøker å skjule dem. Det er likevel metoder for å estimere dette, og det er blitt anslått at Afrika taper rundt 50 milliarder USD i året på ulovlig kapitalflukt, altså omtrent dobbelt så mye som det de mottar i bistand (UN.ECA., referert i Ringstad & Hermstad, 2018).

Ulovlig kapitalutstrømning representerer omtrent 6 prosent av Africa sin BNP (Baker, 2017, s. 57). Det er også blitt estimert at 30 prosent av Afrikas totale finanskapital er plassert i skatteparadiser (Zucman, referert i Ringstad & Hermstad, 2018). En analyse av Nkurunziza, (2017, s. 27) viser at om midler som har forsvunnet ut av Afrika ved kapitalflukt hadde vært investert i nasjonale økonomier siden 2002, ville fattigdom i Afrika berørt 34 prosent av kontinentets innbyggere i stedet for dagens andel på 43 prosent.

Nkurunziza lister også i sin artikkel fra 2017 (s. 26) opp ulike måter kapitalflukt kan påvirke fattigdomsbekjempelse på. Han nevner her at kapitalflukt først og fremst kan føre til tap av ressurser som kunne blitt investert i nasjonale økonomier. Han peker også på problemet ved at mektige eliter tilegner seg bistand som mottas fra andre land. Kapitalflukt forsterker også forskjeller blant mennesker, som igjen har vist seg å føre til økt fattigdom, og kapitalflukt går også hånd i hånd med dårlig styresett. Han konkluderer blant annet i sin artikkel med at kapitalflukt fratrar land ressurser som kunne hjulpet dem å møte det første av FNs ”millennium development goals” (MDG), som innebærer utrydding av ekstrem fattigdom og sult (UN, 2015).

Raymond Baker spør i en artikkel (2017, s. 58) om det er noe som kan gjøres for å redusere ulovlige kapitalstrømmer, og viser videre til at transparens kort sagt er løsningen – større transparens innen økonomiske forhold både inni og utenfor kontinentet. Baker peker også på at økt regulering av OFC-er og fungerende internasjonale tiltak i henhold til finansielle bevegelser kunne redusert problematikken med kapitalflukt.

5.2.2 Skatteunndragelse

Skatteunndragelse er en form for ulovlig kapitalflukt. Det er estimert at afrikanske land, relativt til størrelse på økonomi, er landene i verden som taper mest på unndragelse av selskapsskatt (Crivelli et al., 2015, referert i Fjeldstad et al., 2017, s. 9). Organisasjonen

Christian Aid har estimert at utviklingsland taper rundt 160 milliarder USD årlig i inntekter fra selskapsskatt grunnet transnasjonale selskaper og andre enheter som ulovlig manipulerer sine inntekter til skatteparadiser, hvor de skattlegges lite eller ingenting (Vervynckt, 2014, s. 9). I følge estimater fra International Monetary Fund (IMF), mister OECD-land så mye som 400 milliarder USD årlig gjennom unndragelse av selskapsskatt, mens utviklingsland mister omtrent halvparten så mye (IMF, referert i Fjeldstad et al., 2017, s. 42). Da utviklingsland har mindre økonomier og lavere skatteinntekter, vil dette likevel ha mer å si for dem (Fjeldstad et al., 2017, s. 42).

NOU 2009:19 peker på at skatteoppkrevingssystemet er svakere i utviklingsland enn i rikere land (2009, s. 54). Kombinert med andre forhold som korrupsjon, og at de har mindre muligheter til å etterforske og straffeforfølge ulovlige forhold, fører dette til at utviklingsland rammes særlig hardt av skatteunndragelse. Det anerkjennes også i økende grad at skatt og oppbygging av stater henger sammen (Braütigam et al., referert i Fjeldstad et al., 2017, s. 14). Fjeldstad et al. (2017, s. 10) forklarer videre at utviklingsland er avhengige av et skattegrunnlag for å finansiere offentlige tjenester og gode institusjoner, og at skatteparadis undergraver denne utviklingen. Det vises til at skatteparadis påvirker utviklingslands skattegrunnlag negativt på hovedsakelig to måter:

1. Innbyggere i utviklingsland flytter egen kapital til utenlandske kontoer. Dette reduserer skattegrunnlaget til utviklingslandene fra egne hjemmehørende aktører.
2. Utenlandske aktører investerer i utviklingslandene gjennom selskapsstrukturer satt opp i utenlandske jurisdiksjoner. Dette kan redusere skattegrunnlaget til utviklingslandene gjennom skjeve skatteavtaler med de utenlandske jurisdiksjonene.

Centre for Applied Research at Norwegian School of Economics et al. (2015, s. 11) viser til at en begrensning av illegale finansstrømmer generelt, og skatteparadiser spesielt, ville forbedret effektiviteten av makroøkonomisk politikk og redusert ulikheten i utviklingsland, som igjen ville ført til forbedret levestandard og bærekraftig økonomisk vekst i det lange løp. Rapporten forklarer også at utviklingsland er netto kreditorer til resten av verden. Det er blitt bevist at skatteparadiser undergraver nasjonale og internasjonale reguleringer, og det viser seg at skatteparadiser har en skadelig effekt på vekst i fattige land (s. 13).

5.2.3 Svekket utvikling

Det er blitt hevdet at institusjonell kvalitet muligens er den viktigste driveren for økonomisk velstand og vekst, og i følge NOU 2009:19 er de potensielt mest alvorlige konsekvensene ved skatteparadisene at de ”kan bidra til å svekke kvaliteten på institusjonene og det politiske systemet i utviklingsland.” (2009, s. 58). Det vises til at enkeltpersoner i utviklingslandene kan ha egeninteresse av å svekke egne lands systemer, da de ønsker å opprettholde finanssentre for å selv benytte seg av dem. Skatteparadisene gir altså politikere incentiver til å rive ned i stedet for å bygge opp institusjoner (s. 59). Inkludert i NOU 2009:19 er flere konkrete eksempler på dette (s. 58 – 60), og det fortelles blant annet om den korrupte Suharto-familien i Indonesia.

NOU 2009:19 forklarer at det i prinsippet kan tenkes at skatteparadis kan påvirke velferden positivt i både land som anses som skatteparadis og i land som ikke er det, men at det derimot er førstnevnte forhold det hovedsakelig har blitt fokusert på i den økonomiske litteraturen (s. 50). Det er gjerne vanskelig å tenke seg hvordan OFC-er påvirker utviklingsland positivt, men tross alt kan det hevdes at de bidrar til at aktører som Norfund lettere kan kanalisere store summer inn i utviklingslandene.

5.3 Hvordan påvirkes landene av Norfund og andre DFI-er?

Som vi har sett på tidligere, skal DFI-er bidra til utvikling gjennom investeringer i privat sektor. Det er blitt påvist at investeringer fra Norfund og andre DFI-er bidrar til betydelig økonomisk vekst (Norfund, 2016b, s. 21; Massa, Mendez-Parra, & te Velde, 2016, s. 8).

Den samlede porteføljen til EDFI-institusjonene i Afrika sør for Sahara utgjorde i 2015 omtrent 33 milliarder dollar, en økning på over 200 prosent på i underkant av 10 år (Massa et al., 2016, s. 8). Om de største multilaterale DFI-ene også tas med i beregningen, utgjorde investeringer fra DFI-er i 2014 16 prosent av totale utenlandske direkteinvesteringer i Afrika sør for Sahara, og 22 prosent av bistanden (Massa et al., 2016, s. 8). Hele 47 prosent av Norfunds investeringer i 2014 gikk til land i Afrika sør for Sahara (Massa et al., 2016, s. 8).

Det påstås at DFI-er vil fortsette å ha en stor rolle som aktører som mobiliserer finansiering for den private sektoren i utviklingsland (Jespersen, 2017, s. 143), og det forventes i økende

grad at DFI-er bidrar til økonomisk vekst, økonomisk transformasjon, investeringer, fattigdomsreduksjon, matsikkerhet og bruk av fornybar energi (Massa et al., 2016).

5.3.1 Utviklingseffekter

Som et tilsvar på anbefalinger som ble gitt i etterkant av Gaia sin kartlegging av Norfund sin praksis i 2015, har Norfund selv utført en mer omfattende rapportering rundt sine investeringer. Tall fra Norfund publisert i 2018 viser blant annet til at selskaper i deres portefølje i 2017 ga arbeid til totalt 292 000 mennesker og kjøpte varer og tjenester for 16,8 milliarder NOK (2018c, s. 30). Det opplyses videre om at disse selskapene i samme periode blant annet stod for forsyning av 14,7 TWh med elektrisitet og 12,4 millioner NOK i lånekreditt, som videre har ført til vekst i bedrifter og økt mengde arbeidsplasser. Også andre DFI-er, som Finnfund, Swedfund og IFU, rapporterer utviklingseffekter basert på flere av de samme indikatorene som Norfund benytter seg av (Nordic Consulting Group A/S, 2016, s. 19-22).

Som Gaia-rapporten også pekte på i 2015, har de fleste DFI-er vært opptatte av effekter på prosjekt-nivå, mens litteraturen på feltet makroøkonomiske effekter fra DFI-er har vært relativt mangelfull (Gaia Consulting, referert i Norfund, 2016b, s. 28). I etterkant av dette ga Norfund støtte til undersøkelsen *The macroeconomic effects of development finance institutions in Sub-Saharan Africa*. Studien viste at DFI-investeringer har hatt en positiv effekt på veksten i BNP pr. innbygger i denne regionen (Massa et al., 2016, s. 8). Rapporten viser videre til at 24 prosent av kapitalen fra DFI-er under EDFI i 2015 var investert i infrastruktur, og av dette hele 5,4 milliarder USD i kraft. Effekten av DFI-investeringer på arbeidsproduktiviteten i Afrika sør for Sahara har likevel generelt sett vist seg å være liten (Massa et al., 2016, s. 9), men for Norfund sitt tilfelle har investeringene deres hatt signifikant positiv effekt på arbeidsproduktiviteten. Det er likevel viktig å se disse funnene i lys av at Norfund selv har bestilt og gitt støtte til denne rapporten. Basert på dette kan det altså stilles spørsmål til rapportens troverdighet, men på en annen side var dette et tiltak utført av Norfund som et svar på rapporteringsmangler pekt på av Gaia Consulting (Gaia Consulting Ltd., referert i Norfund, 2016c). Norfund har også tidligere sagt at nøyaktig rapportering er utfordrende, da mange av de områdene de rapporterer på gjelder kvalitative forhold (NOU 2008:14, s. 64). Slik rapportering er omfattende, men noe Norfund ønsker å gjøre, og det kan derav anses som forståelig at slikt arbeid ”outsources”. Et alternativ ville vært at Norfund selv utførte slike undersøkelser, som ikke ville ført til mer objektive eller troverdige

resultater. Likevel kunne også et tredje alternativ vært at slike undersøkelser heller ble finansiert av for eksempel Utenriksdepartementet.

Undersøkelser som omhandler utviklingseffekter fra investeringene til Norfund har også blitt utført av eksterne aktører. Eksempelvis utga Riksrevisjonen i 2014 en rapport om bistand til ren energi som også tok for seg Norfunds virksomhet. Her ble det blant annet konkludert med at ”Norfund i svært liten grad har kunnet identifisere lønnsomme prosjekter” i land med de svakeste juridiske rammevilkårene (2014, s. 9). I 2016 utførte Nordic Consulting Group A/S en studie på hvordan de nordiske DFI-enes investeringer påvirker bærekraftig utvikling. Dette ble gjort på oppdrag fra blant annet Foreningen for internasjonale vannstudier (Fivas) og Redd Barna, og studien ble finansiert av Norad. Her får Norfund ros for å investere i sektorer basert på FNs bærekraftsmål, men det blir også påpekt at de nordiske DFI-ene sin langsiktige påvirkning på utvikling kunne vært både større og bredere (2016, s. 24).

Det er altså enkelte forhold ved DFI-er sin virksomhet det stilles spørsmål ved, og ikke alle er enige i at de kun bidrar til økt utvikling. En kronikk publisert på Norsk Folkehjelp sine nettsider retter et kritisk blikk på Norfund sin investering til blant annet en storbank i Honduras, som i følge forfatterne av artikkelen har vært indirekte involvert i et militærkupp og en aksjon mot fattige småbønder hvor flere ble drept (Ranestad & Thoresen, 2017). De er videre kritiske til hva Norfunds midler til denne banken går til, og peker på at slike bankinvesteringer styrker makteliter og ikke bidrar til fordeling og fattigdomsreduksjon. Det har generelt sett fra flere hold blitt etterspurt mer transparens og informasjon fra DFI-er sin side. Vi vil derimot påstå at i hvert fall Norfund de siste årene har vist initiativ til forbedring på disse områdene.

5.3.2 Skatteinntekter

Flere DFI-er benytter ”generert skatt” som en av indikatorene når de måler utviklingseffekter fra sine investeringer (Nordic Consulting Group A/S, 2016, s. 26). DFI-ers bidrag til utvikling av levedyktige bedrifter anses som deres viktigste bidrag til skatteinntekter for utviklingsland. Norfund opplyser om at de henter inn skattedata fra hvert selskap de investerer i, inkludert alle selskaper i fond. I følge Norfund betalte selskapene i deres portefølje i 2017 til sammen 9,3 milliarder NOK i skatter og avgifter, og selskaper i Afrika stod for 5,6 milliarder av dette (Norfund, 2018g).

Det kan også tenkes at DFI-er selv genererer skatteinntekter til land de investerer i, gjennom skattlegging av kapitalgevinster de får fra sine investeringer. Dette er det derimot knyttet større uklarhet til, da DFI-er selv gir lite informasjon om dette. Eksempelvis publiserer ikke Norfund tall på hvor mye de som investor betaler i skatter og avgifter til andre land. I tillegg fører skatteavtaler og DFI-ers bruk av OFC-er til at det er tvilsomt at DFI-er betaler særlig mye i skatt til andre land. Ettersom at Norfund er fritatt for skatt i Norge, vil ikke Norfund skatte i det hele tatt om de gjennom investeringsstrukturering og skatteavtaler ikke tillegges skatt i investeringsland eller tredjepartsland. Flere DFI-er har opplyst om at de likevel måler skatten de faktisk betaler ved investering gjennom tredjepartsland opp mot skattene de ville betalt dersom de investerte direkte inn i utviklingsland (Carter, 2017, s. 32). Her er det også verdt å nevne at de fleste av Norges skatteavtaler med utviklingsland er utarbeidet basert på OECD-modellen (Speed, 2018), og at enkelte utviklingsland i følge Dr. Attiya Waris ikke skattlegger kapital som kategoriseres som bistand. Basert på dette, vurderes det at investeringene til Norfund mest sannsynlig ikke ville generert ekstra skatteinntekter for enkelte utviklingsland selv om de ble foretatt direkte.

I henhold til eksempelet med fondet Novastar som investerer i Kenya, og som Norfund er en del av, poengterer en representant fra Norfund at skatten de lokale fond-selskapene betaler ikke endres av fondets bruk av Mauritius. Det opplyses også om at Novastar i utgangspunktet betaler samme skatt på kapitalgevinst i Kenya som det lokale investorer ville gjort. I tillegg blir det igjen presisert at Norfund generelt sett ønsker at normale skatter skal betales, men at de er tilhengere av at dobbeltbeskatning unngås.

Basert på intervjuer med representanter fra ulike DFI-er viser også Carter (2017, s. 19) til at praksisen hos dem i henhold til å unngå skatt er ulik; noen DFI-er anser det som legitimt å forsøke å minimere kildeskatt ved fondsinvesteringer for å kunne reinvestere disse ”sparte” beløpene, og siden realisere kapitalinntekten for skattlegging i residenslandet, mens noen DFI-er aktivt fraråder dette. På spørsmål om å redegjøre for sin posisjon i henhold til dette, uttaler Norfund at de ikke vil være med på strukturer som har som formål å unngå skatt, men at de generelt sett ikke har noen preferanser for hverken det ene eller det andre – deres mål er å oppfylle sitt mandat.

Forskning har derimot vist at DFI-er feiler stort i å bruke sin påvirkningskraft som investorer i selskaper som opererer i utviklingsland i henhold til skatt (NGO, referert i Jespersen, 2017, s. 144). Sara Jespersen fra Oxfam påstår i en artikkel (2017, s. 145) at DFI-er ikke er

transparente i egen bruk av skatteparadiser, og at de for eksempel ikke gjør rede for at deres bruk av skatteparadiser ikke fører til redusert skatt til utviklingsland. Hun peker videre på at DFI-er ikke har effektive retningslinjer på plass for å sikre at profitt fra aktivitetene de er involverte i ikke ender opp i skatteparadiser og derav slipper unna skattlegging. Jespersen mener de mister en mulighet til å ha en transformerende rolle i den globale økonomien og fortsetter å legitimere et nettverk av skatteparadiser.

5.3.3 Hva skjer med selskapene når Norfund går ut?

Gjennomgang av avsluttede investeringsforhold for å få økt forståelse av utviklingsutfall var som nevnt en av anbefalingene fra Gaia til Norfund i etterkant av deres evaluering i 2015.

I en rapport utgitt av Norfund i 2016 opplyser de om at de i perioden 1997 – 2004 gikk ut av 56 direkteinvesteringer, og at de hadde vært inne i hver av disse i gjennomsnitt i seks år (Norfund, 2016b, s. 25). De gikk også ut av over 200 SMB-er gjennom fond, og gjennomsnittlig ”holding period” var her 9 – 11 år. 85 prosent av alle selskapene som var operasjonelle da Norfund gikk ut av dem, var enda operasjonelle i 2016 (2016b, s. 21-22). De viser videre til at disse selskapene vokser, øker sin fortjeneste og ansetter flere mennesker. Slike forhold vil utvilsomt gagne landene selskapene holder til i, og kan bidra til effekter innen utvikling og skatteinntekter som det har blitt sett på i underkapitlene over.

Representanter fra Norfund kan fortelle at når de skal ut av bedrifter, finner de ofte strategiske partnere som ønsker å kjøpe opp selskapene. I noen tilfeller selges de også tilbake til gründer. Går det bra for selskaper, kan de gjerne komme på børs. Det går derimot ikke like bra for alle, og noen selskaper går også under.

6. Alternativer til investering gjennom Mauritius

Diskusjonen rundt Norfund sin praksis med tredjeland har vært oppe flere ganger, men det har ikke vært like vanlig å se nyanserte diskusjoner rundt alternativer til dette. Som Peter Henriksen Ringstad i TJN har sagt, så er det naivt å tro at bruken av OFC bare skal stoppe opp, og at det ikke er dette debatten burde handle om. Samtidig ble det anbefalt i NOU 2009:19 at Norfund gradvis skulle redusere nye investeringer gjennom skatteparadis til null (2009, s. 105), men utvalget påpekte også at det ikke ville være hensiktsmessig for Norfund å trekke seg ut av eksisterende investeringsfond i skatteparadis. Diskusjonen som presenteres i delkapitlene under tar utgangspunkt i tilstandene slik de er i dag. Mye har skjedd i det globale arbeidet mot skadelig skattepraksis hittil, og mye kan gjerne skje fremover. Skatteparadisene kan derfor bli mer transparente, og “ødeleggende” skatteavtaler kan falle bort.

Alternativene vi diskuterer er ikke nødvendigvis tatt med som en presentasjon av “noe bedre”, men for å se på hvilke andre løsninger som teoretisk sett kunne vært mulig. Diskusjonen vil også ta for seg om det er praktisk mulig i forbindelse med elementer som kostnader, effektivitet og vekst.

6.1 Potensielle konsekvenser om bruken av Mauritius opphører

Paddy Carter stiller seg i sin artikkel fra 2017 spørrende til hva som ville skjedd om DFI-er sluttet å bruke OFC-er (s. 8). Et interessant moment han derav kommer inn på er at alternativet til DFI-ers bruk av OFC-er ikke alltid er like appellerende for utviklingslandene. Han viser til at noen DFI-er erkjenner at bruken av OFC-er i noen tilfeller lar utviklingslandene stå igjen uten muligheten til å kreve inn skatt fra utenlandske investorer, men at alternativet ville vært å bruke et ”onshore” OECD finanssenter. Dette er nødvendigvis ikke et mer gunstig alternativ for utviklingslandene, da også OECD-land har omfattende nettverk av skatteavtaler med utviklingsland som reduserer skattene som investorene skal betale i disse landene (Carter, 2017, s. 8).

Carter skriver også at investorene søker skattenøytralitet ved fondsinvesteringer, fordi fordelene ved å organisere investeringen som fond ville blitt svekket dersom de skattlegges

hardere enn ved direkteinvesteringer (2017, s. 8). For å kopiere skatteleggingen ved direkteinvesteringer må kapitalinntekter, herav utbytter, renter og kapitalgevinst, skattlegges både i kildelandet og i investorenes respektive bosted, ikke i landet der fondet er etablert (Carter, 2017, s. 8). Noen ”onshore” OECD-jurisdiksjoner tilbyr også skattenøytralitet, men representanter i Norfund sier at de bruker OFC-er som for eksempel Mauritius ved fondsinvesteringer fordi de finansielle tjenestene som trengs ved en slik struktur er billigere her, noe som har stor betydning for mindre fond.

Som tidligere nevnt ble Norfund i 2010 og 2011 hindret i å investere gjennom Mauritius grunnet manglende informasjonsutvekslingsavtale med Norge. Paddy Carter har i sin rapport også gått nærmere inn på konsekvensene av Norfunds begrensning i bruken av Mauritius som tredjeland for investeringer. Her viser han blant annet til at investeringene i Afrika stoppet opp i denne perioden, samt at investeringer i rikere land økte. Mer spesifikt forklarer Carter at Norfund utførte færre fondsinvesteringer enn planlagt i MUL og Afrika sør for Sahara (2017, s. 30). Samtidig økte graden av utlån mens egenkapitalinvesteringer gikk ned. Spesielt hardt gikk det utover SMB-investeringene og sektoren mat og landbruk.

Da TIEA-en mellom Norge og Mauritius trådte i kraft i 2012 (Traktat nr. 62 Bilateral, 2012) tok Norfunds egenkapitalinvesteringer i Afrika sør for Sahara og MUL seg opp igjen (Carter, 2017, s. 30). I ettertid la Nærings- og Fiskeridepartementet ut eierskapsmeldingen fra 2014 som nå er det felles regelverket for statlige fond som også gjelder Norfund (s. 60 og 110). Dette innebærer at Norfund prinsipielt har samme regler å forholde seg til som dagens oljefond og andre investeringsfond.

Oppsummert ser man at konsekvensene av Norfunds begrensning i bruken av Mauritius på kort sikt førte til at investeringer i Afrika stoppet opp og heller gikk til rikere land. Avbrekket hadde også kortsiktige virkninger på instrumentbruken. Rådet fra Kapitalfluktutvalgets rapport fra 2009 om at bruken skulle avvikles i løpet av en treårsperiode ble altså heller ikke fulgt opp (NOU 2009:19, s. 105). Man kan ikke med sikkerhet vite hva de langsiktige virkningene ville blitt, men faren er at det er flere utviklingsland i Afrika som ville mistet sårt trengt kapital. Paddy Carter viser også til at Norfund måtte flytte en fondsinvestering som var under behandling fra Mauritius til OECD-landet Luxembourg da de nye retningslinjene trådte i kraft (Carter, 2017, s. 30). Langsiktige effekter av et slikt tiltak forblir overlatt til spekulasjoner, men eksempelet over kan være en

indikasjon på at de langsiktige effektene mer eller mindre bare ville innebære at Norfund hadde benyttet seg av andre OFC-er, eller i verste tilfelle tilført mindre kapital til Afrika.

6.2 Hva kan Norfund gjøre annerledes?

Med utgangspunkt i dagens situasjon er det ikke slik at Norfund er låst til å benytte seg av Mauritius for å komme til det afrikanske markedet. Norfund utretter mye bra og har rasjonelle argumenter for bruken av Mauritius, i tillegg til at de følger internasjonale retningslinjer. Det betyr likevel ikke at Norfund ikke kan bli bedre. Man ser også eksempler av at Norfunds bruk av tredjepartsland som blir betegnet som skatteparadiser blir brukt som argument for å legitimere andre aktørers bruk med ulike hensikter.

6.2.1 Kanalisere investeringer gjennom andre afrikanske jurisdiksjoner

Som vist i underkapittel 4.3.2 brukes også Sør-Afrika som et tredjeland for investeringer i andre afrikanske land. Her benyttes både fondsinvesteringer, egenkapitalinvesteringer og lån som instrument for regionale investeringer i Afrika. Dette synes med andre ord å være et alternativ til bruken av Mauritius. Seniorrådgiver i *Bistandsaktuelt*, Jan Speed, publiserte i 2016 en artikkel der han utfordrer administrerende direktør i Norfund Kjell Roland på hvorfor de ikke i større grad benytter seg av blant annet Sør-Afrika som tredjepartsland. Roland svarte da at Norfund i økende grad benytter seg av Sør-Afrika da landet har jobbet målrettet med å utvikle et lovverk som gjør dem egnet for transaksjoner inn i andre afrikanske land. Roland nevner også at Botswana har forsøkt å gjøre seg attraktiv med samme formål og hensikt. Norfund har forøvrig kun benyttet Botswana for én regional investering i 2011, og siste bruk av Sør-Afrika for regionale investeringer fant også sted i 2011 (Norfund, 2018d). Investeringene er fremdeles aktive den dag i dag, men hvorvidt Norfund har støtt på problemer eller gått i tap eller pluss på disse investeringene er ukjent.

Disse investeringene indikerer likevel at Norfund kan investere i fond via andre afrikanske jurisdiksjoner enn Mauritius. Da Norfund også i disse investeringene ser ut til å ha en minoritetsandel, synes ikke hensynet til medinvestorene heller å være noe problem.

Roland peker også i artikkelen til Jan Speed på at noen hevder at Sør-Afrika har forsøkt å bli et skatteparadis (Speed, 2016). Fra publiseringen av TJN sin Financial Secrecy Index for 2018, ser man også at Sør-Afrika faktisk bare kommer én plassering under Mauritius på 50.

plass (TJN, 2018d). Likevel har de en vesentlig lavere ”hemmelighetsscore” enn Mauritius i denne rangeringen, men for å kunne svare på om Sør-Afrika er et bedre alternativ til Mauritius kreves en dypere analyse av førstnevnte. Botswana har en relativt lik hemmelighetsscore som Mauritius, men det er også vanskelig å si noe ytterligere om dette landet i henhold til om det er et bedre alternativ.

Selv om Norfund stadig foretar investeringer med bosted i “upopulære” OFC-er, har Norfund også vist initiativ til å bruke andre afrikanske land som jurisdiksjon for regionale investeringer i Afrika. Nytt er at Norfund ble med i fondet Oasis Africa Fund som ble etablert i Ghana i 2017 (Norfund, 2018d). Dette er deres første fondsinvestering i Vest-Afrika siden styret bestemte seg for å inkludere Vest-Afrika og Ghana som investeringsland i deres reviderte strategi fra 2016 (Norfund, 2016a). Slike nyinvesteringer kan bidra til at Norfund sender ut positive signaleffekter til medinvestorer og andre afrikanske jurisdiksjoner, som også kan gi økt initiativ til andre DFI-er om å øke bruken av afrikanske jurisdiksjoner. Norfunds investering i Vest-Afrika kan også motbevise Paddy Carters utsagn om at DFI-ers forsøk på å etablere fond ”onshore” i Afrika har vært mislykkede (2017, s. 22).

Jan Speed fra *Bistandsaktuelt* (2018) har også spurt Kjell Roland om hvorfor skatteparadiset Guernsey ble valgt som bosted for investeringen i selskapet Globeleq Afriqa som bygger kraftnett i Afrika. Roland forklarer at dette var et eksisterende selskap strukturert for 10 til 15 år siden og forklarer at styret på den tiden skulle gå gjennom og restrukturere selskapet. Ved å se på Norfunds offentlige investeringsoversikt ser det ut til at selskapet er døpt om til Globeleq Ltd og har flyttet jurisdiksjon fra Guernsey til Storbritannia (Norfund, 2018d). Dette er enda en indikasjon på at det er mulig å benytte seg av andre veier for å nå det afrikanske markedet. Paddy Carter på sin side viser til at flere afrikanske land også er på vei til å bli finanssentre og har omfattende skatteavtaler med andre afrikanske land for å tiltrekke seg kapital (Carter, 2017, s. 37-38). Dette er gjerne ikke en bedre løsning, med mindre de fremmer mer transparens og mindre skadelige skattesystem enn Mauritius og andre OFC-er.

6.2.2 Investere direkte fra Norge

I en artikkel fra *Vårt land* spør Eva Joly, som var en del av Kapitalfluktutvalget ved utarbeidelsen av NOU 2009:19, om hvorfor ikke Norfund kan investere direkte fra Norge (Sylte, 2016c). Å investere direkte fra Norge er i og for seg en mer praktisk måte å unngå

hemmelighold og skadelige skattepraksiser på, i hvert fall i teorien. Som vi tidligere har nevnt er også Norfund fritatt for beskatning i Norge, noe som igjen vil være en sikkerhet mot dobbeltbeskatning om Norfund investerer direkte fra Norge.

Med utgangspunkt i Norfunds tidligere argumenter for hvorfor de bruker Mauritius, ser man likevel at det ville bydd på visse utfordringer om Norfund skulle foretatt alle sine investeringer direkte fra Norge. Eksempelvis investerer de ofte sammen med andre DFI-er som er opptatt av nøytralitet. Paddy Carter viser i sin rapport til at nøytralitet handler om at samlestedet for kapitalen og registreringslandet for investeringen skal legges til et nøytralt sted for alle parter, for å være sikker på at ikke en av investorene kan favoriseres av sin egen jurisdiksjon (Carter, 2017, s. 23). Teoretisk sett er det ikke noe problem for Norfund å opprette et fond i Norge som investerer i Afrika, men sett at de skal ha med seg medinvestorer som ønsker å benytte seg av andre jurisdiksjoner enn Norge, er det uvisst hvor mange utenlandske medinvestorer de hadde fått med seg ved å benytte Norge som bosted. Samtidig har Norfund vist til at administrasjons-og rådgivningskostnader har mye å si for mindre fond, noe som igjen kunne gjort det vanskelig å få med seg lokale investorer i Afrika til å investere i fond med bosted i Norge. I underkapitlet om Novastar så vi også at det er noen afrikanske land som forbyr innbyggere å investere i fond satt opp utenfor regionen.

Man kan likevel spørre seg hvorfor Norfund ikke kan foreta mer direkte egenkapitalinvesteringer fra Norge i for eksempel Afrika. En medfølgende faktor til dette vil være at flere slike investeringer etterhvert vil stille krav om en større administrasjon for at Norfund skal klare å inneha sin rolle som en aktiv eier. Med utgangspunkt i at Norfund maksimalt tar 35 prosent eierskap, ville de da kanskje utelatt å investere i SMB-er fordi det ville krevd en vesentlig større organisasjon i Norge for å kunne følge opp bedriftene. En større organisasjon ville også ført til større kostnader, som igjen ville gått utover investeringskapitalen.

Vi har også brukt Norfunds offentlige investeringsoversikt til å analysere hvor mange investeringer de faktisk foretar fra Norge og i hvilket omfang (Norfund, 2018d).

	Egenkapital	Fond	Lån	EK og lån	Total
Verdi (mill. NOK)	8 905	220	2	211	9 338
Antall (stk.)	5	3	1	1	10

Tabell 6: Oversikt over omfanget av Norfunds investeringer med bosted i Norge pr. mars 2018 (Vedlegg 4).

Våre analyser viser at om lag 46 prosent av Norfunds investerte kapital faktisk har bosted i Norge, mye på grunn av den store enkeltinvesteringen i SN Power AS. Det er foretatt totalt 10 investeringer med bosted i Norge, der halvparten av disse er rene egenkapitalinvesteringer, mens de fem andre består av lån, fond og en kombinasjon av egenkapital og lån. Dette viser at Norge faktisk brukes til direkteinvesteringer, men i en mindre grad sammenlignet med antall investeringer i eksempelvis Mauritius.

Oppsummert kan man si at hensynet til medinvestorer, kunnskap om og nærhet til markedene Norfund ønsker å nå, ser ut til å være årsakene til at Norfund bruker andre tredjeland enn Norge for sin øvrige investeringskapital. I teorien er Norge et bra land å investere gjennom, men i praksis ville det i følge Paddy Carter ikke hatt mye å si for utviklingslandene (Carter, 2017, s. 10 og 17).

6.2.3 Bidra til forbedret infrastruktur i afrikanske land

Sara Jerspersen fra Oxfam påstår i en artikkel (2017, s. 146) at det kan stilles spørsmål ved hvor passende det er at den private sektoren skal være en så stor kanal for utviklingskapital så lenge skatteparadisene fortsetter å være så fremtredende i selskapsstrukturene til klientene. Hun mener at DFI-er ikke burde bruke skatteparadiser for å kanalisere midler til utviklingsland, men heller jobbe aktivt med å forbedre den finansielle infrastrukturen i landene.

Under samtale med representanter fra Norfund ble det diskutert om Norfund kunne bidra med for eksempel opplæring, veiledning eller samarbeid med aktører som jobber for å bygge opp systemer og infrastruktur i utviklingsland. Norfund kjenner til svakhetene ved land som de i dag benytter OFC-er for å nå, og tanken er at de derav kunne bidratt til å utbedre disse forholdene. Norfund argumenterer derimot for at dette går mer i politiske baner og ville være en mer naturlig oppgave for UD i Norge, men at et globalt samarbeid er nødvendig. Norfund sier selv at de opererer i det kommersielle markedet, noe som innebærer at de kan investere i for eksempel utdanningsinstitusjoner, men ikke subsidiere dem, og forklarer videre at det er Norfundloven fra 1997 som regulerer og setter disse begrensningene. Dette er i og for seg riktig da det under lovens §1 står at hensikten er å etablere levedyktig, lønnsom virksomhet. På en annen side står det i §11 at “Styret kan også fastsette retningslinjer for virksomheten.”. Hvorvidt dette holder til at styret kan inkludere støtteordninger for utvikling av systemer i afrikanske land er derimot usikkert. Forøvrig kan heller ikke UD gjøre endringer i fondet

uten å endre loven. Samtidig ble Norfundloven i følge Norfund revidert for fire år siden, som åpnet for diskusjon av vedtekter under generalforsamling. I praksis betyr dette at Norfund kan fastsette vedtekter som spesifiserer mandatet utover det som står i loven og åpner for mer enn det styret har vedtatt, men da hovedsakelig hvor og hva de skal investere i (Norfund, 2013).

Fra investeringen i Matanuska Africa, et avsluttet prosjekt Norfund var involvert i, kan man lese at da bananplantasjer ble rammet av “Panama Disease”, finansierte Norfund forskning og analyser av alternative driftsformer for videre dyrking (Norfund, 2018d). Dette viser at Norfund kan bidra på mer alternative måter, men gjerne helst i form av naturlige bidrag for å redde investeringer og opprettholde formålet med å utvikle levedyktig, lønnsom virksomhet.

Tanken om å bistå utviklingslandene med å utvikle bedre skattesystemer og finansielle systemer er god, men Norfund er ikke etablert med det formålet og vil kanskje ikke være det riktige verktøyet for en slik type bistand. Man skal derimot ikke se bort fra at Norfund kunne spilt en rådgivende rolle og stilt sitt nettverk rundt sine lokale kontorer til disposisjon.

6.2.4 I større grad benytte seg av andre instrumenter enn fond

Vi har tidligere vist til at fondsinvesteringer er det instrumentet som krever mest bruk av Mauritius. Norfund argumenterer for at bruken av fond er en pilar i deres strategi for et større nedslagsfelt. Vi har derimot ikke funnet noen informasjon som tilsier at et større nedslagsfelt eller bruk av fond er synonymt med kvalitet i bistanden, og tenker at en økt bruk av instrumentene egenkapital og lån kunne vært et alternativ for å redusere bruken av Mauritius. I våre analyser over Norfunds investeringer i Afrika, la vi merke til at Norfund har benyttet seg av 16 ulike afrikanske land som bosted for investeringer i Afrika (Vedlegg 3). I 12 av disse landene har det blitt utstedt direkte lån, mens det i seks av landene har blitt investert ren egenkapital. Tre land benyttes for fondsinvesteringer, og Mauritius brukes mest. Dette viser at direkteinvesteringer ved egenkapital og lån til en viss grad er mulig.

Det er likevel viktig å understreke at fond ofte gjør det enklere å dra med seg kapital fra flere hold, som er et viktig aspekt for Norfund. Fond er også et mer effektivt instrument på den måten at Norfund i større grad kan delegere bort administrativt arbeid som oppfølging, overvåkning og kontroll. Foruten om at instrumentet i følge Norfund brukes for nå markeder som er vanskelig å nå direkte, ser vi likevel ikke at effekten av et slikt instrument rettferdiggjør at ca. 18 prosent av Norfunds kapital i Afrika investeres via fond (Vedlegg 3).

I og med at Norfund via sin investeringsoversikt bruker en instrumentfordeling som heter “Equity and Loan” er det vanskelig å skille ut hvor mye av disse investeringene som faktisk er lån og egenkapital, men ved å se på de rene lånene i Afrika utgjør lån alene bare om lag syv prosent av kapitalen til Afrika. Lån er kjent for å gi mindre avkastning enn egenkapitalinvesteringer, men desto mindre risiko. Også her er det uvisst hvor mye effekt lån har i forbindelse med utvikling, og krever på lik linje med fondsinvesteringer en mindre aktiv rolle enn egenkapitalinvesteringer. Med tanke på at Norfund får årlige tilskudd av staten, og derav ikke har et like stort behov for å vokse basert på egen avkastning, vil da et argument for at fond kanskje gir høyere avkastning enn lån i prinsippet være diskuterbart om relevant. Forøvrig kan man se i NOU 2009:19 (2009, s. 78) at Norfund argumenterer for at fond kan bryte ned barrierene for andre investorer, og at dette videre kan føre til økt kapitaltilgang til disse områdene. På en annen side kan det tenkes at lån, eller porteføljer av lån som et sikrere instrument, kan ha like stor katalytisk effekt, spesielt mot litt mer risikoaverse investorer. Men det er verdt å merke seg at Norfunds bruk av lån også i noen tilfeller innebærer bruk av tredjepartsland og gis ut til fond og finansinstitusjoner, men også til mat og landbruk- og energi-sektoren (Norfund, 2018d).

Til sammenligning kan man via EDFI sin nettside se på de andre skandinaviske DFI-ene sin instrumentfordeling (EDFI, 2017b). Her kommer det frem at Norfund har 14 prosent av porteføljen i lån, mens Sveriges Swedfund har 47 prosent, IFU Danmark har 34 prosent og Finnfund fra Finland har 49 prosent i lån. Norfund har likevel et måltall om at egenkapitalinvesteringer skal utgjøre minst 70 % av total portefølje (Norfund, 2018c, s. 17).

6.2.5 Investere med partnere som ikke må benytte seg av OFC-er

Norfund har argumentert for at også mange av deres medinvestorer ønsker å benytte OFC-er som for eksempel Mauritius. I NOU 2009:19 pekte utvalget derimot på at det “på sikt er ønskelig at Norfund investerer sammen med investorer som ikke ønsker å bruke skatteparadis” (2009, s. 105).

Det er likevel ønskelig for Norfund å få med seg lokal kapital til investeringer i Afrika, og det er da en utfordring når enkelte afrikanere ikke har mulighet til å investere i fond som er satt opp utenfor Afrika. Om Norfund da utelukker slike medinvestorer, vil dette trolig gå ut over mengde lokal kapital de drar med seg – i hvert fall på kort sikt. Men i følge European network on debt and development (Eurodad) sin artikkel *Going Offshore*, kan også Norfunds

inkludering av private medinvestorer i investeringer gjennom skatteparadis bidra til at også disse aktørene betaler mindre skatt enn de burde og kan samtidig ha en effekt av at Norfund legitimerer OFC-bruken (Vervynckt, 2014, s. 9). Basert på dette, kunne gjerne slike investorer med fordel blitt utelukket. Vi vet ikke nøyaktig hvor mye private medinvestorers kapital utgjør i investeringene Norfund er en del av, men har inntrykk av at større institusjonelle investorer er de som bidrar med mest kapital.

Norfund investerer mye med andre DFI-er som ofte stiller krav om å benytte OFC-er på grunn av nøytralitet (Carter, 2017, s. 8 og 23). På en side har man Norfund som har gjennomgående gode forklaringer på bruken og følger internasjonal lovgivning. På en annen side så har andre DFI-er ulike mandat og mål for sine investeringer (Carter, 2017, s. 11). Eksempelvis har det danske utviklingsfondet IFU et mål om å bidra til økonomisk og sosial utvikling i investeringslandene, men også styrke danske forretningsmulighet i fremvoksende markeder (IFU, u.å). Forøvrig viser også Carter (2017, s. 11) til at noen DFI-er er strukturert annerledes med tanke på forhold som eierskap, offentlig informasjon og statlige tildelinger. Det kan tenkes at dette er noe som kan gi slike utviklingsfond andre incentiver til høyere avkastning på sine investeringer.

NOU 2009:19 viser også til at forslaget om å finne nye medinvestorer også ville innebære en gradvis tilnærming og at ting ikke trenger å snu med én gang (2009, s. 105). Med andre ord kunne Norfund, som også er blitt en relativt stor aktør i markedet fra skandinavisk side, startet en prosess der de leter opp og eventuelt markedsfører investeringer utenfor OFC-er med skadelige skattestrukturer. Norfund viser gjennom sine investeringer i fond fra selskapet Nordic Microfinance Initiative AS, som de investerer i med blant annet Ferd konsernet, Vital og Storebrand, at det finnes medinvestorer som ikke krever bruk av OFC-er (Norfund, 2018d). Et slikt arbeid opp mot EDFI-gruppen og andre DFI-er ville sannsynligvis vært mer krevende. Det kan også tenkes at de kortsiktige konsekvensene ville vært at det gikk mindre kapital til utviklingslandene, frem til Norfund hadde funnet nye arenaer og samarbeidspartnere. De langsiktige konsekvensene kunne derimot potensielt vært at det ble foretatt flere direkteinvesteringer i utviklingsland som er mer gunstig for utviklingslandene.

6.3 Kunne Utenriksdepartementet gjort noe annerledes?

Som tidligere nevnt er Utenriksdepartementet eier av Norfund og har i stor grad gitt fondet fleksibilitet for den daglige driften og forvaltning av kapitalen. Som eier av bistandsfondet

Norfund er det også naturlig å se på om UD kunne gjort noe annerledes for å unngå eller bedre bruken av Mauritius. Vi ønsker også å gi en innsikt i hvilke andre bistandsverktøy Norge har og hvordan de eventuelt fyller gapet som Norfund ikke dekker.

Utenriksdepartementet har som oppgave å ivareta Norges internasjonale interesser (Nærings- og Fiskeridepartementet, 2014, s. 48). På UD's egen nettside står det at de blant annet jobber for å sikre "en økonomisk rettferdig verdensorden", og at "en løsning av slike spørsmål er også i norsk interesse" (UD, 2017c).

I etterkant av Gaia Consulting sin rapport om Norfund, utarbeidet Norad og UD henholdsvis et oppfølgingsnotat og en oppfølgingsplan, basert på anbefalinger og funn i rapporten (Singh, 2015; UD, 2015). Under Norads seminar om oppfølgingsnotatet i februar 2015, stilte Redd Barna spørsmål til "riktigheten av å kanalisere bistandsmidler gjennom Norfund dersom Norfund ikke klarer å dokumentere utviklingseffekter av investeringene sine" (Singh, 2015, s 4). Følgende spørsmål ble også ført opp som en av anbefalingene oversendt til UD der Norad stiller spørsmål til om Norfund er det mest effektive virkemiddelet for å nå land med svake rammebetingelser (Singh, 2015, s 6).

UD's oppfølgingsplan ble ferdigstilt et par måneder senere der de understreker at Norfund er en viktig kanal for norsk næringsutviklingsbistand. Videre viser de til at nye tiltak for å bidra til næringsutvikling kontinuerlig vurderes, og at Norge i dag har et omfattende multilateralt samarbeid, og støtter flere viktige bilaterale initiativ (UD, 2015, s. 5). Forøvrig publiserte Utenriksdepartementet i april 2018 deres oppfølgingsrapport (Bjerke, 2018). Her viser de til departementets og Norfunds arbeid med å følge opp evalueringen, samt iverksatte tiltak. Det vises også til at UD's viktigste oppgave som eier av Norfund, er å sørge for at utviklingsfondet har et solid styre. Det ble konkludert med at Norfund hadde fulgt opp alle anbefalte oppfølgingspunkter fra evalueringen av 2015. Dette viser at Evalueringsavdelingens uavhengige evalueringer er med på å sette lys på viktige problemstillinger, som også blir fulgt opp av de riktige instansene.

Blant flere tiltak som UD viser til i oppfølgingsplanen, nevnes et program kalt "skatt for utvikling", som har til mål å bidra til styrking av utviklingslands evne til å finansiere egen utvikling (Norad, 2011a). Programmet er forøvrig fokusert mot afrikanske land som Zambia, Tanzania og Mosambik, og bistår i arbeidet med å forbedre landenes skattesystemer og øke skatteinntektene. Dette er land som på eget initiativ har etterspurt rådgivning som blant annet

innebærer faglig samarbeid om skatt og ulovlig kapitalflukt. Dette er et eksempel på at Norge har ulike bistandsverktøy med egne kjerneoppgaver for å gi en mer målrettet bistand, som er med på å legge grunnsteiner for utviklingslandenes egen utvikling. Dette kan også gjøre dem mer rustet til å ta imot bistand fra utviklingsfond som eksempelvis Norfund.

Forøvrig har Norad via sin hjemmeside publisert en god oversikt over hvordan norsk bistand organiseres (Norad, 2011b). Under “lokale myndigheter og partneres rolle” vises det blant annet til at det er samarbeidslandene selv som har ansvaret for egen utvikling og at tiltak som eventuelt skal støttes av Norge, må være inkludert og prioritert i de lokale myndighetenes planer og budsjetter.

Dr. Attiya Waris ble på en konferanse på Stortinget i mars 2018 spurt om det var noe hun ville si til de norske myndighetene. Hun ba da norske myndigheter om å være snillere i forhandlingene om skatteavtaler med utviklingsland. Waris peker spesielt på at enkelte land i Afrika har mindre å stille opp med i henhold på erfaring, makt og kunnskap, og at en direkte konsekvens av dette er at de har et svakere utgangspunkt for forhandlingene. Om Finansdepartementet, som er Norges forhandler, hadde tatt dette til etterretning ville det gjerne ikke hatt direkte påvirkning på skatteavtalene innad på det afrikanske kontinentet, men Norge kan likevel gå foran som en mer aktiv og bedre rollemodell.

Som den tidligere statssekretæren Arvinn Eikeland Gadgil sa under intervjuet med *abc nyheter*, så er det ”en grunnleggende erkjennelse at et enkelt land som Norge kan ikke oppheve alle hemmelighold i verden. Det er mange hensyn som må tas, samtidig må vi også vise samstemthet i vår politikk.” (Vermes, 2013).

Det er generelt sett vanskelig å svare på om Norge, representert ved Utenriksdepartementet som Norfunds eier, kan gjør noe annerledes i henhold til hvordan bistandsverktøyet Norfund skal operere. De kan i teorien endre loven for å få Norfunds virksomhet til å omhandle andre områder, for eksempel mer bruk av lån eller økt deltakelse i oppbygging av utviklingsland. Men sett i lys av utfordringene i og kompleksiteten ved investeringer i utviklingsland, anses det som en avgjørende faktor at Norfund har den fleksibiliteten og selvstendigheten de har fått av UD. Samtidig ser man også at UD har god styring gjennom oppfølging og evaluering, og at de også kommer med innspill der de anser det som nødvendig.

7. Konklusjon

Vi har gjennom denne utredningen studert utviklingsfondet Norfund sin bruk av Mauritius som bosted for investeringer, hovedsakelig til utviklingsland på det afrikanske kontinentet. Nødvendigheten og konsekvenser av denne praksisen har blitt kartlagt gjennom analyser av Mauritius som et internasjonalt finanssenter og Norfunds investeringsvirksomhet.

I 2009 vurderte Kapitalfluktutvalget Mauritius til å være et sekretpreget skatteparadis med et problematisk lovverk. Vi har avdekket at det ikke er gjort noen vesentlige endringer ved landets praksis siden den gang. Til tross for at jurisdiksjonen deltar aktivt innen dagsaktuelt internasjonalt arbeid mot skadelig skattepraksis, tilbyr de fortsatt utlendinger å opprette GBC-selskaper som nesten ikke skattlegges og er unndratt offentlig innsyn. Dette, kombinert med skatteavtaler som favoriserer Mauritius som investorers residensland, utgjør skadelige effekter for utviklingsland i form av spesielt kapitalflukt. Kapitalflukt fører til redusert vekst i utviklingsland. Vi har belyst at heller ikke mauritiske myndigheter nødvendigvis i alle tilfeller har fullt innsyn i GBC-selskapers formål, og vi vurderer derav at det i praksis kan foreligge muligheter for å opprette mauritiske selskaper som skal skjule ulovlig virksomhet.

I henhold til konsekvenser av Norfunds bruk av Mauritius, konkluderes det med følgende; for det første fører ikke bruken til direkte negative konsekvenser for utviklingsland, da den ikke påvirker skatteinntekter generert fra Norfund og i hvilken grad landene mottar kapital. For det andre fører derimot bruken til indirekte negative konsekvenser i form av at Norfund bidrar til å legitimere en jurisdiksjon som har skadelige effekter på utviklingsland, og for den globale økonomien generelt.

Ved å analysere Norfunds portefølje, har vi avdekket at deres bruk av Mauritius har steget i omfang de siste ti årene, trolig som en naturlig konsekvens av at porteføljen har vokst vesentlig i samme periode. Ni prosent av Norfunds investerte kapital går i dag gjennom Mauritius før den når utviklingslandene.

Norfunds argumenter for bruken av Mauritius er blitt drøftet, og det er kommet frem til at det ikke er hold i dem alle. Bruk av Mauritius for å unngå dobbeltbeskatning og for å ta hensyn til medinvestorer anses som svake argumenter, da Norfund uansett ikke skattlegges i Norge og at medinvestorer kan byttes ut. I henhold til argumenter som omfatter at det er

vesentlige mangler ved utviklingslands systemer, er derimot bruken av Mauritius på bakgrunn av deres lovverk og ekspertise forståelige. Dette vurderes som legitime grunner til at Mauritius brukes fremfor direkteinvestering i enkelte utviklingsland. At Mauritius har billige tjenester og stor kjennskap til det afrikanske markedet, anses som legitime argumenter for å bruke Mauritius fremfor andre tredjeland, men ikke som gode grunner for at direkteinvesteringer velges bort.

For å ytterligere belyse i hvilken grad det er nødvendig for Norfund å benytte Mauritius som investerings-bosted, undersøkte vi muligheten av å benytte andre alternativer for kanalisering av midler til afrikanske land. Her avdekket vi at særlig økt bruk av investeringsinstrumentet lån kan være et godt alternativ, da eksisterende direkteinvesteringer i stor grad foretas med dette instrumentet. Omtrent 15 prosent av Norfunds totale portefølje er i dag plassert i lån, noe som vurderes som svært lite sammenlignet med andre DFI-ers andel i lån. Gjennom analysen av alternativer har vi også kommet frem til at Norfund i større grad kan utføre direkteinvesteringer til utviklingsland. Norfunds årlige tildelinger, sammen med tapsavsetningsposten, gjør fondet godt rystet til å tåle den potensielle ekstra risikoen som følger med investeringer i MUL. En økning av slike investeringer kan også bidra til at Norfund sender ut positive signaleffekter, som videre kan tenkes å påvirke medinvestorer og andre DFI-er til å følge etter. Utredning av alternativer er for så vidt et interessant emne, som med fordel kunne blitt undersøkt videre.

I henhold til nødvendigheten ved Norfunds bruk av Mauritius, konkluderes det derav med at det i noen investeringsscenarier pr. dags dato er nødvendig for å kunne drive i henhold til mandat i enkelte markeder. Basert på at det ikke er hold i alle argumenter, og at det finnes alternativer til bruk av Mauritius for kanalisering av kapital, vurderes det derimot at bruken har potensiale til å bli redusert.

Norfund og Mauritius har på ulikt vis mottatt kritikk for manglende transparens. Det vurderes at begge parter de siste årene har tatt steg i retning av mer åpenhet; Norfund har forbedret sin rapporteringspraksis, Mauritius lover endring ved sitt skatteregime. Flere av tiltakene fra internasjonalt arbeid mot skadelig skattepraksis er enda ferske, og det gjenstår å se om implementering av dem vil forbedre Mauritius sine egenskaper i fremtiden. Dette kan potensielt redusere skadelige konsekvenser fra jurisdiksjonens praksis, og derav gjøre bruken av den enda mer akseptabel.

Appendiks

Samtlige vedlegg angående Norfunds investeringer er utarbeidet basert på offentlig tilgjengelig data fra Norfunds nettside pr. 8. mars 2018.

Vedlegg 1: Norfunds investeringer pr. 2018 i OFC-ene Gaia Consulting Ltd analyserte i 2015.

Investering	Region	Land	Sektor	År	Bosted	Instrument	Originalt kommittert (MNOK)	Kommittert 08.03.2018 (MNOK)
Bahamas								
CASEIF II	Latin Amerika	Regionalt	Investeringsfond	2007	Bahamas	Fond	24,6	10,5
British Virgin Island								
Kinangop Wind Park Limited	Afrika	Kenya	Vind energi	2013	British Virgin Island	Egenkapital	94,3	94,3
Cayman Islands								
China Environment Fund 2004	Asia & Stillehavet	Kina	Investeringsfond	2005	Cayman Islands	Fond	18,2	4,4
Frontier Fund	Asia & Stillehavet	Bangladesh	Investeringsfond	2010	Cayman Islands	Fond	62,3	63,7
Frontier Fund II	Asia & Stillehavet	Bangladesh	Investeringsfond	2016	Cayman Islands	Fond	65,3	53,2
Prospero	Latin Amerika	Regionalt	Mikrofinans	2011	Cayman Islands	Fond	31,7	29,3
Delaware								
Angola Capital Partners LLC	Afrika	Angola	Investeringsfond	2009	Delaware	Egenkapital	1,4	1,4
CORECO	Latin Amerika	Regionalt	Finansielle tjenester	2012	Delaware	Fond	74,4	74,4
E&Co (Persistent Energy)	Globalt	Regionalt	Energi	2009	Delaware	Lån	18,9	8,1
HEFF	Latin Amerika	Regionalt	Mikrofinans	2011	Delaware	Fond	38,8	38,8
LOCFUND II	Latin Amerika	Regionalt	Mikrofinans	2013	Delaware	Fond	53,8	53,8
SEAF Sichuan Small Investment Fund	Asia & Stillehavet	Kina	Investeringsfond	2000	Delaware	Fond	20	4,2
Guernsey								
Agrica	Afrika	Tanzania	Mat & Landbruk	2010	Guernsey	Egenkapital & Lån	136,2	139,6
Star bright Holding Ltd.	Afrika	Regionalt	Mat & Landbruk	2018	Guernsey	Egenkapital	17,4	17,4
Luxembourg								
Cambodia-Laos Development Fund	Asia & Stillehavet	Cambodia	Investeringsfond	2009	Luxembourg	Fond	25,9	25,9
Fanisi Venture Capital Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2009	Luxembourg	Fond	101	96,4
Fanisi Venture Management Company	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2009	Luxembourg	Egenkapital og lån	2,9	2,9
FIPA II	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2016	Luxembourg	Fond	148,6	148,6
Fundo de Investimento Privado-Angol	Afrika	Angola	Investeringsfond	2009	Luxembourg	Fond	65,1	60,4
Interact Climate Change Facility	Globalt	Regionalt	Energi	2010	Luxembourg	Lån	318,5	319,1
Mauritius								
Adenia Capital Ltd II	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2007	Mauritius	Fond	41,4	10,1
Africado Ltd.	Afrika	Tanzania	Mat&Landbruk	2009	Mauritius	Egenkapital og lån	26,2	27,9
African Century Foods Ltd.	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2013	Mauritius	Egenkapital	100	102,8
African Century Infrastructure Services Ltd.	Afrika	Tanzania	Maskin-utleie	2014	Mauritius	Egenkapital og lån	58,3	53,6
African Century Real Estates Ltd.	Afrika	Mozambique	Eiendom	2015	Mauritius	Egenkapital	124,6	26,7
AfriCap Microfinance Investment C	Afrika	Regionalt	Mikrofinans	2007	Mauritius	Fond	17,4	19,3
Agri-Vie II	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2017	Mauritius	Fond	122,9	122,2
Agrivision	Afrika	Zambia	Mat&Landbruk	2012	Mauritius	Egenkapital	161,6	161,6
APIDC Biotech Fund	Asia & Stillehavet	India	Investeringsfond	2005	Mauritius	Fond	16,7	16
Ascent Rift Valley Fund Ltd	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2013	Mauritius	Fond	82,2	82,8
ASILIA (African Spirit Group Limited)	Afrika	Regionalt	Turisme	2013	Mauritius	Egenkapital og lån	50,2	49,6
Aureos Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2008	Mauritius	Fond	248,5	128,5
Aureos CA Growth Fund (EMERGE)	Latin Amerika	Regionalt	Investeringsfond	2006	Mauritius	Fond	18,9	9,9
Aureos East Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2003	Mauritius	Fond	49,1	4,4
Aureos South Asia Fund (Holdings)	Asia & Stillehavet	Regionalt	Investeringsfond	2006	Mauritius	Fond	112,8	72,7
Aureos South-East Asia Fund	Asia & Stillehavet	Regionalt	Investeringsfond	2004	Mauritius	Fond	120,2	15,1
Aureos Southern Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2003	Mauritius	Fond	69,9	20
Aureos West Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2003	Mauritius	Fond	96,9	14,1
BPI East Africa LLC	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2015	Mauritius	Fond	49,8	49,8
Cepheus Growth Capital Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2018	Mauritius	Fond	123,1	123,1
Fanisi Capital Fund II	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2017	Mauritius	Fond	123,1	123,1
Fanisi Management II	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2017	Mauritius	Egenkapital og lån	20,5	20,5
Freight in Time	Afrika	Regionalt	Transport	2015	Mauritius	Egenkapital og lån	68,8	69,5
GroFin Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2008	Mauritius	Fond	94,7	60
GroFin SGB Fund Limited Partnership	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2015	Mauritius	Fond	125,6	125,6
Neofresh	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2017	Mauritius	Egenkapital	36,5	36,7
New Africa Power	Afrika	Zambia	Vannkraft	2017	Mauritius	Egenkapital	15,1	15,1
Novastar Ventures East Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2013	Mauritius	Fond	79,5	76,2
ResponsAbility Renewable Energy Holding	Afrika	Kenya	Vannkraft	2017	Mauritius	Egenkapital	82,1	82,1
Spear Africa Holding II	Afrika	Regionalt	Forbruksvarer	2017	Mauritius	Fond	61,5	61,5
Vertical Agro (Sunripe & Serengeti Fresh)	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2014	Mauritius	Egenkapital	37,7	42,7
Panama								
CIFI	Latin Amerika	Regionalt	Finansielle tjenester	2004	Panama	Egenkapital	520,9	116,2

Vedlegg 2: Norfunds aktive og solgte investeringer med bosted i Mauritius.

Investering	Region	Land	Sektor	År	Bosted	Instrument	Originalt kommittert (MNOK)	Kommittert 08.03.2018 (MNOK)
Aktive investeringer								
Adenia Capital Ltd II	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2007	Mauritius	Fond	41,4	10,1
Africado Ltd.	Afrika	Tanzania	Mat&Landbruk	2009	Mauritius	Egenkapital og lån	26,2	27,9
African Century Foods Ltd.	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2013	Mauritius	Egenkapital	100	102,8
African Century Infrastructure Services Ltd.	Afrika	Tanzania	Maskin-utleie	2014	Mauritius	Egenkapital og lån	58,3	53,6
African Century Real Estates Ltd.	Afrika	Mozambique	Eiendom	2015	Mauritius	Egenkapital	124,6	26,7
AfriCap Microfinance Investment C	Afrika	Regionalt	Mikrofinans	2007	Mauritius	Fond	17,4	19,3
Agri-Vie II	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2017	Mauritius	Fond	122,9	122,2
Agrivision	Afrika	Zambia	Mat&Landbruk	2012	Mauritius	Egenkapital	161,6	161,6
APIDC Biotech Fund	Asia & Stillehavet	India	Investeringsfond	2005	Mauritius	Fond	16,7	16
Ascent Rift Valley Fund Ltd	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2013	Mauritius	Fond	82,2	82,8
ASILIA (African Spirit Group Limited)	Afrika	Regionalt	Turisme	2013	Mauritius	Egenkapital og lån	50,2	49,6
Aureos Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2008	Mauritius	Fond	248,5	128,5
Aureos CA Growth Fund (EMERGE)	Latin Amerika	Regionalt	Investeringsfond	2006	Mauritius	Fond	18,9	9,9
Aureos East Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2003	Mauritius	Fond	49,1	4,4
Aureos South Asia Fund (Holdings)	Asia & Stillehavet	Regionalt	Investeringsfond	2006	Mauritius	Fond	112,8	72,7
Aureos South-East Asia Fund	Asia & Stillehavet	Regionalt	Investeringsfond	2004	Mauritius	Fond	120,2	15,1
Aureos Southern Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2003	Mauritius	Fond	69,9	20
Aureos West Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2003	Mauritius	Fond	96,9	14,1
BPI East Africa LLC	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2015	Mauritius	Fond	49,8	49,8
Cepheus Growth Capital Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2018	Mauritius	Fond	123,1	123,1
Fanisi Capital Fund II	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2017	Mauritius	Fond	123,1	123,1
Fanisi Management II	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2017	Mauritius	Egenkapital og lån	20,5	20,5
Freight in Time	Afrika	Regionalt	Transport	2015	Mauritius	Egenkapital og lån	68,8	69,5
GroFin Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2008	Mauritius	Fond	94,7	60
GroFin SGB Fund Limited Partnership	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2015	Mauritius	Fond	125,6	125,6
Neofresh	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2017	Mauritius	Egenkapital	36,5	36,7
New Africa Power	Afrika	Zambia	Vannkraft	2017	Mauritius	Egenkapital	15,1	15,1
Novastar Ventures East Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2013	Mauritius	Fond	79,5	76,2
ResponsAbility Renewable Energy Holding	Afrika	Kenya	Vannkraft	2017	Mauritius	Egenkapital	82,1	82,1
Spear Africa Holding II	Afrika	Regionalt	Forbruksvarer	2017	Mauritius	Fond	61,5	61,5
Vertical Agro (Sunripe & Serengeti Fresh)	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2014	Mauritius	Egenkapital	37,7	42,7
Sum							2435,8	1823,2
Avsluttede/Solgte posisjoner								
ACAF	Latin Amerika	Regionalt	Investeringsfond	2002	Mauritius	Utilgjengelig	64,4	0
Aureos South Asia Fund 1	Asia & Stillehavet	Regionalt	Investeringsfond	2004	Mauritius	Utilgjengelig	33,9	0
Business Partners Madagascar SME Fu	Afrika	Madagascar	Investeringsfond	2006	Mauritius	Fond	10,6	0
ECP Africa Fund (Afr Infr Fnd)	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	1999	Mauritius	Utilgjengelig	37,9	0
Matanuska Africa	Afrika	Mozambik	Mat&Landbruk	2008	Mauritius	Utilgjengelig	173,5	0
Sum							320,3	0

Vedlegg 3: Norfunds investeringer i Afrika.

Investering	Region	Land	Sektor	År	Bosted	Instrument	Originalt kommittert (MNOK)	Kommittert 08.03.2018 (MNOK)
Aktive investeringer								
Access Bank Nigeria	Afrika	Nigeria	Bank	2017	Nigeria	Lån	123,1	123,1
Adenia Capital Ltd II	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2007	Mauritius	Fond	41,4	10,1
Africa Health Fund (Aureos)	Afrika	Regionalt	investeringsfond	2011	Sør Afrika	Fond	67,7	51,9
Africado Ltd.	Afrika	Tanzania	Mat&Landbruk	2009	Mauritius	Egenkapital og lån	26,2	27,9
African Century Foods Ltd.	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2013	Mauritius	Egenkapital	100	102,8
African Century Infrastructure Services Ltd.	Afrika	Tanzania	Maskin-utleie	2014	Mauritius	Egenkapital og lån	58,3	53,6
African Century Nampula	Afrika	Mosambikk	Industrielle Partnerskap	2017	Mosambik	Egenkapital	5	5
African Century Real Estates Ltd.	Afrika	Mozambique	Eiendom	2015	Mauritius	Egenkapital	124,6	26,7
AfriCap Microfinance Investment C	Afrika	Regionalt	Mikrofinans	2007	Mauritius	Fond	17,4	19,3
Afrinord Hotel Investments	Afrika	Regionalt	Turisme	2005	Danmark	Egenkapital og lån	57,5	40
Agri-vie	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2010	Sør Afrika	Fond	54,6	44,6
Agri-Vie II	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2017	Mauritius	Fond	122,9	122,2
Agrica	Afrika	Tanzania	Mat&Landbruk	2010	Guernsey	Egenkapital og lån	136,2	139,6
Agrivision	Afrika	Zambia	Mat&Landbruk	2012	Mauritius	Egenkapital	161,6	161,6
Alios Finance Tanzania Ltd	Afrika	Tanzania	Finansielle tjenester	2012	Tanzania	Lån	27,8	4,1
Alios Finance Zambia	Afrika	Zambia	Finansielle tjenester	2013	Zambia	Lån	30,6	12,3
Angola Capital Partners LLC	Afrika	Angola	Investeringsfond	2009	Delaware	Egenkapital	1,4	1,4
Arise B.V.	Afrika	Regionalt	Bank	2016	Nederland	Egenkapital	2639,6	2156,3
Ascent Rift Valley Fund Ltd	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2013	Mauritius	Fond	82,2	82,8
ASILIA (African Spirit Group Limited)	Afrika	Regionalt	Turisme	2013	Mauritius	Egenkapital og lån	50,2	49,6
Associated Foods Zimbabwe (Pvt) Ltd	Afrika	Zimbabwe	Produksjon	2016	Zimbabwe	Lån	16,7	16,4
Aureos Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2008	Mauritius	Fond	248,5	128,5
Aureos East Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2003	Mauritius	Fond	49,1	4,4
Aureos Southern Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2003	Mauritius	Fond	69,9	20
Aureos West Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2003	Mauritius	Fond	96,9	14,1
Basecamp Explorer Kenya Ltd	Afrika	Kenya	Turisme	2010	Kenya	Egenkapital	16,5	16,4
BPI East Africa LLC	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2015	Mauritius	Fond	49,8	49,8
Bronkhorstspuit Biogas Plant Pty Ltd	Afrika	Sør Afrika	Bio energi	2011	Sør Afrika	Egenkapital	22,2	24,5
Cape Dairy Biogas Plant Pty Ltd	Afrika	Sør Afrika	Bio energi	2014	Sør Afrika	Lån	4,9	5,4
Central Solar de Mocuba S.A	Afrika	Mosambikk	Solenergi	2016	Mosambik	Lån	111,3	94,3
Cepheus Growth Capital Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2018	Mauritius	Fond	123,1	123,1
DFCU Limited	Afrika	Uganda	Bank	2004	Uganda	Lån	253,5	4
Diaconia, Liberia	Afrika	Liberia	Mikrofinans	2017	Liberia	Lån	16,4	16,4
Evolution One Fund	Afrika	Regionalt	Energi	2009	Sør Afrika	Fond	35,7	8,1
Fanisi Capital Fund II	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2017	Mauritius	Fond	123,1	123,1
Fanisi Management II	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2017	Mauritius	Egenkapital og lån	20,5	20,5
Fanisi Venture Capital Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2009	Luxembourg	Fond	101	96,4
Fanisi Venture Management Company	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2009	Luxembourg	Egenkapital og lån	2,9	2,9
FIPA II	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2016	Luxembourg	Fond	148,6	148,6
Focus Financial Services Limited	Afrika	Zambia	Finansielle tjenester	2014	Zambia	Lån	48,3	20,4
Freight in Time	Afrika	Regionalt	Transport	2015	Mauritius	Egenkapital og lån	68,8	69,5
Fundo de Investimento Privado-Angol	Afrika	Angola	Investeringsfond	2009	Luxembourg	Fond	65,1	60,4
Gigawatt Global Rwanda Ltd	Afrika	Rwanda	Solenergi	2014	Rwanda	Egenkapital og lån	37,9	36,4
GLAD Ltd	Afrika	Uganda	Mat&Landbruk	2012	Uganda	Lån	4,6	4,9
Globeleq Ltd	Afrika	Regionalt	Energi	2014	United Kingd	Egenkapital	1985,3	1985,3
Green Resources USD	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2009	Norge	Egenkapital og lån	183,7	210,5
GroFin Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2008	Mauritius	Fond	94,7	60
GroFin SGB Fund Limited Partnership	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2015	Mauritius	Fond	125,6	125,6
HFC Limited	Afrika	Kenya	Bank	2014	Kenya	Lån	71,3	69
Horizon Equity Partners Fund III	Afrika	Sør Afrika	Investeringsfond	2007	Sør Afrika	Fond	18,3	10,7
Kinangop Wind Park Limited	Afrika	Kenya	Vind energi	2013	Virgin island	Egenkapital	94,3	94,3
Kinyeti Capital Ltd	Afrika	Sør Sudan	Finansielle tjenester	2012	Sør Sudan	Egenkapital og lån	38,8	38,5
Lake Turkana Wind Power Limited	Afrika	Kenya	Vind energi	2013	Kenya	Lån	111,7	14,1
M-Kopa	Afrika	Regionalt	Solenergi	2017	USA	Lån	102,4	104,5
Meofresh	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2017	Mauritius	Egenkapital	36,5	36,7
New Africa Power	Afrika	Zambia	Vannkraft	2017	Mauritius	Egenkapital	15,1	15,1
NMBZ Holdings Limited	Afrika	Zimbabwe	Bank	2013	Zimbabwe	Lån	36,9	11,5
Norfinance AS	Afrika	Regionalt	Finansielle tjenester	2013	Norge	Egenkapital	419,9	419,9
Norsad	Afrika	Regionalt	Finansielle tjenester	2011	Botswana	Egenkapital	56,8	56,8
Novastar Ventures East Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2013	Mauritius	Fond	79,5	76,2
Nyama World Malawi Ltd	Afrika	Malawi	Mat&Landbruk	2017	Malawi	Lån	22,3	22,6
Oasis Africa Fund	Afrika	Regionalt	Investeringsfond	2017	Ghana	Fond	41	41
Pure Power Ltd, Uni-Power Ltd, Young Power Ltd	Afrika	Kenya	Vannkraft	2011	Kenya	Lån	8,4	12,3
Real People Investment Holdings (Pty) Limited	Afrika	Regionalt	Finansielle tjenester	2009	Sør Afrika	Egenkapital og lån	503,8	141,1
Renewable Energy Holdings Pty Ltd	Afrika	Sør Afrika	Vannkraft	2014	Sør Afrika	Egenkapital	35,4	35,3
ResponsAbility Renewable Energy Holding	Afrika	Kenya	Vannkraft	2017	Mauritius	Egenkapital	82,1	82,1
Rwimi EP Company Ltd	Afrika	Uganda	Vannkraft	2015	Uganda	Egenkapital og lån	31,8	32
Scatec Solar Kalkbult (RF) Pty Ltd	Afrika	Sør Afrika	Solenergi	2012	Sør Afrika	Egenkapital	72,3	43,4
Scatec Solar SA Netherlands BV	Afrika	Sør Afrika	Solenergi	2015	Nederland	Lån	20,5	20,5
Spear Africa Holding II	Afrika	Regionalt	Forbruksvarer	2017	Mauritius	Fond	61,5	61,5
Star bright Holding Ltd	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2018	Guernsey	Egenkapital	17,4	17,4
TPS Dar es Salaam	Afrika	Tanzania	Turisme	2011	Kenya	Egenkapital og lån	55,6	53
TPS Rwanda	Afrika	Rwanda	Turisme	2010	Rwanda	Egenkapital	12,5	12,5
Trustco Group Holdings Ltd	Afrika	Namibia	Mikrofinans	2014	Namibia	Lån	55,2	33,2
UAP Properties Limited	Afrika	Sør Sudan	Industrielle Partnerskap	2013	Sør Sudan	Lån	34,5	30,1
Vantage Mezzanine Fund II	Afrika	Sør Afrika	Investeringsfond	2011	Sør Afrika	Fond	64,7	55,8
Verde Beef Processing	Afrika	Ethiopia	Mat&Landbruk	2017	United Kingd	Egenkapital	62,5	60,7
Vertical Agro (Sunripe & Serengeti Fresh)	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2014	Mauritius	Egenkapital	37,7	42,7
Voxtra East Africa Agribusiness Ini	Afrika	Regionalt	Mat&Landbruk	2011	Norge	Fond	33,1	31,7
Yara fertiliser terminal Dar	Afrika	Tanzania	Produksjon	2012	Tanzania	Lån	36,6	14,8
Sum							10423,3	8515,8

Primærkilder: direkte kommunikasjon

Referanse	Stilling, kommunikasjonsform og dato
Lundstøl, Olav	Fagdirektør innen skatt og kapitalflukt i Norad. Møte for å diskutere eventuelle problematiske forhold ved Norfunds virksomhet, samt samspillet mellom Norfund, Norad og UD. Møtet fant sted 6. mars 2018.
Mutava, Catherine	Assisterende direktør ved Strathmore Tax Research Centre i Nairobi. Møte for å diskutere hvordan skatteavtaler og informasjonsutveksling fungerer i praksis, sett fra utviklingslands perspektiv. Møtet fant sted 5. mars 2018.
Norad	Møte med representant fra Evalueringsavdelingen for å diskutere Gaia Consultings rapport om Norfunds virksomhet. Møtet fant sted 6. mars 2018.
Norfund	Møte med representanter fra Norfund for å kartlegge deres investeringspraksis. Møtet fant sted 14. mars.
Ringstad, Peter H.	Politisk rådgiver i Tax Justice Network Norge. Samtale over Skype for å diskutere problemstilling. Samtalen ble gjennomført 22. februar 2018.
Waris, Attiya	Styremedlem i komitéen for regnskapsstudier ved Lawschool, University of Nairobi. Møte for å diskutere hvordan skatteavtaler og informasjonsutveksling fungerer i praksis, sett fra utviklingslands perspektiv. Møtet fant sted 5. mars 2018.

Litteraturliste

- ActionAid. (2013). How Tax Havens Plunder the Poor. Hentet fra <http://www.actionaid.org/publications/how-tax-havens-plunder-poor>
- Africa Progress Panel. (2013). *Equity in Extractives – Stewarding Africa’s natural resources for all* (Africa Progress Report 2013). Hentet fra https://static1.squarespace.com/static/5728c7b18259b5e0087689a6/t/57ab29519de4b690f53f9fff/1470835029000/2013_African+Progress+Panel+APR_Equity_in_Extractives_25062013_ENG_HR.pdf
- African Development Bank [AfDB]. (2018a). *Mauritius* (2018 AEO Country Note). Hentet fra <https://www.afdb.org/en/knowledge/publications/african-economic-outlook/country-notes/>
- African Development Bank [AfDB]. (2018b). *African Economic Outlook 2018* (2018 AEO). Hentet fra <https://www.afdb.org/en/knowledge/publications/african-economic-outlook/>
- African Development Bank [AfDB], Organization for Economic Cooperation and Development [OECD] & United Nations Development Programme [UNDP]. (2017). *Mauritius* (2017 AEO Country Note). doi:10.1787/aeo-2017-45-en
- Allison, S. (2018, 21. mars). Trouble in paradise as Mauritius tackles corruption scandal. *ISS Today*. <https://issafrica.org/iss-today/trouble-in-paradise-as-mauritius-tackles-corruption-scandal>
- Amland, B. H. (2017). Norfund: Love and angst for Mauritius. *Development Today*. Hentet fra http://www.development-today.com/magazine/2017/november/news/norfunds_love_and_angst_for_mauritius
- Appleby. (2015). *Guide to Trusts in Mauritius*. Mauritius: Appleby Global. Hentet fra <https://www.applebyglobal.com/insights/legal-guides-.aspx>
- Appleby. (2016a). *Guide to Companies in Mauritius*. Mauritius: Appleby Global. Hentet fra <https://www.applebyglobal.com/insights/legal-guides-.aspx>
- Appleby. (2016b). *Guide to Limited Partnerships in Mauritius*. Mauritius: Appleby Global. Hentet fra <https://www.applebyglobal.com/insights/legal-guides-.aspx>
- Norad. (2011a, 21. oktober). Skatt for utvikling. Hentet fra <https://www.norad.no/tema/okonomisk-utvikling-og-offentlig-forvaltning/skatt-for-utvikling/>
- Arezki, R., Rota-Graciosi, G. & Senbet, L. W. (2017). Natural resources and tax avoidance. I O. Fjeldstad, S. K. Jacobsen & P. H. Ringstad (Red.), *Lifting the Veil of Secrecy* (s. 104-107). Bergen: Chr. Michelsens Institute.
- Baker, R. (2017). Illicit financial flows from Africa: Their loss; not our gain. I O. Fjeldstad, S. K. Jacobsen & P. H. Ringstad (Red.), *Lifting the Veil of Secrecy* (s. 57-59). Bergen: Chr. Michelsens Institute.

-
- Bakke-Løyning, A. M. (2011). *Mauritius – Selskapsrett, skatterett og skatteavtaler i et skatteparadis*. (Masteroppgave). Oslo. Hentet fra <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-28209>
- Bjerke, Å. (2018). *Utenriksdepartementets oppfølgingsrapport. Evaluering av Norfund: Rapportering om oppfølging*. Hentet fra <https://norad.no/om-bistand/publikasjon/2015/evaluation-of-the-norwegian-investment-fund-for-developing-countries-norfund/>
- Bracking, S. & Ware, G. (2013, 7. oktober). Is Mauritius a tax haven? *The Africa Report*. Hentet fra <http://www.theafricareport.com/North-Africa/is-mauritius-a-tax-haven.html>
- British Broadcasting Corporation [BBC]. (2018, 12. april). Mauritius Profile – Timeline. Hentet fra <http://www.bbc.com/news/world-africa-13882731>
- Norad. (2011a). WHAT
- Cable News Network [CNN]. (2015, 24. august). Inside Mauritius: The tropical paradise with a booming economy. Hentet fra <https://edition.cnn.com/2015/01/22/africa/mauritius-tropical-paradise-booming-economy/>
- Carter, P. (2017). *Why do Development Finance Institutions use offshore financial centres?* (ODI Report). Hentet fra <https://www.odi.org/publications/10967-why-do-development-finance-institutions-use-offshore-financial-centres>
- Centre for Applied Research – Norwegian School of Economics, Global Financial Integrity, Jawaharlal Nehru University, Instituto de Estudos Socioeconômicos & Nigerian Institute of Social and Economic Research (2015). *Financial Flows and Tax Havens: Combining to Limit the Lives of Billions of People* (Report). Hentet fra <http://www.gfintegrity.org/report/financial-flows-and-tax-havens-combining-to-limit-the-lives-of-billions-of-people/>
- Cobham, A. (2017, 28. juni). Empty OECD ‘tax haven’ blacklist undermines progress. *Tax Justice Network*. Hentet fra <https://www.taxjustice.net/2017/06/28/empty-oecd-tax-haven-blacklist-undermines-progress/>
- Comesa. (2018). Overview of COMESA. Hentet 15. mars 2018 fra <http://www.comesa.int/overview-of-comesa/>
- Deloitte. (2018). International Tax – Mauritius Highlights 2018. Hentet fra <https://dits.deloitte.com/#TaxGuides>
- EDFI. (2017a). Impact. Hentet 25. mars 2018 fra <https://www.edfi.eu/about-dfis/impact/>
- EDFI. (2017b). Meet our members. Hentet 4. april 2018 fra <https://www.edfi.eu/members/meet-our-members/>
- EU Law. (1997). Resolution of the Council and the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council of 1 December 1997 on a code of conduct for business taxation. *Official Journal of the European Communities*, 6. 1.

98, C 2/2-2/5. Hentet fra <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/87eed594-621f-428e-aff9-48f4d4fc6ebc/language-en>

European Commission. (2016, 15. september). Press release – Fair Taxation: Commission launches work to create first common EU list of non-cooperative tax jurisdictions. Hentet fra http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2996_en.htm

European Commission. (2017a, 5. desember). Fair Taxation: EU publishes list of non-cooperative tax jurisdictions. Hentet fra http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-5121_en.htm

European Commission. (2017b, 5. desember). Questions and Answers on the EU list of non-cooperative tax jurisdictions. Hentet fra http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-5122_en.htm

European Council & Council of the European Union. (2018, 13. mars). Taxation: 3 jurisdictions removed, 3 added to EU list of non-cooperative jurisdictions. Hentet fra http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/03/13/taxation-3-jurisdictions-removed-3-added-to-eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions/?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=Taxation%3a+3+jurisdictions+removed%2c+3+added+to+EU+list+of+non-cooperative+jurisdictions

European Union [EU]. (2017). Criteria on tax transparency, fair taxation and implementation of anti-BEPS measures that EU Member States undertake to promote. *Official Journal of the European Union, volume 60*, ANNEX V. Hentet fra <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AC%3A2017%3A438%3AFULL>

Finansdepartementet. (2012). *Samtykke til å setje i kraft ein overeinskomst mellom Kongeriket Noreg og Republikken Mauritius om opplysningar i skattesaker underskriven i Paris 1. desember 2011*. (Prop. 55 S 2011-2012). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-55-s-20112012/id668107/sec1>

Finansdepartementet. (2017). Faktaark – Statens inntekter og utgifter. Hentet fra <https://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2017/Satsinger/?pid=73005>

Fitzgibbon, W. (2017, 7. november). Tax Haven Mauritius' Rise Comes At The Rest Of Africa's Expense. *ICIJ Investigations*. Hentet fra <https://www.icij.org/investigations/paradise-papers/tax-haven-mauritius-africa/>

Fjeldstad, O., Jacobsen, S. K. & Ringstad, P. H. (2017). *Lifting the Veil of Secrecy*. Bergen: Chr. Michelsen Institute.

Gaia Consulting Ltd. (2015). *Evaluation of the Norwegian Investment Fund for Developing Countries (Norfund)* (Evaluation Department Report 1/2015). Hentet fra <https://norad.no/om-bistand/publikasjon/2015/evaluation-of-the-norwegian-investment-fund-for-developing-countries-norfund/>

Grande, A. (2018, 7.mai). Beste år i bistand for Norfund. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/nyheter/2018/05/07/2044/Finans/beste-ar-i-bistand-for-norfund>

-
- Houlder, V. (2016, 29. september). Mauritius strives to shake off 'tax haven' tag. *Financial Times*. Hentet fra <https://www.ft.com/content/64b083bc-75b1-11e6-bf48-b372cdb1043a>
- Houlder, V. (2017, 5. oktober). Mauritius struggles with tax haven crackdown. *Financial Times*. Hentet fra <https://www.ft.com/content/e37d1df6-8436-11e7-94e2-c5b903247afd>
- IFU. (u.å). Om IFU. Hentet fra <https://www.ifu.dk/om-ifu/>
- Jespersen, S. (2017). Development finance institutions and tax havens – still too cosy a couple. I O. Fjeldstad, S. K. Jacobsen & P. H. Ringstad (Red.), *Lifting the Veil of Secrecy* (s. 143-146). Bergen: Chr. Michelsens Institute.
- Kably, L. (2017, 13. juni). Mauritius tweaks rules for global business licensees. *The Times of India*. Hentet fra <https://timesofindia.indiatimes.com/business/india-business/mauritius-tweaks-rules-for-global-business-licensees/articleshow/59117625.cms>
- Knobel, A. (2018, 27. mars). OECD rules vs CRS avoidance strategies: not bad, but short of teeth and too dependent on good faith. *Tax Justice Network*. Hentet fra <https://www.taxjustice.net/2018/03/27/oecd-rules-vs-crs-avoidance-strategies-not-bad-but-short-of-teeth-and-too-dependent-on-good-faith/>
- Lennard, M. (2012, 15. mars). United Nations Model Tax Convention: Key Features of the Update [PowerPoint presentasjon]. Hentet fra http://www.un.org/esa/ffd/tax/2012ICTM/Presentation_Lennard.pdf
- Lips, W. & Cobham, A. (2017, 27. november). Paradise lost – Who will feature on the common EU blacklist of non-cooperative tax jurisdictions? *Tax Justice Network*. Hentet fra <http://datafortaxjustice.net/paradiselost/>
- Massa, I., Mendez-Parra, M. & te Velde, D. W. (2016). *The macroeconomic effects of development finance institutions in Sub-Saharan Africa* (ODI Report). Hentet fra <https://www.odi.org/publications/10664-macroeconomic-effects-development-finance-institutions-sub-saharan-africa>
- Mauritius Revenue Authority [MRA]. (2016). *An Outline of Mauritius Income Tax System*. Port Louis: MRA. Hentet fra <http://www.mra.mu/index.php/media-centre/publications/income-tax>
- Mauritius Revenue Authority [MRA]. (2018). Double Taxation Agreements. Hentet 5. mai 2018 fra <http://www.mra.mu/index.php/taxes-duties/double-taxation-agreements>
- Mo Ibrahim Foundation [MIF]. (2017). *The Ibrahim Index of African Governance [IIAG]* (2017 Index Report). Hentet fra <http://mo.ibrahim.foundation/iiag/downloads/>
- National Public Radio [NPR]. (2013, 28. mars). What Makes A Good Tax Haven? [Radioinnslag]. Hentet fra <https://www.npr.org/2013/03/28/175550945/what-makes-a-good-tax-haven>

- Nkurunziza, J. D. (2017). Capital flight and poverty reduction in Africa. I O. Fjeldstad, S. K. Jacobsen & P. H. Ringstad (Red.), *Lifting the Veil of Secrecy* (s. 26-28). Bergen: Chr. Michelsens Institute.
- Norad. (2011a, 21. oktober). Skatt for utvikling. Hentet fra <https://www.norad.no/tema/okonomisk-utvikling-og-offentlig-forvaltning/skatt-for-utvikling/>
- Norad. (2011b, 28. oktober). Slik er norsk bistand organisert. Hentet fra <https://www.norad.no/om-bistand/slik-er-norsk-bistand-organisert/>
- Norad. (2015, 18. juni). Landbruk og matsikkerhet. Hentet fra <https://www.norad.no/tema/klima-miljo-og-naturressurser/matsikkerhet/landbruk/>
- Norad. (2018). Fagetaten Norad. Hentet 9. februar 2018 fra <https://www.norad.no/om-norad/>
- Nordic Consulting Group A/S. (2016). *Investments to Support Sustainable Development* (Report). Hentet fra <http://fivas.org/sistenytt/new-report-investment-to-support-sustainable-development/>
- Norfund. (2010, 24. mars). Annual report 2009. Hentet fra <https://www.norfund.no/annual-reports/category1080.html?offset2059=1>
- Norfund. (2013, 26. august). Vedtekter for statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfund). Hentet 4. mai 2018 fra <https://www.norfund.no/getfile.php/132576-1479984088/Bilder/Norfunds%20vedtekter.pdf>
- Norfund. (2016a, 29. januar). Norfund's strategy 2016–2020. Hentet fra <https://www.norfund.no/strategy-2016-2020/category1074.html>
- Norfund. (2016b). *Investing for Development*. Oslo: Dinamo.
- Norfund. (2016c). *Oppfølging av Gaia evaluering – utv. effekter*. Oslo: Norfund.
- Norfund. (2017a). History. Hentet 15. januar 2018 fra <https://www.norfund.no/history/category1038.html>
- Norfund. (2017b). What we do. Hentet 16. januar 2018 fra <https://www.norfund.no/what-we-do/>
- Norfund. (2017c). *Report on operations (2016)*. Hentet fra <https://www.norfund.no/report-on-operations/category1081.html>
- Norfund. (2017d). Our people. Hentet fra <https://www.norfund.no/our-people/category1058.html>
- Norfund. (2018a). Key figures for Norfund. Hentet 19. mai 2018 fra <https://www.norfund.no/key-figures/category1039.html>

-
- Norfund. (2018b). *Norfund 2017 Årsrapport*. Hentet fra <https://www.norfund.no/annual-reports/category1080.html>
- Norfund. (2018c). *Report on operations (2017)*. Hentet fra <https://www.norfund.no/report-on-operations/category1081.html>
- Norfund. (2018d). Our investments. Hentet 15. mars 2018 fra <https://www.norfund.no/investments/category857.html#offset=0|sortOrder=>
- Norfund. (2018e). Investment. Hentet 4. mars 2018 fra <https://www.norfund.no/investment/category846.html>
- Norfund. (2018f). How we work – exit. Hentet 20. februar 2018 fra https://www.norfund.no/tjenester_2/
- Norfund. (2018g). Increasing tax revenues. Hentet 27. mai 2018 fra <https://www.norfund.no/our-impact/tax-revenues/>
- Norfund. (u.å.a). Historie. Hentet 15. januar 2018 fra <https://intranett.norfund.no/historie/category484.html>
- Norfund. (u.å.b). Mandate. Hentet 15. januar 2018 fra https://www.norfund.no/om-oss/historie_2/
- Norfund. (u.å.c). Mandat: Addisjonell og katalytisk. Hentet 15. januar 2018 fra <https://intranett.norfund.no/mandat/category481.html>
- Norfund. (u.å.d). Norfund Organisasjon. Hentet 4. februar 2018 fra <https://intranett.norfund.no/organisasjon/category477.html>
- Norfundloven. Lov 5. september 1997 nr. 26 Lov om Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland.
- NOU 2008:14. (2008). *Samstemt for utvikling? – Hvordan en helhetlig norsk politikk kan bidra til utvikling i fattige land*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2008-14/id525832/>
- NOU 2009:19. (2009). *Skatteparadis og utvikling*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2009-19/id571718>
- Nærings- og Fiskeridepartementet. (2014). *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap*. (Meld. St. 27 2013-2014). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Meld-St-27-20132014/id763968/sec1>
- OCRA Worldwide. (u.å.). Double Tax Avoidance Treaties. Hentet 12. mai 2018 fra <http://www.ocra-mauritius.com/solutions/double-tax-treaties.asp>
- OECD. (2000). *Towards Global Tax Co-operation* (Report to the 2000 ministerial council meeting and recommendations by the Committee on Fiscal Affairs). Hentet fra

<http://www.oecd.org/ctp/harmful/2000progressreporttowardsglobaltaxco-operationprogressinidentifyingandelimitingharmfultaxpractices.htm>

- OECD. (2014). Joint Statement by the Early Adopters Group. Hentet fra <http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/automaticexchange.htm>
- OECD. (2015). Model Protocol for the purpose of allowing the automatic and spontaneous exchange of information under a TIEA. Hentet fra <http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/taxinformationexchangeagreementstieas.htm>
- OECD. (2016a). Revenue Statistics - OECD countries: Comparative tables. Hentet 23. mars 2018 fra <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REV>
- OECD. (2016b). *Automatic Exchange of Financial Account Information – Background Information Brief*. Hentet fra <http://www.oecd.org/tax/transparency/automaticexchangeofinformation.htm>
- OECD. (2016c). 2016 Terms of Reference to monitor and review progress towards Transparency and Exchange of Information On Request for Tax Purposes. Hentet fra <http://www.oecd.org/tax/transparency/about-the-global-forum/publications/terms-of-reference.pdf>
- OECD. (2016d). Q&A on the "Panama Papers". Hentet fra <http://www.oecd.org/tax/questions-and-answers-on-panama-papers.htm>
- OECD. (2017a, 5. juli). Mauritius signs the multilateral BEPS Convention to tackle tax avoidance by multinational enterprises. Hentet fra <http://www.oecd.org/ctp/treaties/mauritius-signs-the-multilateral-beps-convention-to-tackle-tax-avoidance-by-multinational-enterprises.htm>
- OECD. (2017b). *Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters, Second Edition*. doi:10.1787/9789264267992-en
- OECD. (2017c, 19. desember). Signatories of the Multilateral Competent Authority Agreement on the Exchange of Country-By-Country Reports (CbC Mcaa) and signing dates. Hentet 14. mai 2018 fra <http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/about-automatic-exchange/CbC-MCAA-Signatories.pdf>
- OECD. (2017d, 28. juni). Strong progress seen on international tax transparency. Hentet fra <http://www.oecd.org/tax/transparency/strong-progress-seen-on-international-tax-transparency.htm>
- OECD. (2018a, 9. mai). Harmful Tax Practices – 2017 Progress Report on Preferential Regimes (Update (as of 9 May 2018)). Hentet fra <http://www.oecd.org/tax/beps/harmful-tax-practices-2017-progress-report-on-preferential-regimes-9789264283954-en.htm>

-
- OECD. (2018b, 15. januar). Panama joins international tax co-operation efforts to end bank secrecy. Hentet fra <http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/news/panama-joins-international-tax-co-operation-efforts-to-end-bank-secrecy.htm>
- OECD. (2018c, 15. januar). Signatories of the Multilateral Competent Authority Agreement on Automatic Exchange of Financial Account Information and intended first information exchange date. Hentet 28. februar 2018 fra <http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/news/panama-joins-international-tax-co-operation-efforts-to-end-bank-secrecy.htm>
- OECD. (2018d). Compare your country – Tax co-operation. Hentet 2. juni 2018 fra <https://www.compareyourcountry.org/tax-cooperation>
- OECD. (2018e, 5. april). Activated Exchange Relationships for CRS Information. Hentet 15. mai fra <http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/international-framework-for-the-crs/exchange-relationships/#d.en.345426>
- OECD. (2018f). About the Global Forum. Hentet 15. mai 2018 fra <http://www.oecd.org/tax/transparency/abouttheglobalforum.htm>
- OECD. (2018g, 19. februar). OECD releases consultation document on misuse of residence by investment schemes to circumvent the Common Reporting Standard. Hentet fra <http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/oecd-releases-consultation-document-on-misuse-of-residence-by-investment-schemes-to-circumvent-the-common-reporting-standard.htm>
- OECD. (2018h, 17. april). Public input received on misuse of residence by investment scheme to circumvent the Common Reporting Standard. Hentet 19. mai 2018 fra <http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/public-comments-received-on-misuse-of-residence-by-investment-schemes-to-circumvent-the-common-reporting-standard.htm>
- OECD. (2018i, 19. april). OECD addresses the misuse of residence/citizenship by investment schemes. Hentet fra <http://www.oecd.org/ctp/oecd-addresses-the-misuse-of-residence-citizenship-by-investment-schemes.htm>
- OECD. (2018j). List of Unco-operative Tax Havens. Hentet 20. mai 2018 fra <https://www.oecd.org/countries/monaco/listofunco-operativetaxhavens.htm>
- OECD. (u.å.a). Development finance institutions and private sector development. Hentet 1. februar 2018 fra <http://www.oecd.org/dac/stats/development-finance-institutions-private-sector-development.htm>
- OECD. (u.å.b). Base erosion and profit shifting. Hentet 15. mai 2018 fra <http://www.oecd.org/tax/beps/>
- OECD. (u.å.c). Tax Information Exchange Agreements (TIEAs). Hentet 19. mai 2018 fra <http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/taxinformationexchangeagreementstieas.htm>

-
- OECD. (u.å.d). Glossary of Tax Terms. Hentet 25. mars 2018 fra <http://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm>
- O'Hare, S. (2011, 19. oktober). Tax Information Exchange Agreements 'don't work'. *The Telegraph*. Hentet fra <https://www.telegraph.co.uk/finance/personalfinance/expat-money/8836321/Tax-Information-Exchange-Agreements-dont-work.html>
- Oxfam International. (2016, 12. desember). World's worst corporate tax havens exposed - Oxfam report reveals dangerous race to the bottom on corporate tax. Hentet fra <https://www.oxfam.org/en/pressroom/pressreleases/2016-12-12/worlds-worst-corporate-tax-havens-exposed-oxfam-report-reveals>
- Oxfam International. (2017, 27. november). Effective EU tax haven blacklist must include at least 35 countries, Oxfam says. Hentet fra <https://www.oxfam.org/en/pressroom/pressreleases/2017-11-27/effective-eu-tax-haven-blacklist-must-include-least-35-countries>
- Paust, T. (2016). Selskapene er tilsørt av hemmelighold. *Nettavisen*. Hentet fra <https://www.nettavisen.no/nyheter/utenriks/--selskapene-er-tilsørt-av-hemmelighold/3423211097.html>
- PKF International. (2016). *Mauritius Tax Guide 2016/17*. Port Louis: PKF International Limited. Hentet fra <http://www.pkf.com/publications/tax-guides/mauritius-tax-guide/>
- Ranestad, P. & Thoresen, B. (2017). Noe er galt med Norfunds mandat. Norsk Folkehjelp. Hentet fra <https://www.folkehjelp.no/Nyheter/Nyhetsarkiv/2017/Noe-er-galt-med-Norfunds-mandat>
- Riksrevisjonen (2014). *Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til ren energi* (Dokument 3:12 (2013-2014)). Hentet fra <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter/Sider/BistandRenEnergi.aspx>
- Ringstad, P. & Hermstad, J. (2018). Politiske eliters klamme kamp mot skatteparadiser. *Bistandsaktuelt*. Hentet fra <https://www.bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2018/eliters-kamp-mot-skatteparadiser/>
- Risbråthe, M. (2014, 12. november). U-land trenger smartere mat. *Forskning.no*. Hentet fra <https://forskning.no/landbruk-afrika-utviklingsstudier/2014/11/u-land-trenger-smartere-mat>
- Sawyer, A. (2015) Developing countries and the automatic exchange of information standard – a “one-size-fits-all” solution? *Australian Tax Forum, January 2016*. doi:10.2139/ssrn.2770225
- Seenauth, A. (2017). *The Limited Liability Partnership Act 2016*. Mauritius: Appleby Global. Hentet fra <https://www.applebyglobal.com/publication-pdf/article/2017/mau-newsletter-july-2017-the-limited-liability-partnership-act-2016.pdf>Sadiq, K. &
- SFM. Mauritius Offshore Company. Hentet 11. april fra <https://www.sfm-offshore.com/mauritiusoffshorecompany>

-
- Shaxson, N. (2016, 20. juli). Will the OECD tax haven blacklist be another whitewash? *Tax Justice Network*. Hentet fra <https://www.taxjustice.net/2016/07/20/oecd-another-go-hopeless-politicised-tax-haven-blacklisting/>
- Singh, B. (2015, 24. februar). Oppfølgingsnotat: Evaluering av Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfund). Hentet fra <https://norad.no/om-bistand/publikasjon/2015/evaluation-of-the-norwegian-investment-fund-for-developing-countries-norfund/>
- Skatteetaten. (2015, 5. februar). Virksomhetsstrategi for strategiperioden 2015-2017. Hentet fra <https://www.skatteetaten.no/om-skatteetaten/om-oss/samfunnsoppdrag-strategi/>
- Speed, J. (2016, 28. april). Vi bruker ikke skadelige skatteparadiser. *Bistandsaktuelt*. Hentet fra <https://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2016/vi-bruker-ikke-skadelige-skatteparadiser/>
- Speed, J. (2018, 29. januar). Norfund-direktør skyteskive for kritikk fra organisasjoner. *Bistandsaktuelt*. Hentet fra <https://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2018/brev-om-norfund/>
- Sylte, T. (2016a, 23. august). Norfund må tenke nøye over rolla si. *Vårt land*. Hentet fra <https://www.vl.no/nyhet/norfund-ma-tenke-noye-over-rolla-si-1.769165?paywall=expired>
- Sylte, T. (2016b, 6. april). Norsk investeringsselskap bruker fortsatt skatteparadiser. *Vårt land*. Hentet fra <https://www.vl.no/nyhet/norsk-investeringsselskap-bruker-fortsatt-skatteparadiser-1.708923?paywall=expired>
- Sylte, T. (2016c, 6. mai). – Norge underbygger skatteparadis. *Vårt land*. Hentet fra <https://www.vl.no/nyhet/norge-underbygger-skatteparadis-1.711700?paywall=true>
- Tax Justice Network [TJN]. (2018a). Tax Havens. Hentet 8. februar 2018 fra <https://www.taxjustice.net/faq/tax-havens/>
- Tax Justice Network [TJN]. (2018b). Method and Concepts. Hentet 8. februar 2018 fra <https://www.financialsecrecyindex.com/introduction/method-and-concepts>
- Tax Justice Network [TJN]. (2018c). Secrecy Indicators. Hentet 28. mai 2018 fra <https://www.financialsecrecyindex.com/methodology>
- Tax Justice Network [TJN]. (2018d). Financial Secrecy Index – 2018 Results. Hentet 28. mai 2018 fra <https://www.financialsecrecyindex.com/introduction/fsi-2018-results>
- Tax Justice Network [TJN]. (2018e). Narrative Report on Mauritius. Hentet 28. mai 2018 fra <https://www.financialsecrecyindex.com/PDF/Mauritius.pdf>
- The Africa Report. (2013, 8. januar). Mauritius: No cutting corners to save the textile industry. Hentet fra <http://www.theafricareport.com/News-Analysis/mauritius-no-cutting-corners-to-save-the-textile-industry.html>

- The Commonwealth. (u.å.). Mauritius : History. Hentet 7. februar 2018 fra <http://thecommonwealth.org/our-member-countries/mauritius/history>
- The Companies Act 2001. Act No. 15 of 2001. [Internet version]. Hentet fra <https://www.mcci.org/en/doing-business/legislations/>
- The Financial Services Act 2011. Act No. 14 of 2007. *The Government Gazette of Mauritius No. 76 of 22 August 2007.*
- The Financial Services Commission, Mauritius [FSC]. (2016). *The Guide to the Online Submissions Platform*. Hentet fra <https://www.sfconsultingbd.com/wp-content/uploads/2015/03/Online-Submission-Platform.pdf>
- The Income Tax Act 1996. Act No. 16 of 1995. [Internet version]. Hentet fra <http://mra.mu/index.php/legislations>
- The International Consortium of Investigative Journalists [ICIJ]. (2017, 5. november). Offshore Trove Exposes Trump-Russia Links And Piggy Banks Of The Wealthiest 1 Percent. Hentet fra <https://www.icij.org/investigations/paradise-papers/paradise-papers-exposes-donald-trump-russia-links-and-piggy-banks-of-the-wealthiest-1-percent/>
- The Limited Liability Partnerships Act 2016. Act No. 24 of 2016. *The Government Gazette of Mauritius No. 105 of 3 December 2016*, pp. 509-562.
- The Limited Partnerships Act 2011. Act No. 28 of 2011. [Internet version]. Hentet fra <https://www.fscmauritius.org/en/legal-framework/our-enabling-laws#tab-2>
- The Trusts Act. Act No. 14 of 2001. [Internet version]. Hentet fra <https://www.fscmauritius.org/en/legal-framework/our-enabling-laws>
- The World Bank. (2017). Mauritius. Hentet fra <https://data.worldbank.org/country/mauritius>
- Thuesen, N. P. (2018). Mauritius. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 10. mai 2018 fra <https://snl.no/Mauritius>
- Toplensky, R. (2017, 5. desember). EU puts 17 countries on tax haven blacklist. *Financial Times*. Hentet fra <https://www.ft.com/content/c4d721dc-d9cf-11e7-a039-c64b1c09b482>
- Traktat nr. 62 Bilateral. (2012). Overenskomst mellom Norge og Mauritius om utveksling av opplysninger i skattesaker. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/2011-12-01-62> Rosvold, K & Bryhn, R. (2017, 29. september). Hentet fra <https://snl.no/Norfund>
- United Nations [UN]. (2015). Goal 1: Eradicate Extreme Poverty & Hunger. Hentet fra <http://www.un.org/millenniumgoals/poverty.shtml>

-
- United Nations [UN]. (2018). *World Economic Situation and Prospects 2018* (WESP report 2018). Hentet fra https://www.un.org/development/desa/dpad/document_gem/global-economic-monitoring-unit/world-economic-situation-and-prospects-wesp-report/
- United Nations Economic Commission for Africa [UN.ECA.] (2015). *Illicit financial flows* (report of the High Level Panel on illicit financial flows from Africa). Hentet fra <http://repository.uneca.org/handle/10855/22695>
- Utenriksdepartementet [UD]. (2015). *Utenriksdepartementets oppfølgingsplan*. (2015, 01. juni). Hentet fra <https://norad.no/om-bistand/publikasjon/2015/evaluation-of-the-norwegian-investment-fund-for-developing-countries-norfund/>
- Utenriksdepartementet [UD]. (2016). *Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak) – for budsjettåret 2017* (Prop. 1 S 2016–2017). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-ud-20162017/id2513642/>
- Utenriksdepartementet [UD]. (2017a, 12. oktober). Bistandsbudsjettet øker med 1,3 milliarder kroner i 2018. Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/pm7_sb2018/id2574858/
- Utenriksdepartementet [UD]. (2017b, 5. april). Regjeringen dobler bistanden til fornybar energi. Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/pm_energi/id2548670/
- Utenriksdepartementet [UD]. (2017c, 24. mai). Ansvarsområder og oppgaver i Utenriksdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dep/ud/dep/id838/>
- Utenriksdepartementet [UD]. (2018). *Aspiranter til utenriktjenesten*. (2018, 10. januar). Hentet 9. mai 2018 fra <https://www.regjeringen.no/no/dep/ud/dep/aspirantopptaket/id450753/#utenriktjenesten>
- Utenriksdepartementet [UD]. (u.å.). Hentet 15. januar 2018 fra https://www.regjeringen.no/no/dep/ud/org/virksomheter_ud/tilknyttede-virksomheter/norfund/id115286/
- Vermes, T. (2013, 12. februar). Skattesvik-anklagede bruker statlige Norfund til sitt forsvar. *abc nyheter*. Hentet fra <https://www.abcnyheter.no/nyheter/2013/02/12/167786/skattesvik-anklagede-bruiker-statlige-norfund-til-sitt-forsvar>
- Vervynckt, M. (2014). *Going Offshore: How development finance institutions support companies using the world's most secretive financial centres* (Eurodad Report november 2014). Hentet fra <http://www.eurodad.org/Entries/view/1546282/2014/11/03/Going-Offshore-How-development-finance-institutions-support-companies-using-the-world-s-most-secretive-financial-centres>
- World Bank Group. (2018). *Doing Business 2018 – Reforming to Create Jobs* (Doing Business 15th edition). Hentet fra <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2018>